

# **Strateško razvojni dokument občine Laško**

**EXECUTIVE SUMMARY**

Laško, marec 2009

# LAŠKO V LETU 2025

**Občina Laško bo v širšem prostoru Slovenije in njenih sosednjih držav prepoznavna občina z bogato turistično ponudbo, temelječo na termalni vodi in zdravem načinu življenja. Privlačna bivalna klima, naravne danosti, kulturno-zgodovinske znamenitosti ter možnosti za družabno, kulturno in športno udejstvovanje, bodo skupaj z razvitimi turističnimi dejavnostmi povečevali kakovost življenja v občini in njeno atraktivnost. Gospodarski razvoj bo izrazito okoljsko vzdržen in bo temeljil na že uveljavljenih podjetjih, kompetenčnih prednostih in malem gospodarstvu z visoko stopnjo dodane vrednosti.**

**Župan občine Laško  
Gospod Franc Zdolšek**

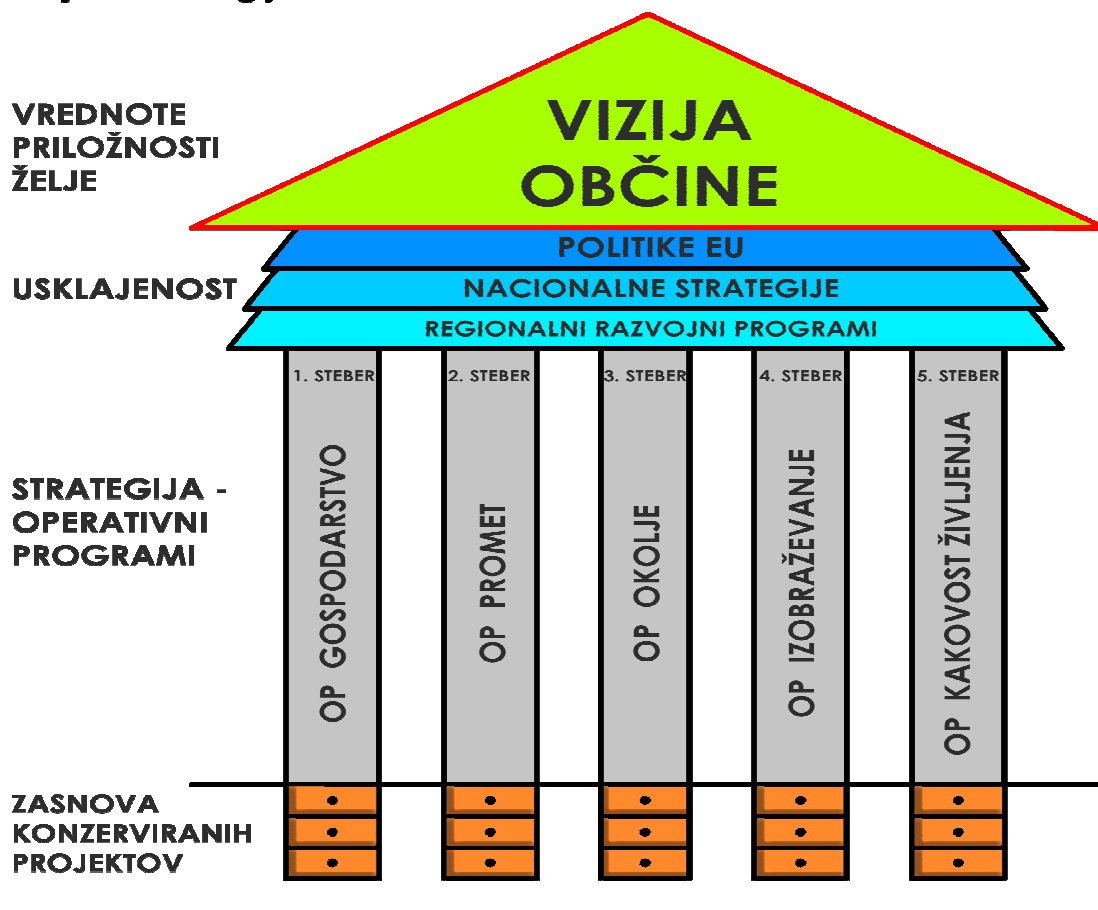
Laško, marec 2009



Prof. Dr. Ferik & Partner d.o.o.  
Management consultants  
München · Maribor · Ljubljana



vizija in strategija občine



**PROJEKT VIS:**

1. Analiza obstoječega stanja (analize, ankete...)
2. Priprava vizije občine
3. Zasnova operativnih programov
4. Usklajenost vizije in OPP s politikami EU in nacionalnimi strategijami ter programi
5. Zasnova projektov - moderacija idejnih zasnov za projekte na zalogo

## KAZALO VSEBINE

1	Analiza stanja.....	7
1.1	Nosilci in udeleženci priprave strateškega razvojnega dokumenta ter metodologija .....	7
1.2	Analiza elementov konkurenčnosti občine.....	9
1.2.1	Gospodarstvo.....	12
1.2.2	Promet in komunikacije .....	19
1.2.3	Okolje .....	24
1.2.4	Izobraževanje.....	27
1.2.5	Kakovost življenja.....	28
1.3	Analiza proračunskih prihodkov in odhodkov občine Laško v obdobju 2000 do 2007 ter primerjava z občinami v EU in RS .....	34
1.3.1	Analiza prihodkov občine Laško v primerjavi z nekaterimi podobno velikimi občinami v RS v zadnjih 7 letih .....	34
1.3.2	Analiza odhodkov občine Laško in primerjava z nekaterimi občinami v RS .....	39
2	Ocenitev konkurenčnosti.....	43
2.1	Umeščenost v funkcionalno ekonomsko regijo: komplementarnost in konkurenčnost z ostalimi občinami v regiji .....	43
2.2	SWOT analiza na temelju mnenj prebivalcev o razvojnih prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih občine Laško.....	49
3	Vizija nadaljnjega razvoja občine.....	51
3.1	Vrednote prebivalcev občine.....	51
3.2	Vizija prebivalcev občine .....	54
3.3	Blagovna znamka občine .....	56
4	Usklajenost vizije s politikami EU in .....	60
	nacionalnimi strategijami ter programi.....	60
4.1	Vpliv obstoječih razvojnih dokumentov.....	60
4.1.1	Na ravni države .....	60
4.1.2	Na ravni regije (Regionalni razvojni program Savinjske regije za obdobje 2007 – 2013) .....	65
4.1.3	Na ravni občine.....	67
5	Ključni cilji občine Laško z zasnovo operativnih programov .....	69
5.1	Cilji in zasnova OP I. steber: gospodarstvo .....	69
5.2	Cilji in zasnova OP II. steber: promet .....	74
5.3	Cilji in zasnova OP III. steber: okolje .....	78
5.4	Cilji in zasnova OP IV. steber: izobraževanje.....	81
5.5	Cilji in zasnova OP V. steber: kvaliteta življenja .....	83
6	Vpeljava kazalnikov za spremljanje izvajanja strateškega razvojnega dokumenta .....	87
6.1	Nabor kazalnikov .....	87
6.2	Grafični prikaz kazalnikov .....	90
6.2.1	Grafični prikaz posameznih podkriterijev po področjih OPP v posameznih letih .....	90
6.2.2	Oblikovanje agregatnih indeksov po področjih OP za obdobje 2008 - 2025.....	90

## KAZALO TABEL

Tabela 1: Ključni razvojni problemi občine Laško pred 15 leti in danes .....	10
Tabela 2: Numerično ocenjevanje kategorij na področju gospodarstva .....	14
Tabela 3: Problem prometnih konic .....	23
Tabela 4: Ocenjevane kategorije s področja prometa in telekomunikacij .....	23
Tabela 5: Razlogi vključenosti občanov v urejevanje okolja .....	26
Tabela 6: Ocenjevane kategorije s področja okolja .....	27
Tabela 7: Dojemanje prebivalstva glede kakovosti življenja .....	33
Tabela 8: Prihodki ustvarjeni v obdobju 2000 – 2007 (letno v € na prebivalca) .....	34
Tabela 9: Vsi prihodki občine (v Sit na prebivalca) .....	35
Tabela 10: Dohodnina (v Sit na prebivalca) .....	35
Tabela 11: Finančna izravnava (v Sit na prebivalca) .....	37
Tabela 12: Zadolževanje občin (v Sit na prebivalca) .....	38
Tabela 13: Vsi odhodki občine (v Sit na prebivalca) .....	39
Tabela 14: Povprečna poraba občin po nekaterih dejavnostih v obdobju 2000 –2007 .....	40
Tabela 15: Investicijska naravnost občinskih proračunov .....	41
Tabela 16: Odhodki za investicije (v Sit na prebivalca) .....	42
Tabela 17: Podatki o površini občin Savinjske regije (v km <sup>2</sup> ) .....	44
Tabela 18: Indeks ustvarjalnosti .....	46
Tabela 19: Shematski prikaz SWOT analize .....	49
Tabela 20: Primerjava tradicionalnih in post-modernih vrednot prebivalcev občine Laško .....	52
Tabela 21: Primerjava ključnih elementov vizij z razvojnimi priložnostmi in ključnimi strateškimi točkami, kot so jih opredelili prebivalci .....	55
Tabela 22: Primerjava med elementi, ki bi jih naj odražala blagovna znamka, ključnimi strateškimi točkami, na katerih bi morala občina utemeljiti nadaljnji razvoj ter elementi vizije .....	58
Tabela 23: Indikativna razporeditev sredstev po skladih (v milijonih €, stalne cene 2004) .....	64
Tabela 24: Prioritete, programi in ukrepi RRP Savinjske regije .....	66
Tabela 25: Primerjava prioritet v državnih razvojnih dokumentih in NRP občine Laško 2009 - 2012 .....	67
Tabela 26: Kvantificirani cilji v I. stebru (GOSPODARSTVO) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje .....	73
Tabela 27: Kvantificirani cilji v II. stebru (PROMET) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje .....	77
Tabela 28: Kvantificirani cilji v III. stebru (OKOLJE) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje .....	80
Tabela 29: Kvantificirani cilji v IV. stebru (IZOBRAŽEVANJE) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje .....	82
Tabela 30: Kvantificirani cilji v V. stebru (KVALITETA ŽIVLJENJA) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje .....	86
Tabela 31: Gospodarski kazalnik .....	87
Tabela 32: Prometni kazalnik .....	88
Tabela 33: Okoljski kazalnik .....	88
Tabela 34: Kazalnik izobraževanje .....	89
Tabela 35: Kazalnik kakovosti življenja .....	89
Tabela 36: Absolutne vrednosti agregatnih kazalnikov in podkazalnikov po posameznih letih v obdobju 2008 – 2025 .....	98

## Uvod

Za uspešnejši razvoj občine je potrebno izvesti pet korakov in sicer:

- oblikovanje vizije in strategije razvoja občine,
- izgrajevanje zaupanja v občino,
- vzpostavitev partnerstev v različnih smereh in ravneh,
- pritegovanje ključnih dejavnikov, pomembnih za razvoj ter
- izvedba projektov, ki podpirajo razvojne cilje občine.

Pri tem mora biti na prvem mestu vizija in strategija, saj je le-ta ključnega pomena za nadaljnji razvoj. Strategija umešča konkretne projekte v ciljno usmerjeno povezano celoto, zato predstavlja izvedba projektov šele zadnji izvedbeni korak. V praksi se v večini primerov dogaja ravno obratno in je izvedba projektov na prvem mestu, kar zmanjšuje verjetnost uspešnosti projektov in možnosti za razvoj mesta.

S strategijo dobi občina odgovore na naslednja vprašanja:

- Kdo so pomembni subjekti za razvoj občine?
- Kakšno je stanje na različnih področjih (gospodarske dejavnosti, družbene dejavnosti, okolje in prostor, ...)?
- Katere so razvojne priložnosti in kakšni so razvojni primanjkljaji?
- Kakšni so cilji in prednostne naloge razvoja občine?
- S kakšnimi ukrepi se lahko dosežejo cilji?
- Kateri projekti vodijo do zastavljenih ciljev?

Ključnega pomena je tudi merjenje napredka, v okviru katerega z naborom indikatorjev sprti merimo uresničevanje razvojne strategije.

**Ta ključni in temeljni razvojni dokument občine Laško upošteva:**

- svetovne trende,
- najnovejša teoretična in empirična dognanja na področju strateškega načrtovanja mest in lokalnih skupnosti,
- izkušnje uspešnih mest in krajev v Evropi,
- državne dolgoročne razvojne programe (vladna Resolucija o državnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023, Strategija razvoja slovenskega podeželja,...),
- vrednote, mnenja in potrebe lokalnih prebivalcev,
- mnenja občinske uprave,
- mnenja v razvoj kraja vpetih posameznikov,
- možne vire države in EU za financiranje razvoja občine.

# 1 Analiza stanja

Občina se mora najprej zavedati svoje začetne pozicije, vedeti mora torej, kje se trenutno nahaja, zato pa je potrebna analiza stanja. Odgovoriti mora na pomembna strateška vprašanja, opredeliti svoje prednosti ter si prizadevati za odpravo pomanjkljivosti. V ta namen je treba preučiti konkurenčnost in razpoložljiv kapital občine, privlačnost lokacije ter pomembnost gospodarskega in družbeno-političnega okolja. **Uspešna občina je tista, ki je učinkovita in uspešno tekmuje z drugimi za resurse privatnega in javnega sektorja, neuspešno občino pa opredeljujejo padanje populacije in zaposlenosti oz. nesposobnost odpravljanja socialnih in ekonomskih problemov.**

Cilj večje konkurenčnosti občine pa ni samo boljša mednarodna in regionalna pozicija, temveč tudi povečanje specifičnih lokalnih faktorjev, ki nadalje izboljšujejo ekonomsko konkurenčnost, omogočajo ustrezno kakovost življenja posameznikov in socialnih skupin, povečujejo ekonomsko in socialno kohezijo ter zagotavljajo integracijo občine v urbane in regionalne mreže, institucije ter združenja.

## 1.1 Nosilci in udeleženci priprave strateškega razvojnega dokumenta ter metodologija

### Nosilci in udeleženci priprave strateškega razvojnega dokumenta

Pri izdelavi tega strateškega razvojnega dokumenta občine Laško so sodelovali:

- Župan in uprava občine Laško:
  - g. Franc Zdolšek, župan
  - g. Klemen Grešak, podžupan
  - ga. Sandra Barachini, direktorica občinske uprave
  - vodja projekta »VIS Laško«: mag. Andrej Flis, vodja referata za gospodarske zadeve
  - strokovne službe občinske uprave:
    - g. Luka Picej, vodja oddelka za okolje in prostor
    - g. Dimitrij Gril, vodja oddelka za družbene dejavnosti
    - ga. Bojana Kustura, vodja oddelka za proračun in finance
    - g. Tomaž Novak, vodja urada za gospodarske javne službe, okolje in prostor
- Prebivalci občine Laško (seznam vabljenih nadpovprečno angažiranih občanov na delavnice je v prilogi 1)
- Prebivalci sosednjih občin in drugih krajev v Republiki Sloveniji

- Nosilec projekta:
  - Prof. Dr. Ferk & Partner d.o.o., Management Consultants, München – Maribor - Ljubljana:
    - mag. Bojan Mažgon – vodja projekta
    - prof. dr. Vito Bobek
    - prof. dr. Hans Ferk
    - mag. Jasmina Ferk
    - Anita Maček, univ.dipl.oec.
    - Nada Bicman, univ. dipl.oec.
    - Andreja Črnčič, univ dipl.oec.

## Metodologija

Metodološko smo strateški dokument izdelali v naslednjih korakih:

1. izvedba terenske ankete o zadovoljstvu prebivalcev občine Laško na vzorcu 103 naključno izbranih udeležencev (priloga 2)
2. izvedba telefonske ankete o prepoznavnosti občine Laško v sosednjih občinah na vzorcu 63 naključno izbranih udeležencev (priloga 3)
3. izvedba telefonske ankete o prepoznavnosti občine Laško v Sloveniji na vzorcu 55 naključno izbranih udeležencev (priloga 4)
4. izvedba strukturiranega vprašalnika (40 poglobljenih vprašanj s podvprašanji) pri 87 posameznikih, ki so vpeti v razvoj občine oz. nadpovprečno sodelujejo pri aktivnostih v občini (priloga 5)
5. analiza obstoječih statističnih kazalnikov in drugih podatkov za občino Laško in izbrane slovenske občine
6. izvedba delavnic o predlagani viziji, ciljih in potrebnih ukrepih z vodstvom občine in občinsko upravo – 8 sodelujočih.

(Skupaj udeleženih: 316)

Izbrani kazalniki po posameznih področjih in dostopnost podatkov je prikazana v prilogi 6.

Finančna analiza prihodkov in odhodkov občine vključuje naslednje kategorije:

1. Analiza prihodkov občine od leta 2000 - 2007 z vseh vidikov:
  - vsi prihodki,
  - davčni prihodki (dohodnina, premoženje),
  - transferni prihodki (dotacije države),
  - zadolževanje.
2. Analiza odhodkov občine (2000 - 2007) z vseh vidikov:
  - vsi odhodki,
  - odhodki za delovanje uprave,
  - odhodki za javni red in varnost,
  - odhodki za promet,



- odhodki za varstvo okolja (ravnanje z odpadki, čiščenje odpadnih voda),
- odhodki za stanovanjsko dejavnost in prostorski razvoj,
- odhodki za rekreacijo in kulturo,
- odhodki za izobraževanje,
- odhodki za socialno varnost.

Vsi podatki se preračunajo kot odhodki na prebivalca zaradi ustrezne primerjave z 10 podobno velikimi občinami in povprečjem v Republiki Sloveniji. Poleg tega se pri vseh odhodkih razčlenijo še odhodki, ki so imeli investicijski značaj.

## 1.2 Analiza elementov konkurenčnosti občine

### Ključni razvojni problemi pred 15 leti in danes

Nadpovprečno angažirani prebivalci so odgovore na vprašanje, kakšni so bili po njihovem mnenju **ključni ekonomski in socialni problemi v občini Laško pred približno 15 leti**, strnili v 6 vsebinskih sklopov:

- o Promet in komunikacije: Prometne povezave (40 %), komunikacijske povezave (33 %),
- o Gospodarstvo: Gospodarsko področje (21 %), izobrazbena struktura (17 %), brezposelnost (15 %), stanovanjski problemi (8 %), turizem (6 %), neenakomerna razvitost (4 %), prestrukturiranje po osamosvojitvi, izguba trga,
- o Komunalna infrastruktura: Komunala (29 %), pomanjkanje infrastrukturnih projektov,
- o Odnos do okolja (19 %),
- o Socialno in demografsko stanje: Socialno stanje (4 %), odliv prebivalcev z vasi v mesta (4 %), oskrba starejših občanov (4 %),
- o Upravni problemi: Ni strategije razvoja (4 %), upravna struktura, nizka vključenost prebivalstva v odločanje, nepovezanost subjektov.

Na vprašanje, kateri so po njihovem mnenju **ključni razvojni primanjkljaji (slabosti) v občini sedaj**, pa prebivalci odgovarjajo:

- o Gospodarstvo: Premalo investorjev (13 %), turizem (13 %), gospodarstvo (12 %), premalo zemljišč za razvoj gospodarstva (12 %), prenizka izobraženost (4 %), mešanje turizma in industrije, stanovanjska problematika, neenakomerna razvitost občine, prevelika odvisnost kraja od pivovarne, slab razvoj podeželja, ni možnosti zaposlitve v dejavnostih z visoko stopnjo dodane vrednosti,
- o Upravni problemi: Pomanjkanje kvalitetnih projektov (12 %), prostorski plan (12 %), pomanjkanje iniciative in idej (8 %), nepovezanost občanov (6

- %), nezainteresirani ljudje na določenih vodilnih položajih (4 %), slaba informiranost (4 %), investicije brez strategije oz. strategija razvoja (4 %), prešibko upoštevanje podeželja (4 %), prevelik vpliv posameznika oz. politike, sodelovanje z občani,
- Infrastruktura (prometna, TK, komunalna): Slabe prometne povezave (13 %), infrastruktura na podeželju (6 %), slaba infrastruktura (4 %) telekomunikacije, komunalna infrastruktura,
  - Ostalo: Kultura (8 %), javne sanitarije, premalo športnih objektov, pomanjkanje srednje šole, socialna stiska.

**Tabela 1: Ključni razvojni problemi občine Laško pred 15 leti in danes**

Pred 15 leti	Danes
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Promet in komunikacije</li> <li>○ Gospodarstvo</li> <li>○ Komunalna infrastruktura</li> <li>○ Odnos do okolja</li> <li>○ Socialno in demografsko stanje</li> <li>○ Upravni problemi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Gospodarstvo</li> <li>○ Upravni problemi</li> <li>○ Infrastruktura (prometna, TK, komunalna)</li> <li>○ Kultura</li> </ul>

Osnovnih problemov pred 15 leti je bilo več (6) kot danes (4). Promet in komunikacije ter odnos do okolja danes za prebivalce predstavljajo manj pomemben problem, saj so ju, skupaj s komunalno infrastrukturo, uvrstili na tretje mesto med zaznanimi problemi. Na teži pa so pridobili upravni problemi, ki so se s 6. mesta pred 15 leti preselili na 2. mesto.

## Razvojne priložnosti in nevarnosti

Nadpovprečno angažirani prebivalci so odgovore na vprašanje, katere so **razvojne priložnosti** občine Laško, strnili v naslednje vsebinske sklope:

- Turizem: 85 %
  - Dopolnilne dejavnosti na kmetijah 19 %,
  - Turistične kmetije 8 %,
  - Športni turizem 6 %,
  - Zdraviliški turizem 6 %,
  - Pohodništvo 4 %,
  - Dodatna ponudba glavnim turističnim ponudnikom.
- Gospodarstvo: 35 %
  - Malo gospodarstvo / Podjetništvo 17 %,
  - Razvoj podeželja 12 %, Lokalni pridelovalci hrane,
  - Obrtna dejavnost 6 %,
  - Storitvene dejavnosti 4 %,
  - Energetika, industrija, ekološka pridelava hrane.
- Kultura: 23 %
  - (Gledališče na prostem, kulturno zgodovinski objekti).

- Ostalo:
  - Ekološki razvoj 6 %,
  - Izobraževanje 4 %,
  - Informacijska tehnologija 4 %,
  - Prostorska ureditev 4 % ,
  - Izobraževalni centri v novem okolju, infrastruktura.

Razvojne priložnosti smo preverili tudi na vzorcu 103 naključno izbranih anketirancev v Laškem (starost: do 25 let = 20 %, 25 – 60 let = 61 %, nad 60 let = 19 %; spol: Ž = 52 %, M= 48 %). Naključno anketirani prebivalci zaznavajo naslednje razvojne priložnosti:

- Turizem (66 %), Kmečki turizem, naravne kmetije (ekološki turizem), naravno pridelana hrana (14 %), Pivo in cvetje (2 %), zdraviliški turizem (2 %), gostinska ponudba (2 %),
- Gospodarstvo (12 %), Pivovarna (4 %), razvoj podeželja (2 %),
- Obrtništvo, malo gospodarstvo (5 %),
- Kultura (5 %),
- Šolstvo, izobraževanje (5 %),
- Znamenitosti (grad), avtocesta.

Razvojne priložnosti Laškega smo prav tako preverili z anketo v sosednjih občinah (št. anketirancev: 63, starost: do 25 let – 0 %, 25 - 60 let – 56 %, nad 60 let – 44 %; spol: M – 61 %, Ž – 39 %). Na vprašanje, kje vidijo priložnosti v prihodnjih letih za Laško, so odgovorili:

- Turizem (48 %):
  - Izkoristiti tople izvire, širiti terme in rekreacijske površine (10 %),
  - Zdravilišča (9 %),
  - Več hotelov (8 %),
  - Rekreacija, pohodništvo, ribištvo, smučanje, kmečki turizem
- Zdravstvo (9 %).

Nadpovprečno angažirani prebivalci so odgovore na vprašanje, katere so skrite **nevarnosti** glede prihodnjega razvoja občine Laško, strnili v naslednje vsebinske sklope:

- Upravni problemi: Neenotna lokalna politika (35 %), zakonodaja (17 %), slabi projekti in investicije (12 %) neenakomeren razvoj občine (12 %), regionalizacija (4 %), prostorski plan (4 %), nesposobnost vodilnih kadrov, pasivnost občanov,
- Gospodarski problemi: Trženje (13 %), (svetovna) gospodarska kriza (12 %), beg možganov (12 %), gospodarstvo (4 %), mešanje ponudb turizma ob močnem razvoju industrije, premočna podjetja, ki nimajo posluha za KS, premočen vpliv pivovarne, ki ne vlaga v turizem,
- Demografija (23 %),
- Negativni vpliv na okolje (21 %), naravne ujme,
- Prometna povezava (19 %).

## 1.2.1 Gospodarstvo

Po mnenju prebivalcev so **najbolj potrebni gospodarskega razvoja naslednji predeli** občine:

- KS Jurklošter 19 %
  - Neokrnjena narava 6 %,
  - Prometna infrastruktura 6 %,
  - Stanovanjska problematika 4 %,
  - Ostalo: Neprecenljiva kulturna dediščina, infrastruktura, turizem, kultura.
- Rimske Toplice 17 %
  - Razvoj turizma 12 %,
  - Ostalo: Zdravilišče, premalo kulturnih in športnih društev, infrastruktura, premalo investicij.
- Zidani Most 13%
  - Infrastruktura 4 %,
  - Ostalo: Prometne povezave (ureditev pločnikov), komunalna infrastruktura, turizem, telekomunikacije.
- KS Šentrupert 13 %
  - Infrastruktura 6 %,
  - Prometne povezave 4 %,
  - Majhne kmetije, slaba ekonomska situacija, omejene zaposlitvene možnosti.
- Staro jedro Laškega 14 %
  - Turizem 6 %,
  - Pomanjkanje ponudbe storitev 4 %,
  - Ostalo: Zdraviliška dejavnost, obnovitev hiš, obnovitev hortikulturene ponudbe, pomanjkanje prostorov za srečanja občanov.
- KS Marija Gradec 10 %
  - Turistična dejavnost 6 %,
  - Ostalo: Naravne znamenitosti, slaba infrastruktura, slab razvoj, neprimerna delitev zaselkov (problem Tevče), prometne povezave (slaba cesta).
- Periferija 8 %
  - Infrastruktura 4 %,
  - Ostalo: Kmečki turizem, gospodarstvo, turizem.
- KS Rečica 6 %
  - Prometna infrastruktura, kmečki turizem, infrastruktura.
- KS Sedraž 6 %
  - Sofinanciranje krajanov z regijsko dejavnostjo (Brezno), slaba infrastruktura, varstvo okolja.
- Vrh nad Laškim 4 %
  - Proizvodnja hrane, infrastruktura.
- Ostalo:
  - KS Debro (Možnost razvoja sodobnih športnih objektov),

- Periferni deli KS Laško (prometna in telekomunikacijska infrastruktura),
- Območje Šmohorja (bližina zdraviliških centrov, možnost razvoja rekreacijske dejavnosti),
- Hribovita območja KS (poseljenost).

Prebivalci izpostavljajo naslednje **konkurenčne prednosti občine Laško** v primerjavi s sosednjimi občinami v regiji:

- Naravne danosti:
  - Naravne priložnosti 40 %,
  - Lega/lokacija 28 %,
  - Termalni vrelci 9 %,
  - Neokrnjena narava 6 %.
- Turizem:
  - Razvoj turizma 20 %,
  - Zdraviliška dejavnost 16 %,
  - Kmečki turizem 4 %,
  - Športna dejavnost (pohodništvo) 4 %.
- Angažiranost posameznikov (22 %)
- Tradicija (20 %)
- Dobra cestna in železniška infrastruktura 10 %
- Gospodarstvo:
  - Malo gospodarstvo 6 %,
  - Pivovarstvo 4 %,
- Ostalo: Pridelava zdrave hrane, komunalna infrastruktura, gospodarske kapacitete, kultura.

Najpomembnejša **gonila gospodarskega razvoja občine** predstavljajo po mnenju prebivalcev naslednje kategorije:

- Pivovarna Laško (81 %)
- Turistična dejavnost (71 %)
  - Zdravilišče (56 %),
  - Kmečki turizem.
- Gospodarstvo (30 %)
  - Fragmat Tim d.d. 8 %,
  - Malo gospodarstvo 6 %,
  - Lesarska industrija 4 %,
  - Ostalo: Obrtna dejavnost, stabilnost podjetij, predelava kamenja, proizvodnja izolacijskega materiala.
- Ostalo: Občani (10 %), Kultura (4 %), Voda in naravna bogastva (4 %), Mlada generacija na občinski upravi, gozdovi.

Na temelju vprašalnika so prebivalci numerično ocenjevali naslednje kategorije s področja gospodarstva:

**Tabela 2: Numerično ocenjevanje kategorij na področju gospodarstva**

Ocenjevana kategorija	Ocena
Vključenost občine pri vzpostavljanju stikov s potencialnimi investitorji doma in v tujini	2,55
Ocena ponudbe delovnih mest v občini	2,96
Podpora nastanku delovnih mest za Y generacijo	NE = 46,9 % DA = 53,1 %
Zadovoljstvo s stanjem na področju ponudbe stanovanj v občini	2,86
Kako ste zadovoljni z izkoriščenostjo potenciala kmetijske proizvodnje?	2,69
Ocena turistične ponudbe v občini	3,47
Ocena stanja in ponudbe malega gospodarstva v občini!	3,00

Glede vključenosti občine pri vzpostavljanju stikov s potencialnimi investitorji predlagajo občani več stikov (16 %), pritegovanje vlaganja v turizem in turistično infrastrukturo (4 %), pridobivanje evropskih sredstev (4 %), pritegovanje tujih investitorjev (4 %), iskanje skupnih širših interesov oz. skupnih projektov (4 %), boljše obrazložitve projektov oz. manj nepravilnosti pri pripravi projektov (4 %), spremembo zakonodaje, gradnjo gospodarskih oz. trgovinskih centrov, zmanjšanje interesov lokalnih veljakov, vzpostavitev turističnih destinacij, sofinanciranje zdravilišča, višjo strokovnost ljudi, ki odločajo, večjo angažiranost lokalne politike.

Pri **ponudbi delovnih mest v občini** pogrešajo nadpovprečno angažirani občani predvsem:

- Več delovnih mest za visoko izobražen kader (30 %)
- Premalo dobro plačanih delovnih mest (8 %)
- Gostinski in turistični kader, drugi poklicni profili (6 %)
- Priložnosti za vključitev mladih (4 %)
- Boljše delovanje zavoda za zaposlovanje (4 %)
- Obrtne zaposlitve (4 %)
- Več možnosti za kadre z vizijami, domač kader ni dovolj cenjen, veliko novo zaposlenih prihaja iz drugih občin, domači diplomanti pa odhajajo drugam.
- Boljšo ponudbo, informiranje, večjo skrb za prekvalificiranje delovne sile, več kreativnih delovnih mest, več delovnih mest na področju neprofitne dejavnosti in kulture, več možnosti za vključitev v profesionalni šport, delo za družboslovne vede.

Slaba polovica prebivalstva (46,90 %) ne podpira **nastanka delovnih mest za generacijo nad 65 let**. Glavni argument je, da so naj mladi dobijo možnost zaposlitve (30 %), da sicer ni dovolj delovnih mest in da naj se ukvarjajo z interesnimi dejavnostmi. Tisti pa, ki nastanek tovrstnih delovnih mest podpirajo, izhajajo iz dejstev, da se prebivalstvo stara, zato pokojnin pa ne bo, da že sedaj delajo, največ prostovoljno, da naj se vključujejo zelo premišljeno in pravično, tako da ne bi bili prikrajšani mladi, da se zapolnijo delovna mesta s krajšim

delovnim časom, pri lažjih delih oz. za vodenje določenih projektov. Priložnosti pa vidijo v naslednjih dejavnostih:

- Turizem (8 %),
- Svetovanje na temelju dolgoletnih izkušenj (8 %),
- Socialna problematika (6 %),
- Lažje delo (6 %),
- Prostovoljno delo (4 %),
- Krajši delovni čas (4 %),
- Pomoč starejši generaciji in mlajši za varstvo otrok (4 %) skrb za boljšo kvaliteto življenja, otroke,
- kultura (4 %),
- Ostalo: vodenje raznih ustvarjalnih delavnic, nevladni sektor, varstvo okolja, javna uprava, projekti za aktivno preživljanje prostega časa.

Glede **ponudbe stanovanj** v občini zaznavajo prebivalci kot največje probleme:

- Potreba po neprofitnih stanovanjih (18 %),
- Zaradi zakona in PUP-a premalo možnosti za gradnjo na periferiji (6 %) premalo parcel za gradnjo (4 %), enostavnejša dokumentacija za novogradnje,
- Predraga stanovanja (10 %),
- Premalo stanovanj (10 %),
- Več manjših stanovanj (6 %),
- Izgradnja stanovanjske sošeske (4 %),
- Pomanjkljiva prostorska ureditev (4 %),
- Premalo nadstandardnih stanovanj (4 %),
- Neustrezne novogradnje (4 %),
- Ostalo: ločitev socialnih in neprofitnih stanovanj, ni gradnje za trg, premalo načrtov, veliko praznih stanovanj.

Glede **izkoriščenosti potenciala kmetijske proizvodnje**, ki ga ocenjujejo z oceno 2,69, pa vidijo priložnosti, kot npr.:

- Ekološko kmetovanje (42 %),
- Kmečki turizem (38 %),
- Dopolnilne dejavnosti (22 %),
- Blagovne znamke (18 %),
- Trženje (10 %),
- Živinoreja (8 %),
- Ribištvo (6 %),
- Čebelarstvo (4 %),
- Sadjarstvo (4 %),
- Organiziranost trga za odkup pridelkov (4 %),
- Ostalo: precej neobdelanih kmetijskih površin, običaji, obnova poljedelstva, prilagajanje geografski legi...

Glede stanja in **ponudbe malega gospodarstva** pogošajo:

- Drobne obrtne storitve (40 %)
  - čevljarstvo (10 %),
  - urarstvo (8 %),
  - čistilnice (8 %),
  - šiviljstvo (6 %),
  - izdelava spominkov in suhe robe (6 %),
  - mizarstvo (4 %), ključavničarstvo, frizerstvo.
- Subvencije za razvoj malega gospodarstva in obrti (14 %),
- Trgovine (12 %),
- Angažiranost občanov (6 %),
- Premalo razpoložljivih prostorov (6 %),
- Vzpostavitev obrtne cone (6 %),
- Večjo prepoznavnost (4 %),
- Gostilne (4 %),
- Ostalo: razvoj podeželja, premalo trgovskih firm, kadri, neformalno izobraževanje, pomanjkanje konkurence, podpora občine.

## Turizem

Kot **glavne probleme v turistični ponudbi** navajajo nadpovprečno angažirani občani:

- Angažiranost občanov (20 %),
- Gostinska in kulinarčna ponudba (16 %),
- Raznolikost prireditev (12 %),
- Širitev turizma na podeželje (10 %),
- Promocija izven regije (8 %),
- Rekreatijski in športni turizem (8 %),
- Urejenost samih objektov (6 %),
- Pohodništvo in sprehajalne poti (6 %),
- Krajevne znamenitosti (6 %),
- Kinematografi in gledališče (6 %),
- Povezanost zdravilišč (6 %),
- Ponudba individualnih sob (4 %),
- Širitev turizma v Rimske Toplice (4 %),
- Infrastrukturo do turističnih kmetij (4 %),
- Možnost cenejših nočitev (4 %),
- Ostalo: skupno trženje, tabori (astronomija), promocija ostalih krajev, ne le Laškega, plesni vikendi, inovativnost, javni WC.

Prebivalci menijo, da v občini obstajajo **naslednje turistične oz. kulturne zanimivosti, ki bi jih bilo potrebno obnoviti oz. nanje opozoriti:**

- Kartuzija Jurklošter (22 %),
- Kapelice, cerkve (14 %),
- Staro mestno jedro – obnova fasad (8 %),



- Freske v cerkvi Marije Gradec (8 %),
- Najstarejše orgle na Sv. Krištofu (na Slovenskem) (6 %),
- Šmohor (6 %),
- Rojstna hiša Antona Aškerca (4 %),
- Stara gradišča na območju Jurkloštra (4 %),
- Poroke na gradu Laško (4 %),
- Park v Rimskih Toplicah (4 %),
- Hotel Savinja s kavarno (4 %),
- Ostalo: Stara kmečka poslopja, Obnova parka, Kamniti svetilnik, kamnito znamenje, Rojstna hiša Avgušтина Stegneša, Rudnik v Rečici, Vlak Laško – Trobni dol, Okoliški potoki, Stara pošta v Rim. Toplicah, Tradicionalna maškarada v Zidanem Mostu, Godba na pihala, Mestni kino, Stare igre na prostem, Splavarji, Ročna dela/pletenje.

Prebivalci menijo, da so za občino **najbolj značilni naslednji ljudski običaji:**

- Kmečka poroka (14 %),
- Martinovanje v Laškem (12 %),
- Ličkanje koruze (10 %),
- Flosarji (3 %),
- Jurjevanje po ulicah Laškega (4 %),
- Folklor (4 %),
- Ostalo: Skok čez kožo (rudarji), blagoslov konjev, čebelarstvo, gozdarstvo, pivo in cvetje, žganje oglja, rudarstvo, pivovarska tradicija, pasijonske igre, petje – podoknice, pustovanje, rekrutiranje fantov v vojsko – »štelnga«.

Za občino bi naj bile **najbolj značilne naslednje jedi:**

- Ocvirkova potica (16 %),
- Ajdovi žganci (14 %),
- Zelje (6 %),
- Praženec (6 %),
- Orehova in smetanova potica (4 %),
- Jabolčni zavitek (4 %),
- Kmečka pojedina (4 %),
- Pivska pečenica (4 %),
- Ostalo: Kompot, močnik, Matevž, Krvavice, Kranjska klobasa, bela kava, Martinova gos, rudarska malica, fižol, suhomesnati proizvodi, med in kruh, divjačina, kislja juha, Laška mineštra, Pita.

Domačini bi gostu, ki je prvič v občini **na enodnevnem obisku, pokazali naslednje:**

- Ogled zdravilišča (kopanje, savne) (62 %),
- Grad Laško (večerja, kosilo) (30 %),
- Ogled pivovarne (28 %),
- Ogled Kartuzije Jurklošter (24 %),
- Ogled muzeja (22 %),
- Ogled cerkva (22 %),

- Obisk turistične kmetije (kosilo, večerja) (22 %),
- Ogled starega mestnega jedra (12 %),
- Vzpon na Hum (12 %),
- Ogled mestnih znamenitosti (8 %),
- Aškerčevina (8 %),
- Ogled zgodovinsko pomembnih objektov (6 %),
- Ogled rudnika v Padežu (4 %),
- Ogled tekme v dvorani Tri Lilije (4 %),
- Odbojka na mivki (4 %),
- Koncert (4 %),
- Šmohor (4 %),
- Pivo in cvetje (4 %),
- Ostalo: ogled jame Slabšak, obisk dobre gostilne, ogled gospodarskih objektov, planinski dom Lisca, ogled spomenikov, knjižnica, Rimske Toplice, Marof, Aškerčev trg, pot preko Sedraža, ogled naravnih znamenitosti, sv. Krištof, Obisk kulturnega centra, Gašperjeva koč, Polhova jama v Reki, Vožnja s splavom, Kozje, Kopitnik.

**Turistično privlačnost** Laškega smo prav tako preverili z anketo v sosednjih občinah (št. anketirancev: 63, starost: do 25 let – 0, 25 - 60 let – 56 %, nad 60 let – 44 %; spol: M – 61 % , Ž – 39 %). Povprečna ocena turistične ponudbe v Laškem znaša 4,13. Na vprašanje, kaj pogrešajo v Laškem, pa so odgovorili:

- Več zabave (13 %),
- Tenis igrišče, mini golf (9 %),
- Urejene sprehajalne poti (9 %),
- Zunanje kopališče z olimpijskim bazenom (globlji bazen s skakalnico),
- Možnost kampiranja ob zunanjem kopališču,
- Kiosk z razglednicami v zdravilišču,
- Klopi v parku,
- Koordinacijo med hotelskimi in zdravstvenimi službami,
- Cenejše apartmaje,
- Več Slovencev,
- Nižje cene,
- Več zdravstvenega turizma,
- Prikaz pohodniških poti v mestu ali pri zdravilišču – ni smernih tabel ali drugih oznak za Šmohor, Celjsko kočo...

**Turistično privlačnost** Laškega smo preverili z anketo v drugih slovenskih občinah (št. anketirancev: 55, starost: do 25 let – 12 %, 25-60 let – 74 %, nad 60 let – 14 %; spol: M – 47 %, Ž – 53 %). Turistično in ostalo ponudbo, so ocenili s povprečno oceno 2,47. Na vprašanje, kaj v tem segmentu pogrešajo, pa so odgovorili:

- Več družabnih dogodkov 50 %,
- Družabno življenje 18 %,
- Več večernih prireditev 6 %,
- Živahnost, raznolikost ponudbe, boljšo promocijo turistične ponudbe (9 %).

Anketiranci so na vprašanje, po kaj bi šli oziroma po čem je prepoznavno Laško, odgovorili:

- Pivovarna Laško 59 %,
- Prireditev »Pivo in cvetje« 50 %,
- Toplice 26 %,
- Reka Savinja, na nedeljski sprehod po parku in centru mesta (6 %).

## 1.2.2 Promet in komunikacije

Prebivalci so **transportno infrastrukturo** v občini (avtobusni prevozi, urejenost cest, pločnikov, kolesarskih stez,...) ocenili z agregirano povprečno oceno 2,33.

**Državne ceste** so ocenili s povprečno oceno 2,27. Pri tem izstopajo naslednje skupine problemov:

- o Pomanjkljivosti:
  - Ozka, slabo vzdrževana, slabo označena, nevarna (26 %),
  - Preveč prometa, potrebna je obvoznica (10 %).
- o Lokacije:
  - Glavna cesta Celje – Zidani Most (14 %), glavna cesta Laško – Zidani Most (6 %),
  - Zidani Most (10 %),
  - Laško – Šentrupert (8 %),
  - Rimske toplice – Hrastnik (4 %),
  - Laško – Marija Gradec, Celje – Laško, slab dostop na avtoceste.

**Lokalne ceste in ulice** so ocenili s povprečno oceno 2,42. Pri tem izstopajo naslednje skupine problemov:

- o Pomanjkljivosti:
  - Vzdrževanje (10 %),
  - Neasfaltirane ceste (6 %),
  - Slabo grajene (plazovi) (4 %),
  - Neprimerne oznake, nevarne bankine, neusklajeno delo na cesti, premalo sredstev.
- o Lokacije:
  - cesta v Rečico (8 %),
  - Dostop do Aškerčevega trga (4 %),
  - Ulice v starem delu Laškega (4 %),
  - Zidani Most, Rimske toplice, Laško, Marija Gradec – Šentrupert, Jurklošter, Marof – Mala breza.

**Pločnike** so ocenili s povprečno oceno 2,66. Pri tem so navedli naslednje konkretne primanjkljaje:

- Splošni problemi:
  - Premalo (14 %),
  - prilagoditev za invalide (4 %),
  - poškodovani/slabo vzdrževani (4 %),
  - slabo prehodni, ni razsvetljave, izven mesta jih skoraj ni.
- Lokacije:
  - Zidani Most (6 %),
  - Debro (6 %),
  - Aškerčev trg, križišče pri lekarni, pri pokopališču, slabo urejena Celjska cesta, v obrtni coni Rečice, Marija Gradec, Laško, Rimske Toplice – Globoko, Šentrupert.

**Zagotovljenost parkirišč** ob posameznih objektih (cerkev, pokopališče, kulturni dom, šola, vrtec, zdravstveni dom...) so ocenili s povprečno oceno 2,94. Pri tem so navedli naslednje konkretne primanjkljaje:

- Premalo (30 %), urediti garažne hiše (6 %), umakniti iz središča mesta (4 %), slabo vzdrževanje, podjetja naj priskrbijo lastna parkirišča, primanjkuje jih ob večjih turističnih dogodkih,
- Zidani Most (6 %), ob železniški postaji v Zidanem Mostu, neasfaltirano pri zdravstvenem domu, ureditev enosmernega prometa mimo banke.

**Kolesarske poti** so ocenjene s povprečno oceno 2,04. Pri tem so navedeni naslednji konkretni primanjkljaji:

- Premalo (38 %), slabo označene (10 %), nevarne, ker so v večini vezane na ceste (8 %),
- Zidani Most (8 %), Laško – Celje (6 %), Laško, Rimske toplice (4 %) kolesarsko povezati Laško z Zidanim mostom in Celjem (2 %),
- Slabo urejene v mestnem jedru Laškega, Vrh nad Laškim.

**Sprehajalne poti** so ocenjene s povprečno oceno 3,06. Pri tem so navedeni naslednji konkretni primanjkljaji:

- Splošni komentarji: Slabo označene (16 %), zelo slabo vzdrževane, ponekod celo zanemarjene (12 %), premalo (10 %), več parkov s fontanami, problemi izven mesta, samo v Laškem, drugje jih ni.
- Lokacije: Aškerčev trg, urediti okoli Laškega mimo glavne ceste, Zidani Most, Rimske toplice.

**Kažipot** so ocenjeni s povprečno oceno 2,82. Pri tem so navedeni naslednji konkretni primanjkljaji: Slabo označeno (16 %), premajhne črke - nečitljivo (14 %), enotno poimenovanje (14 %), premalo (12 %), vzdrževanje (8 %), napačna pot na trg do cerkve (4 %), neestetske, manjkajo na državnih cestah, manjkajo informacijske table.

**Javna razsvetljava** je ocenjena s povprečno oceno 2,94. Pri tem so navedeni naslednji konkretni primanjkljaji:

- Pomanjkljivosti: Neustrezna, razsvetljave je preveč – »svetlobno onesnaževanje« (16 %), manjka na določenih mestih (10 %), dodatno je potrebna še v naseljih (6 %), boljše vzdrževanje (2 %), premalo osvetljeno cestišče (2 %).
- Lokacije:
  - Zdraviliški park (4 %), Jagoški park ne potrebuje razsvetljave (4 %),
  - Osvetljenost mostu, parka pri kult. domu (4 %),
  - Zidani Most (4 %),
  - V prednovoletnem času neustrezna osvetlitev mostu v Laškem (2 %),
  - Od križišča OŠ Debro v naselje Debro (2 %),
  - Sprehajalna pot med glavnima mostovoma slabo osvetljena (2 %),
  - Premalo v parku v Laškem (2 %),
  - Laško – Rečica (2 %),
  - Laško – Lahovno (2 %),
  - Središče mesta v temi (2 %).

**Zimska služba** je ocenjena s povprečno oceno 3,32. Pri tem so navedeni naslednji konkretni primanjkljaji:

- Pomanjkljivosti:
  - Prepočasni/zamujajo (10 %),
  - Okoliške ceste zelo slabo splužene (6 %),
  - Ni organizirana na odcepih do hiš (4 %),
  - Premalo sredstev za tako veliko območje (4 %),
  - Se trudijo, ovirajo jih parkirani avtomobili (2 %),
  - Prepočasi očistijo po »šolskih poteh« (2 %),
  - Pretirano posipavanje (2 %).
- Lokacije:
  - Zidani Most.

**Splošne pripombe v zvezi s prometom** so naslednje:

- na splošno slabo, celoten sektor je neustrezen (4 %),
- Veliko priložnosti,
- Potreba po izboljšanju na vseh področjih,
- Problem prostorske širitve,
- Prevelik vpliv svetnikov,
- Čedalje gostejši promet,
- slaba prometna ureditev v centru Laškega,
- preveliko razpok na cestiščih.

**Dostopnost do telefona, interneta, kabelskega sistema, GSM signala** so ocenili s povprečno oceno 2,73. Pri tem so ocenili posamezne kategorije in navedli naslednje konkretne pomanjkljivosti:

- TV signal (kabelska TV) - Povprečna ocena znaša 2,49:

- Podeželje in zaselki je nimajo (14 %), Premalo razširjen na področju celotne občine (10 %), Kabelska je le v večjih naseljih (6 %), Samo v ožjem mestnem jedru (2 %),
- Ni signala nekaterih postaj (6 %),
- Ni kabelske v Zidanem Mostu (4 %),
- Slabo pokrito področje Jurkloštra (2 %),
- Internet - Povprečna ocena znaša 2,82:
  - Ni dostopa na podeželju in v zaselkih (10 %), celotna občina ni pokrita (6 %), ni tehničnih možnosti na podeželju (2 %),
  - Stari vodi – ni optičnih kablov (Zidani Most) (4 %),
  - Prešibek signal za brezžični dostop (4 %),
  - Manjka Internet cafe (4 %),
  - Ni širokopasovnega omrežja (4 %),
  - Preobremenjenost omrežja (2 %),
  - Počasnost (2 %).
- GSM signal - Povprečna ocena znaša 3,25:
  - Na posameznih točkah ni ustreznega signala (22 %), ga ni v celotni občini (2 %), »temne« lise (2 %),
  - Jurklošter (4 %) – nepokritost,
  - Motenje hrvaškega signala (2 %).
- Telefon - Povprečna ocena znaša 4,18:
  - Preveliko težav za vzpostavitev linije (2 %), postopek priključitve zamuden (2 %),
  - Težava je velika razpršenost prebivalstva (2 %),
  - Težave s Siol-om (2 %),
  - Zastarel (2 %).

Zadovoljstvo s **povezanostjo občine z drugimi kraji** (avtobus, vlak...) so občani ocenili s povprečno oceno 3,18, pri tem izpostavljajo zlasti naslednje:

- Preredke vožnje avtobusov (18 %) – sploh ob vikendih, ukinjanje avtobusnih povezav (12 %), zelo slaba povezava proti jugu v oddaljene kraje (Jurklošter, Šentrupert, Vrh) (6 %), Avtobusa v Zidanem Mostu ni (4 %), Šolski avtobusi ne vozijo drugih občanov (2 %),
- Zaradi geografske lege je vlak sorazmerno dobro javno prevozno sredstvo z dobrimi povezavami (8 %), ukinjanje železniških prog (6 %), Dostopnost do vlaka je zaradi slabih avtobusnih povezav slaba (2 %),
- Slaba povezava v času poletnih počitnic (4 %), Slaba povezanost ob vikendih (4 %), Nočne povezave manjkajo (4 %),
- Taxi – v redu.

V občini po mnenju večine vprašanih občanov (DA – 78,7 %) obstaja **problem prometnih konic** in sicer:

**Tabela 3: Problem prometnih konic**

KJE	KDAJ
Glavna cesta Laško – Celje (14 %)	Zjutraj in ob zaključku delovnika (34 %)
Laško G1 – 5 (8 %)	Popoldan (6 %)
Center mesta (6 %)	Vedno (4 %)
Celje – Zidani Most (6 %)	Ob menjavi delovne izmene, športne in ostale prireditve (2 %)
Pri zdraviliščih (6 %)	Zjutraj
Zidani Most (4 %)	Skozi ves dan – preveč tovornjakov, most čez Savinjo je ovira
Laško-Debro (4 %)	semaforji
Laško (pokopališče)	
Laško – Debro – Rečica	
Po celi občini	
Trubarjeva ul. do lekarne	
Na mostu	
Do Celja	

Na temelju vprašalnika so torej nadpovprečno angažirani prebivalci numerično ocenjevali naslednje kategorije s področja prometa in komunikacij:

**Tabela 4: Ocenjevane kategorije s področja prometa in telekomunikacij**

Ocenjevana kategorija	Ocena
Prometna infrastruktura v občini	2,33
Državne ceste	2,27
Lokalne ceste in ulice	2,42
Pločniki	2,66
Parkirišča	2,94
Kolesarske poti	2,04
Sprehajalne poti	3,06
Kažipoti	2,82
Javna razsvetljava	2,94
Zimska služba	3,32
Dostopnost do telefona, interneta, kablskega sistema, GSM signala	2,73
o TV signal	2,49
o Internet	2,82
o GSM signal	3,25
o Telefon	4,18
Povezanost občine z drugimi kraji (vlak, avtobus, ...)	3,18

### 1.2.3 Okolje

Na vprašanje, kako so zadovoljni z **odnosom do okolja v občini**, so nadpovprečno angažirani prebivalci odgovorili s povprečno oceno 3,14. Pri posameznih področjih so navedli naslednje:

- Javne površine - Povprečna ocena = 3,33. Komentar slabih ocen:
  - Problem fasad v mestnem jedru (8 %),
  - Premalo vzdrževane (4 %),
  - Neenotno urejene (4 %),
  - Pokopališče z okolico, problem lastništva parka (2 %),
  - Obrežje Savinje v parku se preredko kosi (2 %),
  - Smeti so tam, kjer se zbira mladina (2 %),
  - Omejeno gibanje za invalide (2 %),
  - Premalo klopi v parku (2 %),
  - Košnja, čiščenje (2 %),
  - Ob cestah ležijo odpadki (2 %),
  - Ureditev parka (2 %),
  - Obnavljanje javnih površin (2 %).
- Ravnanje z odpadki - Povprečna ocena = 3,19. Komentar slabe ocene:
  - Neupoštevanje ločevanja odpadkov (26 %),
  - Preveč divjih odlagališč (8 %),
  - Več otokov (8 %),
  - Osveščanje občanov (4 %),
  - Čiščenje okoli smetnjakov Večkratni odvoz (4 %),
  - Zadovoljivo (2 %).
- Oskrba z vodo - Povprečna ocena = 3,25. Komentar slabe ocene:
  - Problem odročnih in višje ležečih zaselkov (14 %), razpršenost gospodinjstev (2 %),
  - Slaba pokritost z javnim vodovodom (10 %), premalo javnih vodovodov (2 %),
  - Ni zagotovljena vsem (6 %),
  - Slaba oskrba z vodo (4 %), Velika pričakovanja od izgradnje novega vodovoda (2 %), Nepitna voda (2 %), Na področju OŠ Rečica neustrezna pitna voda (2 %),
  - Se dobro ureja (2 %).
- Kanalizacija in čistilna naprava (ČN) - Povprečna ocena = 2,34. Komentar slabe ocene:
  - Ni kanalizacije (12 %),
  - Slabo načrtovanje (8 %),
  - Samo center mesta (4 %), Kanalizacijo je treba razširiti tudi izven mestnega jedra (4 %),
  - Težave s čistilno napravo (4 %),
  - Izgradnja manjših čistilnih naprav (4 %),
  - Omrežje se prepočasi gradi (4 %),
  - Nujno potrebna izgradnja ČN – Zidani Most (4 %),



- ČN – smrad (2 %),
- Onesnaževanje s fekalijami (2 %),
- Napaka pri podelitvi koncesije (2 %),
- Neizkoriščenost ČN (2 %).
- Čistost potokov in jezer - Povprečna ocena = 2,72. Komentar slabe ocene:
  - Divja odlagališča (12 %),
  - Potrebno je čiščenje nesnage na obrežju (10 %), Smeti po strugah (4 %),
  - Slaba osveščenost (6 %),
  - Savinja je umazana (6 %),
  - V potoke je speljana kanalizacija (6 %), Preveč fekalij (2 %),
  - Prenizke kazni (2 %),
  - Pomanjkanje vode v potokih (2 %).
- Kakovost zraka - Povprečna ocena = 2,78 Komentar slabe ocene:
  - Preobremenjenost z industrijo (10 %),
  - Slabi vplivi iz Trbovelj (8 %),
  - Industrija v Rečici (8 %),
  - ob glavni cesti (6 %),
  - Prah iz cementarne (4 %),
  - Dim iz TET (2 %),
  - Smog (2 %).
- Stanje hrupa - Povprečna ocena = 2,98. Komentar slabe ocene:
  - Gost promet ves dan (20 %), Protihrupna zaščita manjka (2 %), Protihrupna ograja v Laškem (2 %), hrup ob prometnicah (2 %),
  - Zaradi lege (kotlina) avtomobilski hrup, hrup vlakov (Zidani Most) (2 %), Tovorna vozila (2 %),
  - Železnica (10 %), Ni zaščitne ograje ob železnici (Debno – zdravilišče) (4 %),
  - Hrup ob prireditvi »Pivo in cvetje« (4 %),
  - Občasno povečan zaradi industrije in kmetijske dejavnosti (2 %),
  - Miniranje v kamnolomu (2 %),
  - Košenje trave ob vikendih (2 %).
- Urejenost pokopališč - Povprečna ocena = 3,75. Komentar slabe ocene:
  - Nepravočasni odvoz smeti (4 %),
  - Ureditev ograje na pokopališču Šentrupert,
  - Izgradnja mrliških hiš in obzidja v Sv Miklavžu,
  - Zelo neprimerna lega mrliške vežice,
  - Poplavljanje.

Splošni komentarji glede odnosa do okolja v občini:

- Divja odlagališča (6 %),
- Premalo akcij za čisto okolje,
- Slab zrak zaradi tovarn, problem zasavske termoelektrarne in cementarne,
- Kanalizacijski sistemi so premalo povezani s ČN,
- Potreba po investicijah.

**Vključenost občanov v urejevanje okolja** je bila ocenjena s povprečno oceno 3,14, ki so jo občani utemeljevali z naslednjimi razlogi:

**Tabela 5: Razlogi vključenosti občanov v urejevanje okolja**

Komentar	Priložnosti
Ponekod se občani premalo vključujejo v čistilne akcije (16 %)	Večja spodbuda pri projektnih tekmovanjih (12 %)
Slabo sodelovanje med ljudmi (16 %)	Več osveščanja prebivalstva na področju okoljske problematike (12 %)
Premalo čistilnih akcij (6 %)	Čistilne akcije (8 %)
Vzpodbujamo tekmovanja (4 %)	Finančne spodbude (4 %)
Stanje se izboljšuje, nekaj posameznikov povzroča velike in umazane posege	Vzgoja že v vrtcu
Bi morale biti boljše	Večkratno zbiranje kosovnih odpadkov
Pobuda za ločeno zbiranje odpadkov	Več investicij v videz
Opominjanje in izpostavljanje posameznika, ki ni dosleden	EKO šole za otroke
Problem v blokovskih naseljih	Ljudje morajo biti povezani s krajem
Turizem smo ljudje, ne cvetlične grede in pometen pločniki	Organizirane aktivnosti šolski otrok-tekmovanja
Ni ločevanja odpadkov	Načrtno urejanje na področju hortikulture
Občani dobro skrbijo za urejenost okolja	Urediti lastništvo stavb
Je stvar vzgoje v družini	Brezposelne angažirati pri čiščenju okolja
Divja odlagališča	
Posamezni problematični problemi v Laškem – Valentinčičeva ul	
Neurejenost starih hiš in njihove okolice	

S **prostorskim planom** občine ni seznanjenih 45,10 % vprašanih. Z njim pa je seznanjenih 54,90 % vprašanih, ki njegovo ustreznost ocenjujejo s povprečno oceno 2,86. V njem pogrešajo:

- Zazidljive parcele (14 %),
- Problem industrijske cone, obrtne cone (6 %), poslovne cone (2 %), prostorske načrte za gospodarski razvoj (2 %), razvoj malega gospodarstva in podjetništva (2 %),
- Prostorski plani za celo občino (6 %), večjo umeščenost vseh predelov, ne samo centra,
- Več možnosti za rekreativna območja, zelene površine, športne objekte (6%),
- Nov - dopolnjen prostorski plan (2 %), prostorski načrt je zelo star in ni prilagojen trenutnemu stanju in spremembam v kraju oz. občini (2 %), prostorski plan, ki bi bil narejen na strokovni podlagi, hitrejša izdelava dokumentov
- Zaščito določenih območij, ureditev starega jedra Laškega, prostori za zbiranje mladih, zaposlitev krajinskega arhitekta.

Na temelju vprašalnika so torej prebivalci numerično ocenjevali naslednje kategorije s področja okolja:

**Tabela 6: Ocenjevane kategorije s področja okolja**

Ocenjevana kategorija	Ocena
Odnos do okolja v občini	3,14
Javne površine	3,33
Ravnanje z odpadki	3,19
Oskrba z vodo	3,25
Kanalizacija in čistilne naprave	2,34
Čistost potokov in jezer	2,72
Kakovost zraka	2,78
Stanje hrupa	2,98
Urejenost pokopališč	3,75
Vključenost občanov v urejenost okolja	3,14
Ustreznost prostorskega plana	2,86

## 1.2.4 Izobraževanje

**Ustreznost šolskih objektov in otroških vrtcev** je bila ocenjena s povprečno oceno 3,42, ki so jo utemeljevali z naslednjimi argumenti:

- Neustrezni prostori OŠ Šentrupert (26 %),
- Neustrezni prostori OŠ Rimske Toplice (10 %),
- Pomanjkljivo vzdrževanje (8 %),
- Manjkajo učni prostori in telovadnice na podružničnih šolah (8 %),
- Neustrezni prostori (Rečica in Reka) (6 %),
- Odprtje novega vrtca (6 %),
- Dobro, razen Šentrupert in Vrh nad Laškim (4 %),
- Ostalo: neustrezni prostori OŠ Zidani Most, otroško varstvo na podeželju, vrtci so lepi a premajhni za rast prebivalstva v naslednjih letih, ni varovalne ograje, v Debro se preprodaja droga, neprimerna lokacija centralne šole (blizu ceste), šola je ob železnici in cesti, potrebna je glasbena šola, premalo športnih objektov ob šolah, slabo opremljene šole, adaptacija matične šole.

**Izvajanju in vsebini izobraževalnih procesov** so prebivalci podelili povprečno oceno 3,86, pri čemer so:

- Vrtci prejeli oceno 3,89: Prebivalci pogrešajo učenje tujih jezikov ter več kulturnega in socialnega programa.
- Osnovne šole pa 3,14: Pogrešajo odprtost šol za zunanje mentorje, so premalo vzgojno naravnane, preveč je snovi in predmetov. Prebivalci si želijo še več povezanosti s krajem.
- Šrednje šole so bile ocenjene s povprečno oceno 3,17.
- Študijski programi so bili ocenjeni s povprečno oceno 3,00. Obstajajo v sosednji občini (Celje) in jih je čedalje več.

- Izobraževalni programi za Y generacijo (povprečna ocena 3,38). Hiša generacij nudi veliko možnosti, želijo si več izobraževanj in več vključevanja prostovoljcev.

**Splošni komentarji** glede vsebine izobraževalnih vsebin so naslednji:

- Ni državljske vzgoje,
- Državni programi so slabi,
- Država nalaga občinam preveč obveznosti,
- Občina ima na področju izobraževanja premalo vpliva,
- Problem izvajanja športne vzgoje v Rimskih Toplicah,
- Izobraževanje za starejše,
- Delavnice za starše.

**Vključenost šol in vrtcev v družbeno življenje kraja** je ocenjena s povprečno oceno 3,75, pri čemer si prebivalci želijo naslednje:

- Večja vključenost v kulturo, šport in zdravo življenje (8 %),
- Čim večjo angažiranost (6 %),
- Nihče ne ceni popoldanskega dela učiteljev (4 %), učiteljem ponuditi nagrado za delo (2 %),
- Vrtec je bolj vključen v življenje kraja kot šola (4 %),
- Ostalo: Na socialnem področju, folkloru, mažoretke in drugi nastopi, več prireditev z mladino, več prireditev za starše, sodelovanje na prireditvah, šola naj bo prostor za srečanja generacij, delavnice, sodelovanje OŠ z drugimi ustanovami, več popoldanskih aktivnosti.

## 1.2.5 Kakovost življenja

Nadpovprečno angažirani prebivalci so na delavnicah **kakovost življenja** v občini ocenili z agregirano povprečno oceno 3,30. Po posameznih področjih, ki vplivajo na kakovost življenja, so bile ocene naslednje:

- Zdravstvena oskrba (povprečna ocena 3,65) Oceno so utemeljili z naslednjimi razlogi:
  - Slaba kadrovska zasedenost (24 %),
  - Čakalne vrste (14 %),
  - Parkirni prostor (4 %),
  - Boljši odnos zdravnikov (4 %),
  - Zidani Most – samo ambulanta – za ostalo je potrebno iti drugam,
  - Potrebna sta laboratorij ter obnova zdravstvenega doma.
- Kulturno dogajanje (povprečna ocena 3,92). Oceno so utemeljili z naslednjimi razlogi:
  - Neustrezno mesečno obveščanje (4 %),
  - Več prireditev,
  - Več spodbude,
  - Premalo posluha za mladino,
  - Prostorska stiska knjižnice.

- Možnost športa in rekreacije (povprečna ocena 3,65) Oceno so utemeljili z naslednjimi razlogi:
  - Premalo športnih objektov (12 %),
  - Ostalo: Manjka kegljišče, Manjkajo cenovno dostopne oblike, Več za starejše, Ni možnosti za razvoj atletike, Premalo kolesarskih poti, Urejeno smučišče, Ni osvetljene tekaške poti, Rekreacija pod strokovnim vodstvom.
- Socialne aktivnosti (povprečna ocena 3,43). Oceno so utemeljili z naslednjimi razlogi:
  - Pomoč starejšim (8 %),
  - Center za delo – dobro povezuje (4 %),
  - Pomoč na terenu,
  - Pomoč odvisnikom,
  - Več možnosti za delo Hiše generacij,
  - Prostovoljno delo,
  - Premalo prostorov za druženje krajanov,
  - Pomoč mladim družinam.
- Varnost bivanja (povprečna ocena 3,47). Oceno so utemeljili z naslednjimi razlogi:
  - Povečan kriminal (6 %),
  - Veliko nepoznanih oseb zvečer in ponoči na ulicah (4 %),
  - Promet (4 %),
  - Premalo policije na ulicah (4 %),
  - Izboljševanje varnosti pred poplavami,
  - Varnost otrok,
  - Povečana posest in uživanje drog mladih.
- Medsosedski odnosi (povprečna ocena 3,29). Oceno so utemeljili z naslednjimi razlogi:
  - Več druženja v soseskah (8 %),
  - Problem služnosti,
  - Vpliv tujcev,
  - Majhen kraj – vsi med sabo se poznamo,
- Oskrba prebivalcev (povprečna ocena 3,08). Oceno so utemeljili z naslednjimi razlogi:
  - Samo en trgovec, ki nima konkurence (28 %),
  - Manjka mala trgovina v oddaljenih krajih (6 %),
  - Ni kina,
  - Problem za starejšo generacijo,
  - Staro mestno jedro zamira.
- Duhovna oskrba (povprečna ocena 3,16). Oceno so utemeljili z naslednjimi razlogi:
  - Ni druge oblike razen cerkve (4 %),
  - Ni pretoka informacij in kvalitetnih debat na širokem nivoju – izven kroga prijateljev,
  - Sedanji župnik ljudi vznemirja s svojimi pridigami,
  - Preveč skoncentrirano na Laško.

Kakovost življenja smo izmerili tudi na vzorcu 103 **naključno izbranih anketirancev v Laškem** (Starost: do 25 let = 20 %, 25 – 60 let = 61 %, nad 60 let = 19 %; Spol: Ž = 52 %, M = 48 %). Kakovost življenja so ocenili s povprečno oceno 3,88.

Naključno anketirani prebivalci cenijo na področju kakovosti življenja naslednje:

- Bazen / wellness / zdravilišče (14 %),
- Picerija Špica (14 %),
- Okolica (grad, Šmohor, Šmihel, Hum) (9 %),
- Grad (7 %),
- Majhnost (7 %),
- Ekološko neobremenjeno okolje, narava (7 %),
- Pivovarna (5 %),
- Sprehajalne steze (5 %),
- Čist zrak (5 %),
- Lepo mestno jedro (5 %),
- Ljudje (5 %),
- Pivo in cvetje (5 %),
- Ostalo: Prireditve, kulturno življenje, kulturni dom, knjižnica, dostopnost, mir, prepoznavnost občine, mestni park.

Prebivalce Laškega moti naslednje:

- Promet skozi center (12 %),
- Neumnost, neprijaznost, nevoščljivost, škodoželjnost ljudi (11 %),
- Pomanjkanje dogajanja, infrastrukture za mlade (10 %),
- Nič (10 %),
- Da obstaja le TUŠ trgovina (7 %),
- Premalo parkirnih mest (5 %),
- Parkirnine / modra cona (5 %),
- Slaba (cestna) infrastruktura (5 %),
- Ostalo:
  - Slaba infrastruktura (vodovod, kanalizacija ...) v obrobni krajevni skupnosti,
  - Pri domu za ostarele ni cesta urejena, narediti bi morali ležeče policaje,
  - Ni (dovolj) sprehajalnih poti,
  - Vlaku ki vozi mimo hiše,
  - Pivo in cvetje (hrup),
  - Ni velikih trgovskih centrov,
  - Ni dovolj športnih objektov,
  - Vonj od pivovarne,
  - Počasno urejanje javnih zadev,
  - Ni javnega WC-ja,
  - Premalo prometnih zrakov,
  - Ni pločnikov,
  - Zaprtost ljudi,

- Predraga stanovanja, premalo subvencij,
- Da je vse povezano s Pivovarno,
- Šrot,
- Semaforji,
- Premalo interesnih dejavnosti,
- Odnos občinskih delavcev do občanov (dokaj nerazumevajoči),
- Pospešitev reševanja socialno šibkih občanov.

Prebivalci Laškega pogrešajo naslednje:

- Lokale za ob vikendih (12 %),
- Premalo (turistične) ponudbe (11 %),
- Druženje, prireditve, kulturno življenje (9 %),
- Športne objekte (stadion ipd.) (7 %),
- Ni kina (7 %),
- Več delati na prepoznavnosti, ni samo Pivovarna tukaj (5 %),
- Več promocije, ker je Laško lepo (5 %),
- Previsoke cene, tudi kopališče (5 %),
- Premalo cenovno dostopnih nastanitev (5 %),
- Konkurenca v trgovini (5 %),
- Ostalo:
  - Zunanji športni objekt, ki ga je zasedla pivovarna in se še vedno obljublja,
  - Igrišče za predšolske otroke,
  - Možnosti za druženje starejših oseb,
  - Raznolikost ponudbe, prevelika koncentracija v wellnessu,
  - Kmečki turizem,
  - Večjo aktivnost ljudi,
  - Nočno življenje,
  - Ponudbo za premožne turiste,
  - Preozke ceste, avtobusi ne morejo skozi, prenizki podvozi (težko dostopno za turiste),
  - Vodiče (osebe) za Laško,
  - Več angažirane rekreacije.

**Kakovost življenja v Laškem smo preverili tudi z anketo v sosednjih občinah** (št. anketirancev: 63, starost: do 25 let – 15 %, 25 - 60 let – 48 %, nad 60 let – 37 %; spol: M – 61 % , Ž – 39 %). Kakovost življenja v Laškem so ocenili s povprečno oceno 4,35. Prebivalce sosednjih občin v Laškem najbolj moti naslednje:

- Hrup (vlak) (35 %),
- Promet (13 %),
- Ni kolesarske ceste skozi območje Laškega do mostu,
- Primanjkuje turističnih sob,
- Divja odlagališča,
- Onesnažena bregova Savinje,
- Pasji iztrebki,

- Večerna ponudba,
  - Parkiranje v mestu.
- Všeč pa jim je v Laškem najbolj:
- Zdravilišče Laško (26 %),
  - Prijazno osebje (22 %),
  - Bazen (13 %),
  - Strnjen stari del mesta z mostom in gradom (9 %),
  - Velik sprehajalni park (9 %),
  - Nov center in hotel (8 %),
  - Voda (8 %),
  - Pokrajina (7 %),
  - Pivo,
  - Fizioterapija,
  - Pivo in cvetje,
  - Ročna masaža,
  - Reka Savinja,
  - Pivovarna Laško.

**Kakovost življenja v Laškem smo preverili tudi z anketo v drugih slovenskih občinah** (št. anketirancev: 55, starost: do 25 let – 12 %, 25-60 let – 74 %, nad 60 let – 14 %; spol: M – 47 %, Ž – 53 %). Kakovost življenja v Laškem so ocenili s povprečno oceno 2,91.

Nadpovprečno angažirani prebivalci pa bi na področju **kakovosti življenja v prihodnosti spremenili** naslednje:

- Več programov za vključenost starejšega prebivalstva v aktivno preživljanje časa (8 %),
- Povezovanje generacij (8 %),
- Boljše prometne povezave v odročnih krajih (6 %),
- Več različnih trgovin (ne samo Tuš, prav tako ni tehničnih trgovin) (4 %),
- Več komunikacije med občani preko srečanj in prireditev (4 %),
- Ostalo:
  - Zagotoviti dostopnost na javnih mestih za invalide,
  - Sprememba zakonodaje na področju sociale,
  - Ponudba zabave,
  - Sprehajalne in kolesarske poti,
  - Organizacija javnih debat v gostišču Hum,
  - Objekti za mlade,
  - Pomoč odvisnikom,
  - Dom ostarelih predrag, premajhen,
  - Objekti za rekreacijo.



Po mnenju nadpovprečno angažiranih občanov **predstavlja občino na kulturnem oz. športnem področju v največji meri:**

- Kulturno področje:
  - Kulturni center (18 %),
  - Anton Aškerc (16 %),
  - Primož Trubar (12 %),
  - Razne prireditve (12 %),
  - Kulturna društva (10 %),
  - Godba na pihala (10 %),
  - STIK (8 %),
  - Kartuzija Jurklošter (4 %),
  - Oživljanje starih običajev (4 %),
  - Knjižnica (4 %),
  - Ostalo: Dom kulture Laško s prireditvami, mažoretke, KUD Anton Tonc, I. Orožen, TIC, Kulturno dogajanje na podeželju, Ljudske šege in običaji.
- Športno področje:
  - KK Zlatorog (54 %),
  - Rokometni klub (16 %),
  - Dvorana Tri Lilije (16 %),
  - Plezanje (14 %),
  - Streljanje (10 %),
  - Ostalo: Jure Travner, Tone Turnšek, Mažoretke, Padalstvo, Plavanje, Bazeni Rimske Toplice, Igre upokojencev, Balinanje, Badminton, Mali nogomet.
- Ostalo:
  - Pivo in cvetje (42 %),
  - STIK (4 %),
  - Ostalo: Etnografske dejavnosti in prireditve, Wellness center, Zdravilišče Laško, Športni bazen, Laški grad, Železničarska godba, Grajske prireditve, Pivovarna Laško, Rekreativna starejših.

**Tabela 7: Dojemanje prebivalstva glede kakovosti življenja**

Ocenjevana kategorija	Ocena
Kakovost življenja v občini	3,30
Zdravstvena oskrba	3,65
Kulturno dogajanje	3,92
Možnost športa in rekreacije	3,65
Socialne aktivnosti	3,43
Varnost bivanja	3,47
Med-sosedski odnosi	3,29
Oskrba prebivalcev	3,08
Duhovna oskrba	3,16

## 1.3 Analiza proračunskih prihodkov in odhodkov občine Laško v obdobju 2000 do 2007 ter primerjava z občinami v EU in RS

### 1.3.1 Analiza prihodkov občine Laško v primerjavi z nekaterimi podobno velikimi občinami v RS v zadnjih 7 letih

V analizi vseh prihodkov občine smo zaradi vsebinske transparentnosti opravili primerjavo vseh prihodkov izračunanih na prebivalca, kar nam daje osnovo za primerjavo med vsemi občinami.

Proračunska analiza je izdelana za primerljive občine iz vse Slovenije glede na število prebivalcev:

**Tabela 8: Prihodki ustvarjeni v obdobju 2000 – 2007 (letno v € na prebivalca)**

	ŠTEVILO PREBIVAL.	VSI PRIHODKI	DOHOD -NINA	NZUSZ	DRŽAVNA SREDSTVA
GORNJA RADGONA	12.410	566	145	36	233
ILIRSKA BISTRICA	14.157	501	203	33	181
IVANČNA GORICA	14.184	502	211	24	156
LAŠKO	13.850	520	210	32	189
LITIJA	14.518	499	205	38	172
LJUTOMER	12.104	565	160	40	225
MEDVODE	14.630	543	318	84	11
RAVNE	12.232	539	221	64	97
SEŽANA	12.002	730	300	74	46
SLOV. KONJICE	14.006	506	191	28	185
RS		<b>609</b>	<b>235</b>	<b>73</b>	<b>113</b>

Pri tem smo med prihodki posebej izpostavili kategorijo »dohodnina na prebivalca«, ki ponazarja premoženjsko stanje in kupno moč prebivalstva v občini, nadalje zbrane »davke na premoženje«, ki v glavnem pomenijo nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča (NZUSZ), kot enega najpomembnejših udejanjenih lastnih virov občine, prejeta sredstva za »finančno izravnavo« (FI), ki kažejo na finančno samostojnost občine, prejeta sredstva od

države in »zadolženost« občine na prebivalca. Prikazani podatki v tabeli pomenijo povprečno vrednost v obdobju zadnjih 7 let.

Primerjava **vseh prihodkov** v zadnjih sedmih letih v povprečju uvršča Laško za Sežano, Gornjo Radgono, Ljutomerom, Medvodami in Ravnami na 6. mesto analiziranih občin s povprečno letno vrednostjo vseh prihodkov, ki je precej pod državnim povprečjem. Ko analiziramo vse prihodke po posameznih letih, lahko opazimo, da je v opazovanem obdobju največji napredek dosegla občina Sežana, ki je povečala skupne prihodke občine za 140 % medtem, ko ostali na cca. 70 %.

**Tabela 9: Vsi prihodki občine (v Sit na prebivalca)**

Kazalnik zajema: tekoče prihodke (davčne in nedavčne), kapitalske prihodke, prejete donacije in transferne prihodke.

Občina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Povpr.
GORNJA RADGONA	103.665	111.246	132.015	132.696	153.864	159.724	155.544	135.536,40
ILIRSKA BISTRICA	102.810	106.061	112.058	117.148	119.663	133.557	149.628	120.132,16
IVANČNA GORICA	87.868	94.337	116.300	138.509	126.697	130.695	148.510	120.416,46
LAŠKO	96.803	96.965	122.882	119.450	131.927	145.757	158.754	124.648,08
LITIJA	84.425	94.857	105.078	112.628	132.372	138.950	169.355	119.666,45
LJUTOMER	94.750	116.468	133.983	131.676	155.501	164.127	151.007	135.358,83
MEDVODE	98.179	93.341	121.876	113.047	143.444	163.378	178.225	130.213,11
RAVNE	87.445	92.257	152.791	120.537	132.044	143.604	175.161	129.119,61
SEŽANA	111.132	139.848	139.962	178.015	175.509	212.504	266.769	174.819,69
SLOVENSKE KONJICE	81.596	97.928	119.946	119.695	132.275	154.257	142.861	121.222,57
RS	107.942	120.776	134.852	141.889	154.567	171.424	190.809	145.570

**Tabela 10: Dohodnina (v Sit na prebivalca)**

Kazalnik prikazuje sredstva od plačane dohodnine občanov, ki pripada občini (znesek predstavlja 35% od celotne dohodnine)

Občina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	povprečje
GORNJA RADGONA	26.179	28.763	33.147	34.593	37.423	39.554	43.115	34.682
ILIRSKA BISTRICA	36.987	41.380	45.235	49.293	53.755	54.465	60.230	48.764
IVANČNA GORICA	36.523	40.334	44.032	49.983	57.515	60.083	66.222	50.670
LAŠKO	41.484	44.338	46.977	51.630	53.254	55.663	58.388	50.248
LITIJA	34.994	40.497	43.704	51.104	54.716	57.382	62.223	49.231
LJUTOMER	28.450	31.861	37.118	39.059	42.061	42.078	47.697	38.332
MEDVODE	56.589	60.647	72.155	74.772	84.735	89.093	95.246	76.177
RAVNE NA KOROŠKEM	39.606	44.836	50.398	56.210	56.762	59.584	63.832	53.033
SEŽANA	56.683	62.570	65.941	72.895	77.857	81.429	86.681	72.008
SLOVENSKE KONJICE	31.552	36.238	40.620	47.714	51.629	53.761	59.494	45.858
RS	45.612	50.788	56.896	61.871	50.916	52.837	75.065	56.315

Analiza zbranih prihodkov iz naslova **dohodnine** nam v bistvu pokaže kupno moč nekega okolja oz. kvaliteto delovnih mest v tem okolju. Laško je ves čas opazovanega obdobja pod republiškim povprečjem, ki ga od opazovanih občin presegata le Sežana in Medvode. Občani Laškega so še v letu 2000 prejeli dohodke, s katerimi je občina zasedala 52. mesto v državi, leta 2006 pa je občina Laško že na 93. mestu po zbrani dohodnini na prebivalca, kar se v primerjavi z rastjo osebnih dohodkov v naslednjih letih še poslabšuje.

V sled temu dejstvu, se posebej zaradi pogostih sprememb sistema financiranja občin, velja v prihodnosti usmeriti na vzpodbujanje nastanka zahtevnejših delovnih mest oz. takšnih z več dodane vrednosti, saj je težko verjetno, da bo sedanji sistem zbiranja dohodnine na ravni države in delitev občinam po številu prebivalcev dolgoročno vzdržal. Okolja, ki bodo pripravljena živeti z več delovnimi mesti, kot jih sama potrebujejo, bodo morala biti deležna ustreznega nadomestila, kot je to normalno in razvidno v prihodkih lokalnih skupnosti v razvitih evropskih državah.

Prihodki iz naslova »**davki na premoženje**«, ki jih v prvi tabeli označujemo z **NZUSZ** (nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča) nam poleg obremenjenosti občanov govorijo tudi o prisotnosti gospodarstva v občini. Gre za vir, ki hkrati predstavlja instrument občine za pospeševanje neke dejavnosti, saj lahko občina nekatere moteče dejavnike bolj obremeni s to dajatvijo medtem ko lahko zelene dejavnike vzpodbuja z nizko obremenitvijo.

**Analiza je pokazala, da je Laško relativno malo udeleženo potencialne prihodke iz tega naslova, saj sta od opazovanih občin manj prihodkov ustvarila le Ivančna Gorica in Slovenske Konjice. Prav v udeležanju tega vira gre iskati vzroke za razliko do finančno uspešnejših občin tako pri vseh prihodkih, kot pri znesku investicij. Posebej pomembno pa je tudi dejstvo, da gre za t.i. »lastne prihodke«, ki so čista dodana vrednost tudi v novem sistemu financiranja občin.**

V koloni »**državna sredstva**« smo analizirali prejeta sredstva iz državnega proračuna (odvisnost od države). Za pridobitev teh sredstev je poleg kazalnikov razvitosti pomembna angažiranost občinske uprave in jasen načrt razvojnih programov, zato je bilo pričakovano, da bo v tem kriteriju izplen za občino Laško ugoden. Analiza je pokazala, da je bila občina Laško v opazovanem obdobju precej odvisna od državnega proračuna – večjo odvisnost izkazujejo le še občini Gornja Radgona in Ljutomer...

Delež sredstev iz državnega proračuna prikazuje finančno povezanost občine z državo, ki hkrati sporoča finančno odvisnost od centralnih oblasti ter možnost dodatnega finančnega nadzora s strani proračunske inšpekcije ministrstva za finance.

**Finančna izravnava** se dodeljuje občinam, ki v posameznem proračunskem letu s prihodki iz glavarine oz. skupnimi prihodki, ne morejo financirati primerne porabe. Ta kazalnik naj bi govoril o sposobnosti oz. samozadostnosti lastnih virov občine za opravljanje zakonsko določenih nalog. V tem času se je v Sloveniji »samofinanciralo« le 10 do 15 % občin (v glavnem mesta), vse ostale pa so bile odvisne od državne pomoči. To je razvidno tudi iz analize opazovanih občin, ki pokaže, da le Medvode v tem času niso prejele dodatnih sredstev finančne izravnave, Sežana le enkrat v tem obdobju, Ravne precej manj kot je bilo državno povprečje in vse ostale občine, ki so precej nad državnim povprečjem.

### Tabela 11: Finančna izravnava (v Sit na prebivalca)

Kazalnik prikazuje transferni prihodek iz državnega proračuna, ki zagotavlja občini prihodke v višini primerne porabe – sredstva za nemoteno izvajanje tekočih nalog iz pristojnosti občine.

Občina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Povpr.
GORNJA RADGONA	36.168,24	39.426,12	43.462,87	47.543,63	49.140	55.725	57.169	46.947,93
ILIRSKA BISTRICA	30.029,51	32.106,14	34.661,73	36.478,69	37.098	47.322	45.490	37.598,09
IVANČNA GORICA	27.342,86	29.313,14	32.577,36	29.949,50	29.026	34.126	29.377	30.244,63
LAŠKO	24.363,26	26.568,12	31.119,74	33.539,65	36.750	44.806	45.873	34.717,06
LITIJA	31.291,95	33.460,61	37.421,44	35.051,40	35.135	41.227	39.652	36.176,92
LJUTOMER	35.114,09	35.606,31	38.342,49	38.247,60	42.981	52.213	51.180	41.954,88
MEDVODE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00
RAVNE NA KOROSKEM	14.512,52	13.110,82	12.442,11	13.319,41	18.530	24.578	23.704	17.170,95
SEŽANA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.802	-	257,45
SLOVENSKE KONJICE	28.973,68	30.375,51	33.359,39	30.797,20	31.466	37.294	36.558	32.689,17
RS	14.238	15.939	17.612	18.250	36.186	43.179	22.394	23.964

Po spremenjenem ZOF v letu 2008 prejemajo FI le še Il. Bistrica (9,4 €), Iv. Gorica (6 €) in Laško (9 €/preb) – pri vseh teh občinah se pojavlja izostanek udejanjenih lastnih prihodkov.

**Tabela 12: Zadolževanje občin (v Sit na prebivalca)**

Občina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	SKUPAJ
GORNJA RADGONA	0	1.534	7.198	-	-	-	13.699	22.431
ILIRSKA BISTRICA	0	0	0	-	-	-	6.389	6.389
IVANČNA GORICA	0	0	0	-	-	-	-	-
LAŠKO	0	0	9.876	3.002	-	3.009	8.457	24.344
LITIJA	2.252	1.577	5.546	-	-	-	-	9.376
LJUTOMER	0	0	0	4.919	4.919	-	-	9.838
MEDVODE	0	0	0	-	9.761	-	12.295	22.056
RAVNE NA KOROŠKEM	0	0	0	-	-	5.638	-	5.638
SEŽANA	0	0	6.764	-	5.771	-	-	12.535
SLOVENSKE KONJICE	512	0	0	-	-	-	-	512
RS	1.513	1.719	3.662	2.743	5.015	5.644	4.269	24.565

Analiza **zadolževanja** le potrди domneve, da je na ta način možno z večjo lastno udeležbo pričakovati tudi večji izplen iz drugih virov. V primerjavi z občinami v Evropski uniji so tukaj še neizkoriščene rezerve za večino Slovenskih občin. Občina Laško se je v opazovanem obdobju relativno malo zadolževala, saj je letno povprečje znašalo le 14,5 € na prebivalca, kar je primerljivo s povprečjem v RS. Rekordnerji na tem področju so manjše občine (Žetale, Dobrovnik, Podlehnik, Štore...), ki so v tem obdobju dosegale povprečno tudi do 150 € na prebivalca.

### 1.3.2 Analiza odhodkov občine Laško in primerjava z nekaterimi občinami v RS

Odhodke občine, ki izhajajo iz podatkov zaključnih računov občin v letih 2000 do 2007, smo analizirali glede na dejavnosti in glede na investicijski delež. Pri tem smo prav tako, kot v prejšnjem poglavju izračunali porabo na prebivalca, kar nam omogoča primerjavo med vsemi občinami v RS.

V spodnji tabeli primerjamo povprečne letne odhodke, preračunane na prebivalca, v zadnjih sedmih letih:

**Tabela 13: Vsi odhodki občine (v Sit na prebivalca)**

Kazalnik zajema tekoče in investicijske odhodke ter transfere za vse dejavnosti iz pristojnosti občine, občinsko upravo ter funkcionarje.

Občina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Pov.vred.
GORNJA RADGONA	96.733	125.634	143.512	123.797	153.584	160.691	181.011	140.709
ILIRSKA BISTRICA	105.576	109.915	116.276	95.319	128.737	140.455	153.363	121.377
IVANČNA GORICA	77.972	84.685	124.742	127.847	132.343	116.253	153.347	116.741
LAŠKO	<b>90.806</b>	<b>90.895</b>	<b>130.641</b>	<b>120.263</b>	<b>129.038</b>	<b>139.493</b>	<b>181.722</b>	<b>126.123</b>
LITIJA	84.733	96.324	102.143	106.370	116.160	137.774	172.912	116.631
LJUTOMER	98.328	111.111	139.674	127.079	147.405	163.423	168.759	136.540
MEDVODE	80.458	95.352	113.066	135.492	146.691	157.347	192.884	131.613
RAVNE NA KOROŠKEM	85.651	92.246	115.128	148.662	140.878	136.463	182.844	128.839
SEŽANA	108.375	133.237	163.860	199.376	184.694	186.475	255.190	175.887
SLOVENSKE KONJICE	80.695	94.689	123.058	115.938	129.690	153.033	140.174	119.611
RS	<b>107.624</b>	<b>121.729</b>	<b>139.266</b>	<b>145.554</b>	<b>154.045</b>	<b>168.264</b>	<b>196.940</b>	<b>147.632</b>

Skladno s prihodki je tudi pri odhodkih občina Laško v letu 2000 precej pod povprečjem v državi (145. mesto), leta 2006 pa še vedno ohranja distanco do državnega povprečja (106. mesto). V opazovanem obdobju je uspelo večje odhodke realizirati 138 občin v Sloveniji. Nadpovprečne odhodke v tem času uspe konstantno ustvariti le občina Sežana, občine Gornja Radgona, Ljutomer in Ravne pa doživijo ob večjih investicijskih posegih posamezne letne preboje.

Po spremembi Zakona o financiranju občin, zadolževanja in predvsem zaradi ustvarjenih sofinancerskih investicijskih prihodkov, se odhodki občine Laško v letu 2007 povzpnejo na 852 € na prebivalca, v letu 2008 pa celo na 1236 € na prebivalca, kar prvič preseže državno povprečje.

**Tabela 14: Povprečna poraba občin po nekaterih dejavnostih v obdobju 2000 –2007**

(letno povprečje v € na prebivalca)

	JAVNA UPRAVA	PROMET	OKOLJE	PROSTOR	IZOBRAŽEVANJE	ŠPORT KULTURA	SOCIALA	VARNOST
GORNJA RADGONA	52	101	20	62	144	44	24	9
ILIRSKA BISTRICA	29	65	17	28	118	39	25	11
IVANČNA GORICA	23	80	39	35	183	38	28	8
LAŠKO	38	66	25	52	170	37	32	8
LITIJA	28	76	25	38	163	46	35	7
LJUTOMER	45	78	56	37	159	43	35	8
MEDVODE	29	78	35	30	185	63	18	8
RAVNE	41	83	45	35	115	93	30	9
SEŽANA	51	52	74	71	188	88	24	26
SLOVENSKE KONJICE	25	62	57	66	141	57	27	6
RS	39	70	45	66	156	65	31	12

V analizi so zajeti vsi povprečni letni odhodki po nekaterih posameznih dejavnostih:

- javna uprava (kazalnik zajema tekoče odhodke občinske uprave, odhodke občine za funkcionarje ter transfere uprave),
- promet (kazalnik prikazuje tekoče in investicijske odhodke ter transfere občine za cestni promet (ceste v pristojnosti občine)),
- okolje (kazalnik prikazuje tekoče in investicijske odhodke ter transfere občine za varstvo okolja: zbiranje in ravnanje z odpadki, ravnanje z odpadno vodo, ostale dejavnosti v zvezi z varstvom okolja),
- prostor (kazalnik prikazuje tekoče in investicijske odhodke ter transfere občine za: stanovanjsko dejavnost, dejavnosti na področju prostorskega načrtovanja in razvoja, oskrbo z vodo in ostale dejavnosti prostorskega razvoja),
- izobraževanje (kazalnik prikazuje tekoče in investicijske odhodke ter transfere občine za predšolsko vzgojo, osnovnošolsko izobraževanje in ostale izobraževalne dejavnosti),
- šport in kultura (kazalnik prikazuje tekoče in investicijske odhodke ter transfere občine za dejavnosti na področju: rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, združenja, društva in druge institucije),
- sociala (kazalnik prikazuje tekoče in investicijske odhodke ter transfere občine za socialno varstvo ter prispevke za zdravstveno varstvo občanov),



- varnost (kazalnik prikazuje tekoče in investicijske odhodke ter transfere za javni red in varnost kjer nastopajo praviloma odhodki občine za gasilce).
- Razlika do polnih odhodkov je še v odhodkih za obrambo in civilno zaščito, zdravstvo in gospodarske dejavnosti (kmetijstvo, turizem in drobno gospodarstvo).

Iz analize je razvidno, da je občina Laško v zadnjem obdobju največ vlagala na področju izobraževanja in sociale, kjer tudi izkazuje nadpovprečno porabo. Omejenost občinskih proračunov in raznolikosti potreb posameznih okolij se pokaže v tem, da občine presegajo državno povprečje na različnih področjih porabe. Tistim z višjimi prihodki (Sežana) to uspe celo na šestih področjih, medtem ko nekaterim (Ilirska Bistrica) niti na enem področju. Odhodki v primeru občine Laško so relativno uravnoteženi po vseh področjih in odražajo stanje glede na udejanjenost lastnih prihodkov občine. Pomemben kazalnik pri odhodkih občine je:

**Tabela 15: Investicijska naravnost občinskih proračunov**

(Delež investicijskih odhodkov in transferjev v proračunu občine )

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<b>GORNJA RADGONA</b>	37	47	46	29	39	34	46		
<b>ILIRSKA BISTRICA</b>	44	43	39	22	37	41	43		
<b>IVANČNA GORICA</b>	38	39	54	47	44	34	43		
<b>LAŠKO</b>	34	24	41	33	32	33	37	46	56
<b>LITIJA</b>	34	33	31	30	30	35	42		
<b>LJUTOMER</b>	34	35	43	35	39	41	37		
<b>MEDVODE</b>	29	38	40	37	38	44	42		
<b>RAVNE NA KOROŠKEM</b>	31	32	41	39	40	35	44		
<b>SEŽANA</b>	36	37	33	45	38	36	44		
<b>SLOVENSKE KONJICE</b>	32	38	49	41	44	47	39		
<b>RS</b>	<b>37</b>	<b>38</b>	<b>39</b>	<b>37</b>	<b>37</b>	<b>37</b>	<b>41</b>		

Delež občinskih proračunov, porabljen za investicije, se v visokih odstotkih pojavlja praviloma v manjših občinah (Hodoš, Kostel, Komenda, Dobrovnik....). Nobena od analiziranih občin ni uspela zagotavljati nadpovprečnega deleža proračuna za investicije skozi celotno opazovano obdobje. Občini Laško je to uspelo samo v letu 2002 vendar je v zadnjih letih uspela bistveno popraviti odnos

tekočih in investicijskih odhodkov v prid slednjim. Leta 2000 je zavzemala po tem kriteriju 125. mesto v državi, leta 2006 142. mesto, danes drži mesto med 50 najuspešnejšimi, kar bo v prihodnje zelo težko zadržati, brez udejanjenih lastnih prihodkov, ki predstavljajo objektivni vzrok za izkazan rezultat.

Če analiziramo še investicijske odhodke po podobnem principu, kot smo to storili s prihodki, torej preračunano na prebivalca, dobimo sledečo tabelo:

**Tabela 16: Odhodki za investicije (v Sit na prebivalca)**

Naziv	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Povprečje
GORNJA RADGONA	34.465	55.346	59.517	31.834	55.940	55.152	82.509	53.538
ILIRSKA BISTRICA	41.341	40.287	27.068	13.230	38.030	57.990	65.950	40.557
IVANČNA GORICA	26.411	29.167	64.974	50.230	47.005	40.007	66.017	46.259
LAŠKO	<b>28.704</b>	<b>20.770</b>	<b>47.915</b>	<b>31.471</b>	<b>35.521</b>	<b>46.653</b>	<b>66.574</b>	<b>39.658</b>
LITIJA	18.714	19.996	18.545	20.064	17.611	47.884	71.774	30.655
LJUTOMER	17.648	20.887	37.343	35.657	43.059	67.476	61.764	40.548
MEDVODE	19.212	25.210	40.543	39.449	36.964	69.512	80.414	44.472
RAVNE NA KOROŠKEM	22.273	20.522	40.008	39.795	39.531	47.870	79.573	41.367
SEŽANA	22.771	20.959	29.588	60.539	55.685	67.109	111.391	52.578
SLOVENSKE KONJICE	16.045	21.612	36.734	22.975	15.507	71.728	54.748	34.193
RS	<b>43.623</b>	<b>48.223</b>	<b>55.312</b>	<b>56.970</b>	<b>63.347</b>	<b>70.712</b>	<b>79.851</b>	<b>59.720</b>

V primerjavi z vsemi opazovanimi občinami po tem kriteriju bistveno odstopata občini Sežana in Gornja Radgona, na veliko državno povprečje pa vplivajo predvsem mesta in nekatere občine z velikimi investicijami v okoljske projekte. Občina Laško je v tem času izvedla investicije v višini 166 €/prebivalca na leto, kar jo uvršča na 139. mesto v državi. V kolikor bo realiziran proračun v letih 2008 in 2009, se bo povprečje bistveno popravilo, saj v teh letih občina Laško namenja za investicije preko 500 € na prebivalca.

## 2 Ocenitev konkurenčnosti

Poznamo tri načine oz. metode za ocenitev konkurenčnosti in sicer regionalno ekonomijo, »benchmarking« ter SWOT analizo. Vsaka ima tako prednosti kakor tudi pomanjkljivosti, uporabljajo pa jih politični poznavalci, lokalni uslužbenci, načrtovalci in drugi. Občine se nenehno spreminjajo, zato mora biti merjenje metod dinamično in strateško.

Regionalna ekonomija se osredotoča na kvantitativno analizo lokalne ekonomije. Spremenljivke se nanašajo na ekonomsko strukturo in proizvodne stroške, s poudarkom na transportu in stroških delovne sile. Prednost te metode je, da učinkovito ocenjuje tradicionalne industrije, delovno intenzivne industrije, identificira komparativne prednosti ter stroške dejavnikov, vendar pa ne daje poudarka na pomembne dejavnike, kot je politična stabilnost ter prispevkom neformalnega sektorja.

S pomočjo »benchmarkinga« občine oblikujejo cilje, vizije in smernice. Glede na primerjalno izbrano občino (mentor) opazujejo spremembe mentorja ter tako predvidijo svojo prihodnost. Pomanjkljivost te metode je, da opredeljuje odnose med politikami, obnašanjem ter rezultati z mentorjem, vendar ne opredeli postopkov, ki vodijo do ugodnih zaključkov.

Prednost SWOT analize je v tem, da ne vključuje stalnih ciljev ter uporablja številne informacije, vendar se takšna analiza spreminja glede na posameznike, ki jo izvajajo.

Zaradi enega osnovnih namenov tega strateškega dokumenta, t.j. oblikovanje vizije in cilje, smo se odločili za metodo benchmarkinga, zaradi metodologije (izdelave anket in delavnice) pa tudi za metodo SWOT analize.

### 2.1 Umeščenost v funkcionalno ekonomsko regijo: komplementarnost in konkurenčnost z ostalimi občinami v regiji

Občina Laško leži v Savinjski regiji. Savinjska regija leži v vzhodni polovici Slovenije, na severozahodu meji na Avstrijo ter na jugovzhodu na Hrvaško. Gorat teren na meji z Avstrijo otežuje prehodnost med regijo in sosednjo državo (manjši mejni prehod na Pavličevem sedlu). Po površini je tretja po velikosti – obsega 2.332 km<sup>2</sup> ali 11,4 % površine celotne države.

Savinjska regija vključuje 31 občin, ki so bile po prostorsko-socialno-ekonomskih kriterijih oblikovane v pet relativno homogenih sub-regij oz. partnerstev. V regiji je osem upravnih enot – Celje, Laško, Mozirje, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Velenje in Žalec.

**Tabela 17: Podatki o površini občin Savinjske regije (v km<sup>2</sup>)**

Subregija	Občine	Površina v km <sup>2</sup>
CELJSKA	Celje, Dobrna, Laško, Štore, Vojnik	427
ŠAVINJSKO ŠALEŠKA	Luče, Ljubno, Gornji Grad, Mozirje, Nazarje, Solčava, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Velenje	705
SPODNJE ŠAVINJSKA	Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor, Vranksko, Žalec	335
DRAVINJSKA	Slovenske Konjice, Vitanje, Zreče	224
OBSOTELJE IN KOZJANSKO	Bistrica ob Sotli, Dobje, Kozje, Podčetrtek, Rogaška Slatina, Rogatec, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah	641
ŠAVINJSKA REGIJA	31 občin	2.332

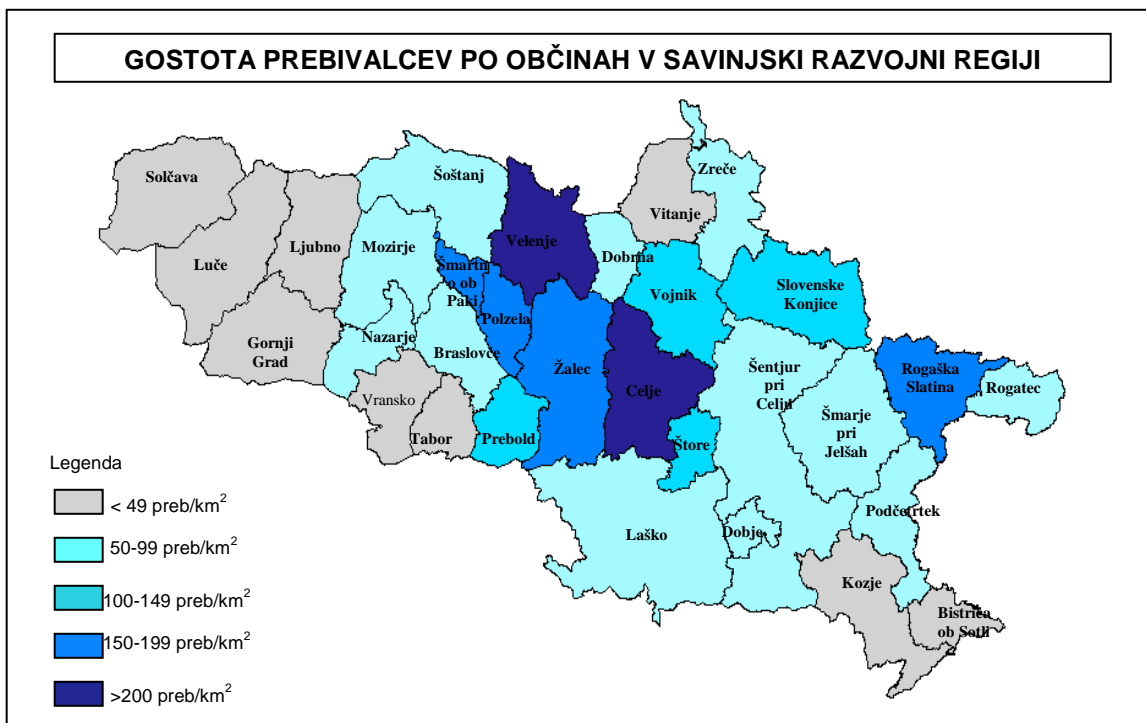
Vir: RRA Celje in UMAR, Delovni zvezek št. 9/2005

V regiji prevladujeta dve urbani središči – Celje in Velenje, kjer je pogostejša poselitev – več kot 400 prebivalcev na km<sup>2</sup>. Regionalno poselitev poleg dveh gravitacijskih jeder oblikujejo večji kraji (z upravnimi enotami) ter številni manjši ruralni kraji, kjer je poselitev nizka in ne presega 100 prebivalcev na km<sup>2</sup>.

Po kazalcih razvitosti (bruto domači proizvod na prebivalca, bruto dodana vrednost na zaposlenega, bruto osnova za dohodnino na prebivalca in število delovnih mest na število aktivnega prebivalstva), kazalcih ogroženosti (indeks staranja prebivalstva, stopnja regionalne brezposelnosti, stopnja zaposlenosti) in kazalcih razvojnih možnosti (povprečno število let šolanja, opremljenost s komunalno infrastrukturo, delež območij Natura 2000 in poseljenost), ki ga izraža indeks razvojne ogroženosti, je Savinjska regija na 9. mestu med dvanajstimi regijami (indeks 92,3). Savinjska regija po indeksu ogroženosti zaostaja za najbolj razvito Osrednjeslovensko regijo (indeks 81,7), Obalno-kraško regijo (indeks 82,4) in Gorenjsko regijo (indeks 83,1).

Glede gostote poselitve znotraj regije nastajajo razlike. Najgosteje je naseljeno mesto Celje, ki ima 48.721 prebivalcev ali 18,9 % delež prebivalcev v regiji. Druge večje občine (nad 10.000 prebivalcev) so: Velenje, Žalec, Šentjur pri Celju, Slovenske Konjice, Laško, Rogaška Slatina, s skupno 44 % prebivalstva v regiji. Medtem ko so preostale občine (24) manjše in imajo povprečno po 3.838 prebivalcev.

**Slika 1: Gostota prebivalstva po občinah Savinjske regije leta 2004 (preb./km<sup>2</sup>)**



Vir: UMAR, Delovni zvezek št. 9/2005

Kot industrijska regija z dolgoletno tradicijo v predelovalni dejavnosti, rudarstvu in energetiki se sooča z novimi izzivi, ki jih je prinesel tehnološki razvoj ter delovno intenzivne proizvodnje posodablja z novo tehnološko, ekonomsko in organizacijsko klimo. V Sloveniji je dobrih 30 % delovnih mest v Osrednjeslovenski regiji, približno 15 % v Podravske in 13 % v Savinjski regiji.

Iz popisa iz leta 2002 je razvidno, da je delež kmetijstva v Savinjski regiji s 5,0 % večji od povprečja Slovenije (4,1 %), kar kaže, da je kmetijstvo pomembna dejavnost v regiji. Nadpovprečno število ljudi zaposlenih v industriji 46,5 % (SLO 38,5 %), in podpovprečno v storitvenih dejavnostih 45,2 % (SLO 53,5 %).

Po zaposlenosti so najpomembnejše dejavnosti v regiji proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov, sledi gradbeništvo, trgovina, promet, izobraževanje in zdravstvo, porast delovno aktivnih pa je predvsem v storitvenem sektorju. Razvojne iniciative v regiji so usmerjene v turizem in zdraviliški turizem (Zreče, Rogaška Slatina, Laško, Dobrna, Topolšica, Podčetrtek), nadaljnji razvoj kovinske industrije in razvoj podeželja, zato lahko v prihodnje več zaposlovanja pričakujemo v teh dejavnostih.

V Savinjski regiji je izobrazbena raven nižja, zaposleni imajo v povprečno 10,4 let šolanja (SLO 11 let), relativno malo (9,2 %) zaposlenih ima visoko izobrazbo (v Sloveniji 12,2 %). V Osrednji slovenski regiji je izobrazbena raven znatno višja – zaposleni imajo povprečno 11,3 let šolanja in 17,4 % zaposlenih ima visoko

izobrazbo. Podpovprečna izobraženost v Savinjski regiji se odraža tudi v majhnem številu malih podjetij, ki zahtevajo visoko tehnološko, informacijsko in tudi managersko znanje.

Savinjska regija se po indeksu ustvarjalnosti uvršča v slovensko povprečje. Na to mesto jo postavlja nadpovprečna vrednost indeksa tolerantnosti, sredinska vrednost indeksa talenta in podpovprečna vrednost indeksa tehnologije. Podpovprečna vrednost indeksa tehnologije je povezana s sorazmerno nizkim inovacijskim indeksom, indeks raziskav in razvoja pa je malenkost nad slovenskim povprečjem.

**Tabela 18: Indeks ustvarjalnosti**

Kazalniki / Indeksi	SAVINJSKA REGIJA	SLOVENIJA
<b>Indeks tehnologije</b>	<b>4,50</b>	<b>2,61</b>
Povprečje inovacijskega indeksa, indeksa visokih tehnologij in indeksa RR	4,50	2,46
Inovacijski indeks	3,46	1,58
Število patentov na milijon prebivalcev (v obdobju 1995-2003)	48,01	32,8
Indeks RR	5,54	5,37
Delež izdatkov za raziskave in razvoj v bruto domačem proizvodu (Povprečje 2000-2002)	1,18	1,53
<b>Indeks talenta</b>	<b>5,10</b>	<b>7,77</b>
Povprečje indeksa ustvarjalnega razreda, indeksa človeškega kapitala in indeksa znanstvenega talenta	5,10	5,94
Indeks ustvarjalnega razreda	7,78	8,53
Delež zaposlenih z ustvarjalnim poklicem med vsemi zaposlenimi (leto 2004)	16,8	19,20
Indeks človeškega kapitala	5,50	4,65
Delež oseb z univerzitetno izobrazbo med prebivalstvom, starim od 25 do 64 let (popis 2002)	7,6	7,5
Indeks znanstvenega talenta	3,02	4,63
Delež raziskovalcev na 1000 zaposlenih (Povprečje za obdobje 2000-2002)	3,5	5,0
<b>Indeks tolerantnosti</b>	<b>6,81</b>	<b>4,35</b>
Povprečje indeksa stališč, indeksa vrednot in indeksa samoizražanja	5,98	4,34
Indeks stališč (leto 2000)	8,95	13,57
Obnašanje oziroma strpnost družbe do različnih manjšin	64,29	69,5
Indeks vrednot (obdobje 1997-1999)	3,21	2,82
Stopnja prisotnosti modernih vrednot napram tradicionalnim vrednotam	0,28	0,30
Indeks samoizražanja (obdobje 1997-1999)	5,79	-3,38
Koliko družba ceni individualne pravice posameznika in njegovo samoizražanje	-0,57	-0,51
<b>Točke indeksa ustvarjalnosti</b>	<b>0,46</b>	<b>0,33</b>

Vir: RRA Celje

Trendni indeks ustvarjalnosti uvršča regijo razmeroma visoko, na tretje mesto med slovenskimi regijami. Regija je v zadnjem času dosegla precej napredka na vseh področjih ustvarjalnosti, največ napredka pa je dosegla na področju rasti indeksa patentov, raziskav in razvoja, kjer se uvršča na drugo mesto med slovenskimi regijami. Najmanj napredka, kjer se uvršča na deveto mesto med slovenskimi regijami, je zabeležila na področju rasti indeksa ustvarjalnega razreda in rasti indeksa znanstvenega talenta. K napredku na zadnjih dveh področjih je nedvomno pripomogla dobro razvita regijska inovacijska infrastruktura, drugi elementi – grozdi in človeški viri, ki prispevajo k celostni razvitosti inovacijskega sistema, pa niso tako zelo prisotni. Z vidika tehnologije, talenta in tolerance (TTT) so poglobitve težave v regiji povezane z indeksom rasti ustvarjalnega razreda.

Ključni problemi regijskega gospodarstva izhajajo iz njegove strukture in njegove pre nizke konkurenčne sposobnosti. Povprečna produktivnost regijskega gospodarstva zaostaja za slovenskim povprečjem. Slovensko gospodarstvo pa zaostaja v svoji konkurenčni sposobnosti za evropskim (EU N1) za več kot 50 %. Z 27.530 € dodane vrednosti na delovno aktivnega prebivalca je Slovenija v letu 2003 dosegla raven 50,5 % povprečne produktivnosti v EU. Delež industrije v strukturi gospodarstva regije je precej višji kot v EU. Sama industrija pa ima v večjem delu nizko dodano vrednost, ki se lahko uvršča med »stare« panoge.

V predelovalni industriji se odvijajo procesi prestrukturiranja, ki pa potekajo prepočasi, predvsem v smeri, krepitve bolj tehnološko intenzivnih dejavnosti. Regionalni podjetniški sektor se sooča s pomembnimi strukturnimi problemi, zaradi katerih je regijska stopnja konkurenčnosti bistveno manjša od primerljivih EU regij.

Ključna problematika nizke konkurenčnosti regijskega gospodarstva se lahko strne v sledeče točke:

- v gospodarskem sektorju regijskega gospodarstva so kljub izvršeni tranziciji do leta 2000, prisotni veliki strukturni problemi, ki so vezani z doseženo ravni razvitosti regijskih gospodarskih družb,
- bistveno zaostajanje za evropsko in svetovno produktivnostjo, samo nekaj podjetij je globalno konkurenčnih,
- podjetja regije premalo vlagajo v R&R in se ne povezujejo dovolj pri razvoju in trženjskem nastopu. Grozdi in tehnološke mreže so vzpostavljene le v manjšinskem delu gospodarske strukture,
- izobrazbena struktura zaposlenih v regijskem gospodarstvu je bistveno prenizka, da bi lahko ponudila trgu visoko tehnološke izdelke in storitve. V strukturi predelovalne dejavnosti prevladujejo tradicionalne industrije, ki prepočasi uvajajo tehnološke in organizacijske novosti,
- regijski izvoz temelji na izdelkih in storitvah z nižjo dodano vrednostjo,
- regijsko gospodarstvo ima dva osnovna problema:

- obstoječe gospodarske družbe in samostojni podjetniki vlagajo bistveno premalo v R&R. Zato je delež inovativnih podjetij v regiji v skupini malih podjetij (predstavljajo preko 95 % vseh podjetij), pod 10 %
- regija nima zgrajene tehnološke in podjetniške infrastrukture, zato ne nastajajo nova, predvsem tehnološka podjetja.

## **Dojemanje prebivalcev občine Laško o komplementarnosti oz. konkurenčnosti s sosednjimi občinami**

Nadpovprečno angažirani prebivalci zaznavajo **komplementarnost** (dopolnjevanje, ki ustvarja možnosti za sodelovanje) občine Laško s sosednjimi občinami na naslednjih področjih:

- o Turizem (63 %),
- o Infrastruktura (46 %),
- o Kultura (32 %),
- o Skrb za okolje (32 %),
- o Športna in rekreacijska dejavnost (20 %),
- o Gospodarstvo (18 %),
- o Izobraževanje (16 %),
- o Zdravstvo (16 %),
- o Prometne povezave (8 %),
- o Komunalna infrastruktura (6 %),
- o Poplavna varnost (6 %),
- o Usklajen razvoj marketinga (4 %),
- o Ostalo: Podjetništvo, socialne povezave glede skupnih projektov, skupni projekti s Celjem (trgovinska dejavnost in kultura), skupne kmetijske zadruge, kmetijstvo, deljenje »know – how«, skupne javne službe.

Prebivalci zaznavajo naslednje **konkurenčne prednosti občine Laško** v primerjavi s sosednjimi občinami v regiji:

- o Naravne danosti: Naravne priložnosti 40 %, Lega/lokacija 28 %, Neokrnjena narava 6 %,
- o Turizem: Razvoj turizma 20 %, Zdraviliška dejavnost 16 %, Termalni vrelci 9 %, Kmečki turizem 4 %, Športna dejavnost (pohodništvo) 4 %,
- o Angažiranost posameznikov 22 %,
- o Tradicija 20 %,
- o Dobra cestna in železniška infrastruktura 10 %,
- o Gospodarstvo: Malo gospodarstvo 6 %, Pivovarstvo 4 %,
- o Ostalo: Pridelava zdrave hrane, komunalna infrastruktura, gospodarske kapacitete, kultura.



## 2.2 SWOT analiza na temelju mnenj prebivalcev o razvojnih prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih občine Laško

Cilj raziskave je bil ugotoviti, kako prebivalci občine Laško dojemajo občino in svoj kraj, ali radi živijo v občini, kje vidijo prednosti in slabosti, kaj v svojem kraju pogrešajo. V ta namen smo obdelali skupno področje prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti z nadpovprečno angažiranimi občani. Področje razvojnih priložnosti pa smo dodatno preverili z anketami naključno izbranih v Laškem ter v nekaterih drugih občinah.

**Tabela 19: Shematski prikaz SWOT analize**

<b>PREDNOSTI</b>	<b>SLABOSTI</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Naravne danosti</u>: Naravne priložnosti 40 %, Lega/lokacija 28 %, Neokrnjena narava 6 %,</li> <li>○ <u>Turizem</u>: Razvoj turizma 20 %, Zdraviliška dejavnost 16 %, Termalni vreli 9 %, Kmečki turizem 4 %, Športna dejavnost (pohodništvo) 4 %</li> <li>○ <u>Angažiranost posameznikov</u> 22 %</li> <li>○ <u>Tradicija</u> 20 %,</li> <li>○ <u>Dobra cestna in železniška infrastruktura</u> 10 %</li> <li>○ <u>Gospodarstvo</u>: Malo gospodarstvo 6 %, Pivovarstvo 4 %</li> <li>○ <u>Ostalo</u>: Pridelava zdrave hrane, komunalna infrastruktura, gospodarske kapacitete, kultura.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Gospodarstvo</u>: Premalo investitorjev 13 %, Turizem 13 %, Gospodarstvo 12 %, Premalo zemljišč za razvoj gospodarstva 12 %, Prenizka izobraženost 4 %, mešanje turizma in industrije, stanovanjska problematika, neenakomerna razvitost občine, prevelika odvisnost kraja od pivovarne, slab razvoj podeželja, ni možnosti zaposlitve v dejavnostih z visoko stopnjo dodane vrednosti,</li> <li>○ <u>Upravni problemi</u>: Pomanjkanje kvalitetnih projektov 12 %, Prostorski plan 12 %, Pomanjkanje iniciative in idej 8 %, Nepovezanost občanov 6 %, Nezainteresirani ljudje na določenih vodilnih položajih 4 %, Slaba informiranost 4 %, Investicije brez strategije, strategija razvoja 4 %, Premalo upoštevanje podeželja 4 %, prevelik vpliv posameznika oz. politike, sodelovanje z občani,</li> <li>○ <u>Infrastruktura</u>: Slabe prometne povezave 13 %, Infrastruktura na podeželju 6 %, Slaba infrastruktura 4 %, telekomunikacije, komunalna infrastruktura,</li> <li>○ <u>Ostalo</u>: Kultura 8%, javne sanitarije, premalo športnih objektov, pomanjkanje srednje šole, socialna stiska.</li> </ul>
<b>PRILOŽNOSTI</b>	<b>NEVARNOSTI</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Turizem</u> (85 %) <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Dopolnilne dejavnosti na kmetijah 19 %,</li> <li>▪ Turistične kmetije 8 %,</li> <li>▪ Športni turizem 6 %,</li> <li>▪ Zdraviliški turizem 6 %,</li> <li>▪ Pohodništvo 4 %,</li> <li>▪ Dodatna ponudba glavnim turističnim ponudnikom.</li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Upravni problemi</u>: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Neenotna lokalna politika (35 %),</li> <li>▪ Zakonodaja (17 %),</li> <li>▪ Slabi projekti in investicije (12 %)</li> <li>▪ Neenakomeren razvoj občine (12 %),</li> <li>▪ Regionalizacija (4 %),</li> <li>▪ Prostorski plan (4 %),</li> <li>▪ nesposobnost vodilnih kadrov, pasivnost občanov.</li> </ul> </li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Gospodarstvo</u>: 35 % <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Malo gospodarstvo / Podjetništvo 17 %,</li> <li>▪ Obrtna dejavnost 6 %,</li> <li>▪ Storitvene dejavnosti 4 %,</li> <li>▪ Energetika, industrija, ekološka pridelava hrane.</li> </ul> </li> <li>○ <u>Kultura</u>: 23 % (Gledališče na prostem, kulturno zgodovinski objekti)</li> <li>○ <u>Razvoj podeželja</u> 12 %</li> <li>○ <u>Ekološki razvoj</u> 6 %</li> <li>○ <u>Izobraževanje</u> 4 %</li> <li>○ <u>Informacijska tehnologija</u> 4 %</li> <li>○ <u>Prostorska ureditev</u> 4 %</li> <li>○ <u>Ostalo</u>: Lokalni pridelovalci hrane, izobraževalni centri v novem okolju, infrastruktura.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Gospodarski problemi</u>: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Trženje (13 %),</li> <li>▪ (svetovna) gospodarska kriza (12 %),</li> <li>▪ Beg možganov (12 %),</li> <li>▪ Gospodarstvo (4 %),</li> <li>▪ Mešanje ponudb turizma ob močnem razvoju industrije, premočna podjetja, ki nimajo posluha za KS, premočen vpliv pivovarne, ki ne vlaga v turizem,</li> </ul> </li> <li>○ <u>Demografija</u> (23 %)</li> <li>○ <u>Negativni vpliv na okolje</u> (21 %), naravne ujme</li> <li>○ <u>Prometna povezava</u> (19 %)</li> </ul>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Tudi telefonska anketa je v osnovi potrdila rezultate, do katerih smo prišli s poglobljenimi intervjuji s ključnimi posamezniki v občini. Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti se ujemajo s tistimi, opisanimi v predhodni točki, vendar so odgovori manj strukturirani in natančni, kar je razumljivo zaradi metode izvedbe raziskave (manj časa za odgovore posameznika v telefonski anketi).

## 3 Vizija nadaljnega razvoja občine

Pred oblikovanjem vizije smo analizirati stanje, v katerem se občina nahaja. Pri tem smo poznati svoje prednosti ter pomanjkljivosti. Upoštevali smo tudi kazalnike, ki ponazarjajo uspešnost oz. prednosti občine. Glede na dobljene rezultate kazalnikov uspešnosti je tako mogoče določiti vizijo, ki bo v prihodnosti pomagala do izboljšanja položaja in prepoznavnosti občine.

### 3.1 Vrednote prebivalcev občine

Nadpovprečno angažirani prebivalci občine so na vprašanje, kje vidijo primerjalne prednosti z vidika **vrednot bivanja** v občini Laško v razmerju do sosednjih krajev (občin), odgovorili tako, da je mogoče njihove odgovore razvrstiti v naslednje skupine:

- Značilnosti kraja: Majhnost kraja (14 %), Dostopnost do komunikacij (prometnic) (13 %), Prijetno mesto in podeželje (11 %), Navezanost na kraj (10 %), Dobri ljudje (7 %), Zgodovina in tradicija (6 %),
- Naravne danosti: Neokrnjena narava (29 %), Dobra lega (6 %),
- Kvaliteta življenja: Mir (5 %), Varnost in povezanost med sosedi (5 %), Sodelovanje s so-krajani (4 %), Urejenost bivanja (4 %), Kvaliteta bivanja v naravi brez prostorske stiske (4 %),
- Ostalo: Velikost in raznolikost občine, Naravne danosti, Infrastruktura, Kulturno življenje, Prisotnost zdravilišč, Dobro gospodarsko stanje, Privlačno za mlade na športnem področju.

Nadpovprečno angažirani prebivalci občine so na vprašanje, kje vidijo 3 **najpomembnejše vrednote v prihodnosti** v občini Laško odgovorili tako, da je mogoče njihove odgovore razvrstiti v naslednji dve skupini:

- Vrednote, povezane s post-modernim razvojem gospodarstva:
  - inovativnost, podjetnost (50 %),
  - pritegovanje talentiranih posameznikov v občino (36 %),
  - tehnološki razvoj (28 %),
  - povezanost občine navzven (18 %),
  - zaposljivost generacije nad 65 let (2 %),
  - zdraviliški in kongresni turizem,
  - delovna mesta z visoko dodano vrednostjo,
- Vrednote, povezane s post-modernim življenjskim slogom:
  - okoljska osveščenost (56 %),

- povezanost znotraj občine (32 %),
- odprtost duha (29 %),
- tolerantnost prebivalstva (21 %),
- pripadnost skupnosti (14 %),
- ostalo: socialna varnost občanov, ustvarjanje pogojev, da mladi lahko ostanejo, nadarjenim občanom omogočiti več možnosti, prijaznost prebivalstva.

**Tabela 20: Primerjava tradicionalnih in post-modernih vrednot prebivalcev občine Laško**

Tradicionalne vrednote		Post-moderne vrednote
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Značilnosti kraja</u>: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Majhnost kraja (14 %),</li> <li>▪ Dostopnost do komunikacij (prometnic) (13 %),</li> <li>▪ Prijetno mesto in podeželje (11 %),</li> <li>▪ Navezanost na kraj (10 %),</li> <li>▪ Dobri ljudje (7 %),</li> <li>▪ Zgodovina in tradicija (6 %).</li> </ul> </li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Vrednote, povezane s post-modernim razvojem gospodarstva</u>: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ inovativnost, podjetnost (50 %),</li> <li>▪ pritegovanje talentiranih posameznikov v občino (36 %),</li> <li>▪ tehnološki razvoj (28 %),</li> <li>▪ povezanost občine navzven (18 %),</li> <li>▪ zaposljivost generacije nad 65 let (2 %).</li> </ul> </li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Naravne danosti</u>: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Neokrnjena narava (29 %),</li> <li>▪ Dobra lega (6 %),</li> </ul> </li> <li>○ <u>Kvaliteta življenja</u>: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Mir (5 %),</li> <li>▪ Varnost in povezanost med sosedi (5 %),</li> <li>▪ Sodelovanje s sokrajani (4 %),</li> <li>▪ Urejenost bivanja (4 %),</li> <li>▪ Kvaliteta bivanja v naravi brez prostorske stiske (4 %).</li> </ul> </li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Vrednote, povezane s post-modernim življenjskim slogom</u>: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ okoljska osveščenost (56 %),</li> <li>▪ povezanost znotraj občine (32 %),</li> <li>▪ odprtost duha (29 %),</li> <li>▪ tolerantnost prebivalstva (21 %),</li> <li>▪ pripadnost skupnosti (14 %).</li> </ul> </li> </ul>

privlačna bivalna klima

Tradicionalne in post-moderne vrednote se – vsaj glede vrednot, povezanih s post-modernim življenjskim slogom - lepo dopolnjujejo in predstavljajo dobro osnovo za nadaljnji razvoj občine v skladu z Lizbonsko strategijo EU in slovenskimi državnimi razvojnimi dokumenti. Konkretni projekti, ki bodo sledili v fazi izvedbe in bodo odražali tovrstne vrednote, bodo imeli že v izhodišču velike možnosti za sofinanciranje iz virov EU, v kolikor bodo seveda v tehničnem smislu ustrezno pripravljene.

Določen problem predstavljajo post-moderne vrednote, povezane s post-modernim razvojem gospodarstva, ki nimajo osnove v tradicionalnih vrednotah. Med slednjimi namreč ni omenjenih vrednot, vezanih na tradicionalni razvoj

gospodarstva (gospodarska rast in razvoj, investiranje, uspešnost...). Opazimo lahko, da med tradicionalnimi vrednotami prevladujejo zgolj nekatere (značilnosti kraja, naravne danosti, kvaliteta življenja), kar je z vidika ohranjanja kulturne dediščine, tradicije in lokalne identitete pozitivno. S stališča hitrih sprememb v sodobnem svetu in prilagajanja razvojnih vzorcev post-moderni dobi pa je to dejstvo lahko tudi problematično. **Zato predlagamo, da se zgoraj naštete tradicionalne vrednote, kombinira z vrednotami, ki jih zahteva uspešno prilagajanje globalizaciji. To bi ohranjalo identiteto občine na področjih in območjih, kjer je to potrebno in koristno (npr. obdelanost kulturne krajine, kmečki turizem, ohranjanje tradicionalnih jedi in običajev, folklor, ...), v centralnih delih občine pa bi bilo potrebno graditi na post-modernih vrednotah, vezanih na gospodarski razvoj: Inovativnost, podjetnost (npr. uporaba novih tehnologij, alternativni viri energije), povezanost in komunikacijske sposobnosti (brezžična omrežja, e-informacijska točka in e-komuniciranje, dobre prometne povezave)**

Post-moderne vrednote so pomembne zlasti z vidika uspešnosti lokalne skupnosti na daljši rok. Nahajamo se na prelomnici, ko se lokalne skupnosti iz delavnih okolij, ki so bila večinoma hierarhično zasnovana, spreminjajo v učeče se organizacije, pri katerih je poudarek na učenju, nadgradnji znanja in prenosu le-tega. Evropska Unija je pritisnila na lokalne skupnosti, da morajo same poskrbeti za vse zadeve, z izjemami, ki se lahko posredujejo regiji v reševanje. Zaradi tega danes niti znanje ne zadostuje več. Inovativnost je proces, ki vedno bolj prihaja v ospredje. Inovativnost je posledica kreativnega razmišljanja, ki postaja obvezen za vse člane lokalne skupnosti. Kritične točke, ki se v inovativnih procesih lahko pojavljajo, so ljudje (odnosi), organizacijska kultura ter vodenje. Predvsem slednje je pomembno pri upravljanju lokalne skupnosti in vzpodbujanju k iskanju inovativnih rešitev. V ospredje poleg tega prihaja moč intelektualnega kapitala, ki prekaša moč ostalih proizvodnih dejavnikov. Zaradi vsega naštetega je nujna osredotočenost na ključne sposobnosti vsakega posameznika, podjetja in občine.

## 3.2 Vizija prebivalcev občine

Nadpovprečno angažirani prebivalci občine so na vprašanje, kakšna je njihova vizija občine čez 15 - 20 let, odgovorili tako, da je mogoče njihove odgovore razvrstiti v naslednje skupine:

- Razvita turistična ponudba
  - Občina bo usmerjena v turizem (55 %).
- Razvito gospodarstvo:
  - Uspešno gospodarstvo (25 %),
  - Okolju prijazna podjetja (9 %),
  - Razvito kmetijstvo (7 %),
  - Izkoristiti naravne danosti (4 %).
- Infrastrukturno urejena in v okolje vpeta občina:
  - Dobro razvita infrastruktura (18 %),
  - Dobra komunikacijska povezanost (13 %),
  - Boljša prometna povezava (11 %).
- Privlačna bivalna klima in visoka kakovost življenja:
  - Neokrnjena narava (14 %),
  - Prijazna občina (6 %),
  - Urejenost (5 %).
- Ostalo: Več stanovanj, Srednja šola, Biti najboljši med najboljšimi, Vse večja ponudba, Bogate znamenitosti, Srednje do visoko tehnološka razvitost, Kulturna, napredna in varna občina po meri občanov, Odvisno od pivovarne in zdravilišča in 3. razvojne osi, Prijazni ljudje, Racionalna uporaba razpoložljivega prostora, Prostori za kulturne prireditve.

Vizijo prebivalcev bomo primerjali z razvojnimi priložnostmi ter s ključnimi strateškimi točkami (na katerih bi naj občina utemeljila svoj nadaljnji razvoj), na kar so nadpovprečno angažirani prebivalci odgovarjali na različnih mestih v anketi. Primerjavo izvajamo z namenom ugotavljanja skladnosti odgovorov, torej konsistentnosti vizij posameznikov.

**Tabela 21: Primerjava ključnih elementov vizij z razvojnimi priložnostmi in ključnimi strateškimi točkami, kot so jih opredelili prebivalci**

Gospodarstvo	privlačna bivalna klima	povezovalna infrastruktura	turizem
Ključni elementi vizij občanov	Razvojne priložnosti, kot jih zaznavajo občani	Ključne strateške točke nadaljnjega razvoja občine (% omemb)	
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Razvita turistična ponudba</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Občina bo usmerjena v turizem (55 %)</li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Turizem</u>: 85 %           <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Dopolnilne dejavnosti na kmetijah 19 %</li> <li>▪ Turistične kmetije 8 %</li> <li>▪ Športni turizem 6 %</li> <li>▪ Zdraviliški turizem 6 %</li> <li>▪ Pohodništvo 4 %</li> <li>▪ Dodatna ponudba glavnim turističnim ponudnikom</li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ (63 %) okolje: Neokrnjena narava, gozdovi, krajinski park Hum</li> <li>○ (57 %) prilagodljivost ter privlačnost za bivanje in delovanje ljudi: Smo varno naselje, prijetno preživljanje prostega časa, povezanost, prijaznost, stanovanja</li> <li>○ (54 %) razne prireditve, razstave, dogodki: Pivo cvetje, martinovanje</li> <li>○ (47 %) običaji in kultura: Odbor Mežnar s prireditvami, raziskave na področju šeg, ohranjanje običajev, martinovanje, močno etnografsko gibanje, folklorne prireditve, splavarjenje, pust</li> <li>○ (39 %) arhitektura in zgradbe: Kartuzija Jurklošter, staro mestno jedro Laškega, Laški grad, cerkev</li> <li>○ (36 %) prilagodljivost ter privlačnost za podjetja in kapital: Malo gospodarstvo, turizem, obrtne cone</li> <li>○ (35 %) zgodovinski dogodki: Kartuzija Jurklošter, Trubar, Aškerc, pokop mrtvih v hudi Jami</li> <li>○ (35 %) sodelovanje med občino in gospodarskimi družbami: Vizija občine, pivovarna, zdravilišča, povezovanje s tujimi občani</li> <li>○ (34 %) regionalne in globalne povezave: Pivovarna/pivo, 3 razvojna os, povezovanje s celjsko regijo, projekti, avtocesta, tuje investicije, hitrejši razvoj</li> <li>○ (24 %) kulturne institucije: Kulturni center, knjižnica, muzej, žegnani studenec, STIK, muzeji</li> <li>○ (22 %) športne ekipe: KK Zlatorog, plavanje</li> <li>○ (18 %) hitrost komuniciranja: Brežična povezanost, širokopasovno omrežje, internet z vse</li> <li>○ (17 %) klima: aktivni dopust, ugodna klima, vodni viri</li> <li>○ (15 %) demografska struktura: Zapolnitev raznih domačij z mladimi, preprečevanje izseljevanja</li> </ul>	
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Razvito gospodarstvo</u>:           <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Uspešno gospodarstvo (25 %)</li> <li>▪ Okolju prijazna podjetja (9 %)</li> <li>▪ Razvito kmetijstvo (7 %)</li> <li>▪ Izkoristiti naravne danosti (4 %)</li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Gospodarstvo</u>: 35 %           <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Malo gospodarstvo / Podjetništvo 17 %</li> <li>▪ Razvoj podeželja 12 %, Lokalni pridelovalci hrane,</li> <li>▪ Obrtna dejavnost 6 %</li> <li>▪ Storitvene dejavnosti 4 %</li> <li>▪ Energetika, industrija, ekološka pridelava hrane</li> </ul> </li> </ul>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Infrastrukturno urejena in v okolje vpeta občina</u>:           <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Dobro razvita infrastruktura (18 %)</li> <li>▪ Dobra komunikacijska povezanost (13 %)</li> <li>▪ Boljša prometna povezava (11 %)</li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Kultura</u>: 23 % (Gledališče na prostem, kulturno zgodovinski objekti)</li> </ul>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Privlačna bivalna klima in visoka kakovost življenja</u>:           <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Neokrnjena narava (14 %)</li> <li>▪ Prijazna občina (6 %)</li> <li>▪ Urejenost (5 %)</li> </ul> </li> </ul>			

Na temelju mnenj prebivalstva, SWOT in finančne analize, smo oblikovali naslednjo razvojno vizijo občine Laško:

**Občina Laško bo v širšem prostoru Slovenije in njenih sosednjih držav prepoznavna občina z bogato turistično ponudbo, temelječo na termalni vodi in zdravem načinu življenja. Privlačna bivalna klima, naravne danosti, kulturno-zgodovinske znamenitosti ter možnosti za družabno, kulturno in športno udejstvovanje, bodo skupaj z razvitimi turističnimi dejavnostmi povečevali kakovost življenja v občini in njeno atraktivnost. Gospodarski razvoj bo izrazito okoljsko vzdržen in bo temeljil na že uveljavljenih podjetjih, kompetenčnih prednostih in malem gospodarstvu z visoko stopnjo dodane vrednosti.**

Pojasnilo vizije: Vizija vsebuje temeljne strateške usmeritve EU in Slovenije, kar je pomembno pri pridobivanju sredstev iz evropskih in nacionalnih virov (kakovost življenja, trajnostni razvoj). Odraža temeljna hotenja prebivalstva (ustvarjanje privlačne bivalne klime, dobrega materialnega in bivalnega standarda ter okoljske vzdržnosti). Laško bo infrastrukturno dobro povezana občina, ki bo prijazna tako do svojih prebivalcev, kakor tudi do obiskovalcev in okolja, napredna, podjetna in prepoznavna.

### **3.3 Blagovna znamka občine**

Za povečanje prepoznavnosti in uspešnosti občine in regije na globalni ravni, imajo pomembno vlogo »blagovne znamke« mest in regij, ki so edinstvene in vključujejo specifične znamenitosti. Pri oblikovanju blagovne znamke se morajo občine osredotočiti na tiste značilnosti, ki bodo pritegnile pozornost drugih ter jo na dolgi rok tudi ohranile. Preden bodo implementirale pobudo morajo imeti oblikovano vizijo ter upoštevati in razviti strateške točke, ki obsegajo zgodovinske dogodke; arhitekturo in zgradbe, kulturne institucije, razne prireditve, razstave, dogodke, športne ekipe; okolje in klimo; demografsko strukturo; običaje in kulturo; globalne povezave; sodelovanje med občino in gospodarskimi družbami; hitrost komuniciranja; prilagodljivost ter privlačnost za ljudi, podjetja in kapital.

Prebivalci so odgovore na vprašanje, kaj bi po njihovem mnenju morala odražati blagovna znamka občine, pri čemer bi morala biti blagovna znamka edinstvena in bi morala vključevati specifične znamenitosti oz. tiste značilnosti, ki bodo pritegnile pozornost drugih, ter jo na dolgi rok tudi ohranile, strnili v naslednje vsebinske sklope:



- Koncepti, vezani na turizem:
  - Turizem (29 %),
  - Zdravilišči Laško in Rimske Toplice (25 %),
  - Dobra in zdravilna voda (10 %),
  - Prijetno počutje (4 %),
  - Gostinstvo.
- Koncepti, vezani na privlačno bivalno klimo:
  - Zdravo in čisto okolje (11 %),
  - Zgodovinski pomen (9 %),
  - Naravne danosti (5 %),
  - Prijetni ljudje,
  - Prireditve,
  - Lahkotnost,
  - Arhitektura,
  - Kvalitetno preživljanje prostega časa in šport.
- Koncepti, vezani na uspešen gospodarski razvoj:
  - pivovarna (22 %),
  - razvoj malega gospodarstva (4 %),
  - uspešnost posameznih podjetij,
  - razvoj podeželja.

**Tabela 22: Primerjava med elementi, ki bi jih naj odražala blagovna znamka, ključnimi strateškimi točkami, na katerih bi morala občina utemeljiti nadaljnji razvoj ter elementi vizije**

gospodarstvo	privlačna klima	bivalna	povezovalna infrastruktura	turizem
<p><b>Elementi blagovne znamke (mnenje prebivalcev)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Koncepti, vezani na turizem:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ turizem (29 %)</li> <li>▪ zdravilišči Laško in Rimske Toplice (25 %)</li> <li>▪ dobra in zdravična voda (10 %)</li> <li>▪ prijetno počutje (4 %)</li> <li>▪ gostinstvo,</li> </ul> </li> <li>○ <u>Koncepti, vezani na privlačno bivalno klimo:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ zdravo in čisto okolje (11 %)</li> <li>▪ zgodovinski pomen (9 %)</li> <li>▪ naravne danosti (5 %)</li> <li>▪ prijetni ljudje</li> <li>▪ prireditve,</li> <li>▪ lahkotnost</li> <li>▪ arhitektura</li> <li>▪ kvalitetno preživljanje prostega časa in šport</li> </ul> </li> <li>○ <u>Koncepti, vezani na uspešen gospodarski razvoj:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ pivovarna (22 %)</li> <li>▪ razvoj malega gospodarstva (4 %)</li> <li>▪ uspešnost posameznih podjetij,</li> <li>▪ razvoj podeželja</li> </ul> </li> </ul>	<p><b>Ključne strateške točke nadaljnega razvoja občine (% omemb)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>○ (63 %) okolje: Neokrnjena narava, gozdovi, krajinski park Hum</li> <li>○ (57 %) prilagodljivost ter privlačnost za bivanje in delovanje ljudi: Smo varno naselje, prijetno preživljanje prostega časa, povezanost, prijaznost, stanovanja</li> <li>○ (54 %) razne prireditve, razstave, dogodki: Pivo cvetje, martinovanje</li> <li>○ (47 %) običaji in kultura: Odbor Mežnar s prireditvami, raziskave na področju šeg, ohranjanje običajev, martinovanje, močno etnografsko gibanje, folklorne prireditve, splavarjenje, pust</li> <li>○ (39 %) arhitektura in zgradbe: Kartuzija Jurklošter, staro mestno jedro Laškega, Laški grad, cerkev</li> <li>○ (36 %) prilagodljivost ter privlačnost za podjetja in kapital: Malo gospodarstvo, turizem, obrtne cone</li> <li>○ (35 %) zgodovinski dogodki: Kartuzija Jurklošter, Trubar, Aškerc, pokop mrtvih v hudi Jami</li> <li>○ (35 %) sodelovanje med občino in gospodarskimi družbami: Vizija občine, pivovarna, zdravilišča, povezovanje s tujimi občani</li> <li>○ (34 %) regionalne in</li> </ul>	<p><b>Elementi iz vizije prebivalcev</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>○ <u>Razvita turistična ponudba</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Občina bo usmerjena v turizem (55 %)</li> </ul> </li> <li>○ <u>Razvito gospodarstvo:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Uspešno gospodarstvo (25 %)</li> <li>▪ Okolju prijazna podjetja (9 %)</li> <li>▪ Razvito kmetijstvo (7 %)</li> <li>▪ Izkoristiti naravne danosti (4 %)</li> </ul> </li> <li>○ <u>Infrastrukturno urejena in v okolje vpeta občina:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Dobro razvita infrastruktura (18 %)</li> <li>▪ Dobra komunikacijska povezanost (13 %)</li> <li>▪ Boljša prometna</li> </ul> </li> </ul>	<p><b>Predlogi občanov za slogan občine Laško</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>○ voda, zdravje, lepa narava</li> <li>○ Laško, ker vem, kaj imam</li> <li>○ Laško – vrelec zdravja</li> <li>○ Laško – sanje ali resničnost?</li> <li>○ Lepo nam je</li> <li>○ Prijazno Laško</li> <li>○ Laško za vse</li> <li>○ Za zdravje in žejo – Laško</li> <li>○ Dobro pivo v zdravem telesu</li> <li>○ Pridi, vidi in se čudi, kaj ti Laško nudi!</li> <li>○ Odprt za vse!</li> <li>○ Oda življenja</li> <li>○ Napredek, varnost, pomirjenost</li> <li>○ Turizem smo ljudje</li> <li>○ Vrednost življenja – kulture in turizma</li> <li>○ Zdravje in šport</li> <li>○ Zdrav duh - človek</li> <li>○ Lepa prijazna</li> <li>○ Tu smo doma</li> <li>○ Sotočje dobrega</li> <li>○ Prijaznost, mir, blagostanje, znanje</li> <li>○ Če pridete k nam ne boste šli drugam</li> <li>○ Občina »sloga napredka in sodelovanja«</li> <li>○ Prijazna občina</li> </ul>	

	<p>globalne povezave: Pivovarna/pivo, 3 razvojna os, povezovanje s celjsko regijo, projekti, avtocesta, tuje investicije, hitrejši razvoj</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>o (24 %) kulturne institucije: Kulturni center, knjižnica, muzej, žegnani studenec, STIK, muzeji</li> <li>o (22 %) športne ekipe: KK Zlatorog, plavanje</li> <li>o (18 %) hitrost komuniciranja: Brezžična povezanost, širokopasovno omrežje, internet z vse</li> <li>o (17 %) klima: aktivni dopust, ugodna klima, vodni viri</li> <li>o (15 %) demografska struktura: Zapolnitev raznih domačij z mladimi, preprečevanje izseljevanja</li> </ul>	<p>povezava (11 %)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>o <u>Privlačna bivalna klima in visoka kakovost življenja:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Neokrnjena narava (14 %)</li> <li>▪ Prijazna občina (6 %)</li> <li>▪ Urejenost (5 %)</li> </ul> </li> </ul>	<p>domačinom in obiskovalcem</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>o Kakovost in tradicija</li> <li>o Občina Laško, prijazna in gostoljubna</li> <li>o voda, pivo, ugodje</li> <li>o zdravje, ljudje</li> <li>o zdravo v naravo</li> <li>o vse za človeka</li> <li>o po poteh občine Laško</li> <li>o Občina Laško prijazna in lepa</li> <li>o Izberite pravi kraj</li> <li>o Prijazen nasmehek</li> <li>o tam kjer živim je vredno živeti – to je Laško</li> <li>o kulturno uspešni – v vaše zadovoljstvo</li> </ul>
--	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Blagovna znamka bi torej morala upoštevati naslednja elementa:

- o Dobro bivalno klimo
- o Elemente, ki odražajo razvitost turističnega gospodarstva

## 4 Usklajenost vizije s politikami EU in nacionalnimi strategijami ter programi

### 4.1 Vpliv obstoječih razvojnih dokumentov

#### 4.1.1 Na ravni države

Na vprašanje, kako so nadpovprečno angažirani prebivalci Laškega **seznanjeni z obstoječimi razvojnimi dokumenti na ravni EU**, znaša povprečna ocena na lestvici od 1 (sploh nisem seznanjen/a) do 5 (sem v celoti seznanjen/a) **2,31**. Z razvojno-strateškimi dokumenti **na ravni Slovenije** je seznanjenost boljša, saj znaša ocena **2,77**. V zvezi z obojimi dokumenti bi veljalo okrepiti informiranje občanov, saj poznavanje strateških usmeritev EU in države pomeni tudi poznavanje prioritet razvoja občine Laško.

#### Strategija razvoja Slovenije (SRS)

Med štirimi temeljnimi cilji SRS (SRS 2005, 5) so kar trije takšni, ki jih je smiselno upoštevati na lokalni ravni:

- hiter gospodarski razvoj in povečanje zaposlenosti v skladu s cilji Lizbonske strategije. Ta cilj je možno doseči s spodbujanjem inovativnosti in podjetništva, razširjanjem uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije ter z učinkovitim posodabljanjem in vlaganjem v učenje, izobraževanje, usposabljanje ...
- izboljšanje kakovosti življenja in blaginje prebivalcev, merjene s kazalci človekovega razvoja, socialnih tveganj in družbene povezanosti (vlaganja v učenje, izobrazbo, kulturo, bivalne pogoje in druge vire za uresničevanje osebnih potencialov).
- uveljavljanje načela trajnosti na vseh področjih razvoja, vključno s trajnostnim obnavljanjem prebivalstva.

Med petimi ključnimi razvojnimi prioritetami (SRS 2005, 6) za doseganje ciljev navaja SRS tudi naslednje, ki so pomembne za razvoj občine Laško:

- spodbujanje podjetniškega razvoja in povečanje konkurenčnosti
- povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb
- spodbujanje vseživljenjskega učenja
- trajno obnavljanje prebivalstva
- zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje
- izboljšanje gospodarjenja s prostorom
- razvoj nacionalne identitete in kulture.

Upoštevanje ciljev SRS pri razvoju občine Laško pomeni ne samo sledenje državnim razvojnim ciljem, ampak tudi evropskim (Lizbonska strategija) in s tem večjo stopnja verjetnosti odobritve projektov, ki se na državni in evropski ravni presojuje v pomembni meri tudi z vidika doseganja ciljev širše skupnosti.

Ker gre za celovito blaginjo vsakega posameznika, se strateški razvojni dokument ne sme osredotočati zgolj na gospodarska vprašanja, temveč mora vključevati tudi socialna, zdravstvena, kulturna, okoljska in druga razmerja.

Skladno s temi opredelitvami je v strateškem razvojnem dokumentu občine Laško potrebno doseči čim višjo stopnjo soglasja prebivalcev o temeljni razvojni viziji in strateških usmeritvah in s tem okrepiti zavezo znotraj občine za uresničevanje strategije s pomočjo razvojnih prioritet, akcijskih načrtov, merljivih ciljev, ukrepov ter z opredelitvijo odgovornih nosilcev. Prioritete je treba oblikovati tako, da bodo glede financiranja usklajene z občinskim proračunom in realnimi možnostmi občine za pridobivanje sredstev iz drugih virov.

Prav tako je pomemben dialog med občani, ključnimi akterji in občinsko upravo, ki bo omogočal doseganje zadostnega soglasja za potrebne nadaljnje spremembe v smislu oblikovanja dinamične občine, ki se bo sposobna hitro odzivati na izzive v okolju (npr. globalizacija, enotni notranji trg, Slovenija, regija).

### **Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023**

Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih 2007-2023 zajema ključne (velike) razvojno-naložbene projekte, pri uresnitvi katerih bo sodelovala država. Gre za tiste projekte, katerih izvedba bo na državni, pa tudi regionalni ravni osredotočila razvojne pobude in sredstva ter z njimi dosegla razvojni preboj države kot celote.

Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih je usmeritev in orodje za načrtovanje javnih financ na eni strani ter resornih programov in strategij na drugi. Tako je osnova za izvajanje dolgoročne razvojne politike in dolgoročnega proračunskega načrtovanja (v smeri razvojnega prestrukturiranja proračuna).

Daje tudi jasno znamenje regijam, lokalnim skupnostim in razvojnim partnerstvom, v katere vsebine na projektni ravni namerava država prednostno vlagati v naslednjem srednjeročnem obdobju. Gre za partnerski razvojni načrt, pripravljen po eni strani na podlagi razvojnih pobud posameznih ministrstev (od zgoraj navzdol), po drugi strani pa na podlagi pobud regionalnih in lokalnih razvojnih partnerstev in drugih deležnikov (od spodaj navzgor).

**Med 16 velikimi razvojnimi projekti, ki jih navaja resolucija (SVR 2006), zadevajo občino Laško posredno ali neposredno naslednji:**

- Že od leta 2006 na podlagi sprejetega programa avtocest in hitrih cest potekajo intenzivne dejavnosti za umestitev hitre ceste — tretje razvojne osi — v prostor.
- Izgradnja gospodarskega središča TEHNOPOLIS+ v Savinjski regiji, ki bo obsegalo tehnološki park, univerzitetni inkubator, visokošolsko izobraževalno središče s spremljajočimi objekti, regijski mrežni inkubator, regijska mreža tehnoloških centrov, mreža regijskih poslovnih centrov, vzpostavitev velike poslovno-industrijsko-logistične cone nacionalnega pomena.
- Izgradnja gospodarskega središča PHOENIX v Posavju (razvoj letališča Cerklje ob Krki z izgradnjo civilnega letališča ter razvoj poslovno-industrijsko-logističnih območij v neposredni bližini letališča Cerklje). Z razvojem poslovnih con z izrabo transportnih poti skozi regijo se želi vzpostaviti eno glavnih razvojnih središč tega dela Evrope. V ta projekt se poleg fakultet umeščajo tudi tehnološki park, regionalni mrežni podjetniški inkubatorji, mreže visoko tehnoloških proizvodnih in storitvenih podjetij ter velika poslovno-industrijsko-logistična cona, ki bo privabljala naložbe. Gospodarsko razvojno logistično središče posavske regije bo zaradi svoje lege most med EU in jugovzhodno Evropo. Kot tako bo središče najpomembnejši pokazatelj razvoja celotnega območja jugovzhodnega dela Slovenije in bo izkoristilo vse danosti regije ter omogočilo njen dejanski razvoj.
- Pospešena gradnja širokopasovnih omrežij v manj razvitih regijah, še posebej na podeželskih območjih, in povezovanje teh omrežij z nacionalnimi hrbteničnimi omrežji. Izvajanje programa bo omogočilo vsem končnim uporabnikom v Sloveniji, da dostopajo do svetovnega spleta preko širokopasovnih povezav. Z izgradnjo infrastrukture IKT za prenos znanja regija blaži obrobno geografsko lego in zagotavlja informacijsko povezanost s svetovno mrežno ekonomijo. Vse aktivnosti bodo potekale na podlagi gradnje odprtih, konkurenčnih omrežij, do katerih bodo imeli dostop vsi operaterji omrežij in storitev, ne da bi dajali prednost določeni tehnologiji. Doseženi cilji projekta, tako kratkoročni kakor dolgoročni, bodo spodbudili razvoj različnih storitev, povečali učinkovitost javnih institucij in gospodarstva, omogočili hitrejši dostop do znanja in razvoj podjetništva z visoko dodano vrednostjo tudi v manj razvitih krajih. Pozitivni učinki se bodo pokazali pri razvoju gospodarstva in bodo vplivali na razvoj v izobraževalnih, raziskovalnih, kulturnih in zdravstvenih institucijah. Pozitivni učinek bo tudi enakomernejši razvoj regij in podeželja.

## **Program razvoja podeželja (PRP) 2007 - 2013**

V skladu s strateškimi smernicami EU mora politika razvoja podeželja podeželskim območjem pomagati, da dosežejo cilje večje konkurenčnosti, ustvarjanja delovnih mest in inovativnosti. Potrebna je večja osredotočenost na naložbe v ljudi, znanje in izkušnje, v kapital v kmetijskem in gozdarskem sektorju, v nove načine izvajanja okoljskih storitev in ustvarjanje več in boljših delovnih mest na podeželju. Politika razvoja podeželja pomaga podeželskim območjem, da izpolnjujejo svoj potencial kot privlačen kraj za naložbe, delo in življenje. Za spodbujanje inovacij in podjetništva so pomembne lokalne pobude (npr. LEADER), ki prispevajo k ustvarjanju novih delovnih mest, zvišanju dohodkov in promociji enakih možnosti na podeželju. Prav tako so pomembne podpore za razširitev dejavnosti. Precejšen vir dohodka in zaposlitvenih možnosti na podeželju predstavljajo tudi z okoljem povezane aktivnosti, kot je npr. turizem.

Med skupnimi cilji (PRP 2007, 83) je za razvojni strateški dokument občine Laško zlasti pomemben cilj »krepitev lokalnih razvojnih pobud«. Med posebnimi cilji pa velja omeniti naslednje cilje:

- ohraniti poseljenost podeželja,
- izboljšati kvaliteto bivanja na podeželju (obnova in razvoj vasi, ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja),
- vključiti lokalna partnerstva v razvoj podeželja,
- spodbuditi medregijsko in čezmejno sodelovanje.

RS bo s PRP 2007-2013 (PRP 2007, 88) izvajala ukrepe vseh štirih osi preko:

- sofinanciranja naložb v mikro podjetja in stroškov usposabljanja,
- obnove in razvoja vasi (sofinanciranje stroškov urejanja skupnih površin in objektov),
- ohranjanja in izboljševanja dediščine podeželja (sofinanciranje stroškov izgradnje in obnove objektov kulturne dediščine in območij naravnih vrednot),
- izvajanje lokalnih razvojnih strategij (sofinanciranje izvedbenih projektov),
- spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja (sofinanciranje projektov sodelovanja lokalnih akcijskih skupin).

## **Državni razvojni program 2007-2013 ter na njem temelječi strateški dokumenti za izvajanje kohezijske politike Evropske unije v Sloveniji (DRP 2007-2013)**

DRP predstavlja načrtovanje celotne nacionalne razvojne politike države, hkrati pa je z njim nastala osnova za pripravo Nacionalnega strateškega referenčnega okvira in Operativnih programov za izvajanje kohezijske politike EU v Sloveniji v obdobju 2007-2013. Slednje je novost v Finančni perspektivi EU 2007-2013, kjer

je spremenjen način razvojnega načrtovanja, ki daje večji poudarek kot doslej ti. strateški razsežnosti razvoja.

DRP je instrument za »prevedbo« strateških usmeritev v konkretne in s proračunskimi možnostmi skladne razvojno-investicijske programe in projekte. Glede svoje vsebine, torej glede prioritet in časovnega obdobja na katerega se nanaša je DRP usklajen s SRS, glede financiranja pa z državnim in občinskimi proračuni.

Ker je DRP podlaga za pogajanja o vsebini strukturne pomoči EU Sloveniji v obdobju 2007-2013, vključuje vsebine, ki jih je potrebno predložiti Evropski komisiji kot tako imenovani "Nacionalni strateški referenčni okvir" (v nadaljnjem besedilu: NSRO). DRP je dokument, ki je po svojem zajemanju širši od NSRO. Zajema tudi razvojno investicijske programe in projekte financirane iz državnega in občinskih proračunov, ki ne bodo sofinancirani iz proračuna EU (bodisi, ker za tovrstno financiranje niso upravičeni, ali pa zaradi odločitve države, da jih raje financira iz lastnih proračunskih virov). NSRO torej predstavlja poglobitev DRP na specifičnem področju kohezijske politike EU.

V okviru nove finančne perspektive EU 2007-2013 naj bi Slovenija prejela za programe, ki so del DRP 4.518 mio EUR.

**Tabela 23: Indikativna razporeditev sredstev po skladih (v milijonih €, stalne cene 2004)**

	Kohezijski sklad	Evropski sklad za regionalni razvoj	Evropski socialni sklad	Sklad za razvoj podeželja	Sklad za ribištvo	Skupaj
<b>Sredstva EU</b>	1.236	1.848	645	771	18	4.518
<b>Lastna udeležba</b>	218	326	114	257	6	921
<b>Skupaj</b>	1.454	2.174	759	1.028	24	5.439

Minimalna stopnja sofinanciranja iz domačih javnih virov znaša za področje kohezijske politike 15 %, za področje podeželja in ribištva pa do 25 %. Skupaj z lastnim sofinanciranjem bo v sedmih letih v okviru DRP na voljo 5.439 mio EUR (v tem 4.518 mio EUR sredstev EU in 921 mio EUR sredstev lastnega sofinanciranja iz občinskih in državnega proračuna).

Skladno z zakonodajo EU bo tretjino vseh sredstev kohezijske politike (1.454 mio EUR) potrebno nameniti za programe kohezijskega sklada. Preostanek (2.933 mio EUR) je na voljo za programe Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) in Evropskega socialnega sklada (ESS).

**Operativni programi v okviru DRP so naslednji:**

- Operativni program okoljske in transportne infrastrukture,
- Operativni program razvoja človeških virov,



- Operativni program Evropskega sklada za regionalni razvoj,
- Čezmejni operativni programi (z Avstrijo),
- Transnacionalni operativni programi: Alpski prostor, Jugovzhodna Evropa Srednja in vzhodna Evropa, Sredozemlje,
- Program razvoja podeželja.

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko je pripravila in Vlada RS na dopisni seji dne 16.2.2007, potrdila za posredovanje Evropski komisiji:

- Nacionalni strateški referenčni okvir 2007-2013
- [Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013](#)
- [Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013](#)
- [Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007-2013.](#)

Naštete dokumente bomo upoštevali v poglavju 5 (Zasnova operativnih programov), kjer bomo predlagali področja za projekte, ki bodo odražali na eni strani strateške dokumente in razvojne prioritete Slovenije in na drugi strani vizijo in cilje razvoja občine Laško.

Za izboljšanje seznanjenosti prebivalcev bi bilo potrebno izvesti kratke in učinkovite predstavitve temeljnih državnih razvojnih dokumentov, s poudarkom zlasti na ciljih in prioritetah, saj je aktivnost prebivalstva treba usmeriti v tiste dejavnosti, za katere obstajajo večje možnosti sofinanciranja iz evropskih in državnih virov.

#### **4.1.2 Na ravni regije (Regionalni razvojni program Savinjske regije za obdobje 2007 – 2013)**

RRP Savinjske regije za obdobje 2007-2013 temelji na 4 prioritetah, 16 programih in 55 ukrepih:

**Tabela 24: Prioritete, programi in ukrepi RRP Savinjske regije**

Prioritetna usmeritev	Program	Ukrep		
Tehnološko napredna regija	Ekonomska in tehnološka infrastruktura regije	Ekonomske poslovne cone regije		
		Tehnološki parki, pisarne za transfer tehnologij in podjetniški inkubatorji		
	Tehnološki razvoj s pomočjo povezovanj, poslovne odličnosti in inovativnosti	Tehnološki centri in inovacijska središča		
		Razvojno raziskovalne enote v podjetjih		
		Mreža za inovativnost		
		Optimiziranje v podjetjih		
	Podjetniško podporno okolje, spodbujanje podjetništva in internacionalizacija	Razvoj IKT		
		Mrežni regijski sistem VEM		
		Internacionalizacija MSP		
Regija inovativnega turizma	PANALP	DEŽELA CELJSKA – celovita prenova in programsko usposabljanje štajerskih gradov in dvorcev		
		ORANS – sanacija, rekonstrukcija in programsko-ponudbena prenova samostanskih kompleksov in romarskih središč		
		PRANGER – sanacija, prenova in revitalizacija mestnih, trških in vaških naselbinskih dediščinskih območij		
		TRADICIJA ZA PRIHODNOST – razvoj sonaravnega kmetovanja, prenova in ekonomizacija podeželske dediščine in tradicije		
		NATURA 2013 – program varstva in razvoja območij Natura 2000 in regijskih in krajinskih parkov		
		DEDIŠČINSKI INKUBATOR – ustanovitev in izgradnja raziskovalnega, izobraževalnega in izvajalskega (podjetniškega) centra za prenovo kulturne dediščine		
	Savinjska regija – turistična destinacija v Evropi regij	Termalna središča		
		Turistične cone regije		
		Podjetništvo in inovativnost regije		
		Športna in turistična infrastruktura		
		Destinacijski management		
		Okolju prijazna in dostopna regija	Okoljska in prometna infrastruktura	Odvajanje in čiščenje odpadnih voda in poplavna varnost
				Oskrba z pitno vodo
				Celovito ravnanje z odpadki
Cestno omrežje regije (regionalne in lokalne ceste), železnice in letališča				
Učinkovita energetska oskrba	Energetska sanacija in trajnostna gradnja stavb			
	Alternativni in obnovljivi viri energije			
Regija ustvarjalnega razreda	Kreativno znanje	Mednarodna univerza		
		Izobraževanje za razvoj		
		Vseživljenjsko učenje		
		Podporne strukture		
	Talentopolis – okolje za konkurenčno gospodarstvo	Center za razvoj talentov		
		Head Hunter Transfer Center		
		Finančni instrumenti za človeške vire		
		Think-Tank		
	Kakovost življenja	Kreativopolis		
		Zdrava regija		
		Kvaliteta življenja		

### 4.1.3 Na ravni občine

#### Načrt razvojnih programov občine Laško za obdobje 2009 - 2012

Od 24,8 mio € sredstev iz NRP 2009-2012 smo po spodnjih prioritetah razvrstili 22,013 mio € sredstev.

**Tabela 25: Primerjava prioritet v državnih razvojnih dokumentih in NRP občine Laško 2009 - 2012**

Najpogosteje navedene prioritete v državnih razvojnih dokumentih	Odstotek in obseg sredstev (mio €) v NRP Laško 2009 – 2012 za to prioriteto
Izboljšanje kakovosti življenja	34 % (7,5 mio €)
Ustvarjanje, pretok in uporaba znanja	32 % (7 mio €)
Trajnostni razvoj (tudi obnavljanje prebivalstva)	10 % (2,1 mio €)
Spodbujanje podjetništva in s tem zaposlovanja	4 % (0,8 mio €)
Informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT)	16 % (3,8 mio €)
Razvoj podeželja, vasi in kulturne dediščine	4 % (0,8 mio €)
Sodelovanje (medobčinsko, med-regijsko in čezmejno)	/
	100% (22 mio € <sup>1</sup> )

Primerjava NRP občine Laško z usmeritvami evropskih in državnih strateških razvojnih dokumentov pokaže, da so prioritete NRP usmerjene predvsem na dve področji (izboljšanje kakovosti življenja ter ustvarjanje, pretok in uporaba znanja). Sledijo informacijsko-komunikacijske tehnologije ter trajnostni razvoj. Zaradi značilnosti občine Laško bo potrebno iz različnih drugih virov povečati razpoložljiva sredstva za razvoj podeželja, vasi in kulturne dediščine, za kar se namenja nizek delež proračuna. Enako velja za spodbujanje podjetništva in s tem zaposlovanja, ki je relativno slabo pokrito (4 % sredstev NRP). S sredstvi nepokrito pa je medobčinsko, med-regijsko in čezmejno sodelovanje. Zato je treba v projektih, ki se bodo prijavljali na evropske in nacionalne razpise za sofinanciranje, porazdeliti prioritete po področjih, označenih s sivo barvo.

#### Seznanjenost prebivalcev Laško z obstoječimi razvojnimi dokumenti na občinski ravni

Na vprašanje, kako so prebivalci Laškega **seznanjeni z obstoječimi razvojnimi dokumenti na občinski ravni**, znaša povprečna ocena na lestvici od 1 (sploh nisem seznanjen/a) do 5 (sem v celoti seznanjen/a) **3,52**. Tisti, ki slabše

<sup>1</sup> Kot osnovo smo v NRP upoštevali sredstva proračuna, zmanjšana za sredstva za dejavnosti organov in uprave občine ter delovanje ožjih delov občine.

poznajo dokumente, kot razloge za relativno slabo poznavanje le-teh navajajo premalo informacij in pomanjkanje interesa kot prevladujoča razloga, razdrobljenost in kompliciranost informacij ter pomanjkanje časa.

Na vprašanje, kako so prebivalci Laškega **pripravljeni aktivno sodelovati** pri oblikovanju dolgoročnih razvojnih dokumentov občine, znaša povprečna ocena na lestvici od 1 (nisem pripravljen/a) do 5 (aktivno sem pripravljen/a) **4,12**, kar odraža visoko stopnjo pripravljenosti prebivalstva glede nadaljnega sodelovanja in predstavlja dobro osnovo za spodbujanje razvojnih partnerstev za uspešnost in prepoznavnost občine ter zagon projektov (in s tem pridobitev finančni sredstev) pri spodbujanju aktivnega vključevanja lokalnega prebivalstva v razvoj skupnosti.

Na vprašanje, pri katerih aktivnostih bi sodelovali v kontekstu priprave dolgoročnih razvojnih dokumentov občine, navajajo naslednja področja:

- Kultura 23 %,
- Vodenje in priprava programov ter projektov 17 %,
- Priprava prireditev 10 %,
- Turizem 10 %,
- Gospodarsko področje 8 %,
- Prostorsko planiranje in razvoj podeželja 6 %,
- Vzgoja in izobraževanje 4 %,
- Področje športne dejavnosti 4 %,
- Varnost občanov 2 %,
- Mladinsko delo 2%,
- Prometne in telekomunikacijske storitve 2%,
- Povezanost med mestom in KS 2 %,
- Varstvo narave 2 %,
- Zdravstvo 2 %,
- Varstvo invalidov 2 %.

Za izboljšanje seznanjenosti prebivalcev bi bilo potrebno izvesti kratke in učinkovite predstavitve temeljnih državnih razvojnih dokumentov, s poudarkom zlasti na ciljih in prioritetah, saj je aktivnost prebivalstva treba usmeriti v tiste dejavnosti, za katere obstajajo večje možnosti sofinanciranja iz evropskih in državnih virov.

## 5 Ključni cilji občine Laško z zasnovo operativnih programov

Ker je zgradba celotnega dokumenta zasnovana na petih področjih (stebrih), cilje opredeljujemo ločeno po teh področjih (gospodarstvo, promet, okolje, izobraževanje, kakovost življenja). Na temelju analize stanja, opredeljene vizije, hotenj in pričakovanj prebivalcev ter delavnice z občinsko upravo, lahko opredelimo ključne razvojne cilje občine Laško:

### 5.1 Cilji in zasnova OP I. steber: gospodarstvo

#### a Elementi s stališča zaznavanja prebivalstva

Nadpovprečno angažirani prebivalci so izpostavili naslednje konkurenčni prednosti občine Laško v primerjavi s sosednjimi občinami v regiji in sicer:

- Naravne danosti:
  - Naravne priložnosti 40 %,
  - Lega/lokacija 28 %,
  - Termalni vrelci 9 %,
  - Neokrnjena narava 6 %.
- Turizem:
  - Razvoj turizma 20 %,
  - Zdraviliška dejavnost 16 %,
  - Kmečki turizem 4 %,
  - Športna dejavnost (pohodništvo) 4 %.
- Angažiranost posameznikov (22 %)
- Tradicija (20 %)
- Dobra cestna in železniška infrastruktura 10 %
- Gospodarstvo:
  - Malo gospodarstvo 6 %,
  - Pivovarstvo 4 %.

Najpomembnejša gonila gospodarskega razvoja občine predstavljajo po mnenju prebivalcev: Pivovarna Laško (81 %), Turistična dejavnost (71 %) in Gospodarstvo (30 %).

Glede vključenosti občine pri vzpostavljanju stikov s potencialnimi investitorji predlagajo občani več stikov (16 %), pritegovanje vlaganja v turizem in turistično infrastrukturo (4 %), pridobivanje evropskih sredstev (4 %), pritegovanje tujih investitorjev (4 %), iskanje skupnih širših interesov oz. skupnih projektov (4 %), boljše obrazložitve projektov oz. manj nepravilnosti pri pripravi projektov (4 %),

spremembo zakonodaje, gradnjo gospodarskih oz. trgovinskih centrov, zmanjšanje interesov lokalnih veljakov, vzpostavitev turističnih destinacij, sofinanciranje zdravilišča, višjo strokovnost ljudi, ki odločajo, večjo angažiranost lokalne politike.

Slaba polovica prebivalstva ne podpira nastanka delovnih mest za generacijo nad 65 let. Glavni argument je, da so takrat že prestari oz. že mladi težko dobijo zaposlitev, da sicer ni dovolj delovnih mest in da naj se starejši ukvarjajo z interesnimi dejavnostmi.

**Prebivalci vidijo nevarnosti glede prihodnjega gospodarskega razvoja občine Laško predvsem v:**

- **upravnih problemih (neenotna lokalna politika, zakonodaja, slabi projekti in investicije, neenakomeren razvoj občine, regionalizacija, prostorski plan, nesposobnost vodilnih kadrov, pasivnost občanov),**
- **gospodarskih problemih (trženje, gospodarska kriza, beg možganov, mešanje ponudb turizma ob močnem razvoju industrije, premočna podjetja, ki nimajo posluha za KS, premočen vpliv pivovarne, ki ne vlaga v turizem),**
- **demografiji, negativnih vplivih na okolje in prometnih povezavah.**

### **Kmetijstvo in turizem**

Nadpovprečno angažirani prebivalci so pri razmišljanju o razvojnih priložnostih občine Laško postavili turizem na najpomembnejše mesto. Tudi naključno izbrani anketiranci so postavili razvoj turizma kot prvo razvojno priložnost.

Kot glavne probleme v turistični ponudbi navajajo nadpovprečno angažirani občani naslednje: angažiranost občanov (20 %), gostinska in kulinarčna ponudba (16 %), raznolikost prireditev (12 %), širitev turizma na podeželje (10 %), promocija izven regije (8 %), rekreacijski in športni turizem (8 %), urejenost samih objektov (6 %), pohodništvo in sprehajalne poti (6 %), kinematografi in gledališče (6 %), povezanost zdravilišč (6 %), ponudba individualnih sob (4 %), širitev turizma v Rimske Toplice (4 %), infrastrukturo do turističnih kmetij (4 %), možnost cenejših nočitev (4 %).

Prebivalci menijo, da v občini obstajajo turistične oz. kulturne zanimivosti, ki bi jih bilo potrebno obnoviti oz. nanje opozoriti: Kartuzija Jurklošter, kapelice, cerkve, staro mestno jedro – obnova fasad, freske v cerkvi Marije Gradec, najstarejše orgle na Slovenskem na Sv. Krištofu, Šmohor, rojstna hiša Antona Aškerca, stara gradišča na območju Jurkloštra, poroke na gradu Laško, park v Rimskih Toplicah, hotel Savinja s kavarno.

Glede izkoriščenosti potenciala kmetijske proizvodnje, pa vidijo prebivalci priložnosti na naslednjih področjih: ekološko kmetovanje, kmečki turizem, dopolnilne dejavnosti, blagovne znamke, trženje, živinoreja, ribištvo, čebelarstvo, sadjarstvo, organiziranost trga za odkup pridelkov.

## **Podjetništvo**

Glede stanja in ponudbe malega gospodarstva pogrešajo prebivalci drobne obrtne storitve, subvencije za razvoj malega gospodarstva in obrti, trgovine, angažiranost občanov, razpoložljive prostore, vzpostavitev obrtne cone, večjo prepoznavnost, gostilne.

## **Stanovanjska izgradnja**

Glede ponudbe stanovanj v občini zaznavajo prebivalci kot največje probleme: premalo neprofitnih stanovanj, zaradi zakona in PUP-a premalo možnosti za gradnjo na periferiji, predraga stanovanja, premalo stanovanj, več manjših stanovanj, izgradnja stanovanjske soseske, premalo nadstandardnih stanovanj, neustrezne novogradnje.

## **b Ključna področja in ukrepi:**

Na področju OP gospodarstvo se izvedejo ukrepi in projekti po področjih (vpliv in podlaga v RRP) :

### 1. Turizem in kmetijstvo

- *turistične kmetije* (nabor, organiziranje strokovne pomoči »od ideje do registracije«, povezovanje ponudbe, blagovna znamka, promocija, trženje, stalni dogodki, tipična kulinarika, označevanje, izobraževanje udeležencev, urejenost, sistem nagrajevanja...),
- *ključne turistične prireditve s tendenco razvoja* (»pivo in cvetje«, grajske prireditve, »kmečka poroka«, prepoznavnost, kompetenčnost, tradicija, lokalni potenciali ...),
- *prenočišča* (nove prenočitvene kapacitete v zdraviliščih, razširitev ponudbe v privatnem sektorju, vzpodbude – pomoč, delavnice s potencialnimi ponudniki, usklajenost z razvojnim načrtom občine, Leader program, partnerstva...),
- *novi programi* (vzpostavitev kompetenčnega centra, strategija izkoriščanja vodnih površin, management turistične destinacije, kampiranje, »kulturni turizem«, »športni turizem«, predstavitev dobrih praks doma in v tujini, programi aktivnih počitnic, etnološka in cerkvena dediščina : »etnografska pot Rimske toplice«, Šmohor, »graščina Širje«, Kartuzijska pristava, povezana celostna ponudba...).

## 2. Podjetništvo

- *nove prostorske možnosti* (nakup in ureditev zemljišč in objektov za obrt in podjetništvo, ureditev ITK infrastrukture, stimulatívni razpisi prodaje oz. najema, pogoji za delo na domu...),
- *finančne vzpodbude* (olajšave za deficitarne storitve, prioritete, inovativni razpisi,...),
- *partnerstva* (povezovanje ponudbe, sistem obveščanja, primeri dobrih praks...),
- *aktivno sodelovanje z nosilci razvoja v občini* (skupen nastop na razpisih EU...),
- *vzpodbujanje endogenih potencialov* (ustvarjanje verig proizvodov in storitev z večjo dodano vrednostjo na lokalni in regionalni ravni...).

## 3. Stanovanjska izgradnja

- *dopolnjevanje prostorskega načrta občine* (skladno s strateško razvojnim načrtom opredeliti dolgoročne možnosti za individualno stanovanjsko in kombinirano stanovanjsko – poslovno gradnjo, izbor in promocija najatraktivnejših lokacij, prioritete in zadovoljstvo občanov, urbanistične pogodbe za opremljanje zemljišč...),
- *vzpodbujanje gradnje energetske varčnih objektov* (izobraževanje, partnerstva z lokalnim gospodarstvom, primeri dobre prakse, razpisi...),
- *na ciljno skupino naravnana ponudba* (gradbene parcele, preureditev zastarelih objektov, neprofitna stanovanja...).



**Tabela 26: Kvantificirani cilji v I. stebru (GOSPODARSTVO) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje**

I.	GOSPODARSTVO – KVANTIFICIRANI CILJI	2008	CILJI 2025		Ponder
			Realni cilji	Izzivni cilji	
1.	Število prebivalcev vir: CRP	13.957	15.000		
2.	Število delovnih mest in podjetnikov vir: SURS	4.053	<b>5000</b>		<b>10</b>
3.	Št. delovnih mest na domu vir : OL	0		100	<b>5</b>
4.	% zaposlenega aktivnega prebivalstva vir: ZZZS	92,7 %			
5.	Površina poslovnih, obrtnih in industrijskih con v občini ( v ha) vir: baza NUSZ	22,714	30		<b>5</b>
6.	Investicijska naravnost občine	49,50			
7.	Delež proračuna za drobno gospodarstvo in turizem (v € /prebivalca )	163			
8.	Število prenočišč - postelj	580		1500	<b>10</b>
9.	Število nočitev	99.235		300.000	
10.	Število turističnih kmetij	3		10	<b>10</b>
11.	Število ključnih prireditev – več kot 300 obiskovalcev TIC	12			
12.	Število kmetij z dopolnilno dejavnostjo	33			
13.	Število stanovanj SURS	4031			
14.	<b>Zadovoljstvo občanov s ponudbo delovnih mest</b>	2,96		4,5	<b>15</b>
15.	<b>Zadovoljstvo občanov s turistično ponudbo</b>	3,47		4,5	<b>15</b>
16.	<b>Zadovoljstvo občanov s ponudbo stanovanj</b>	2,86		4,5	<b>15</b>
17.	<b>Zadovoljstvo občanov s ponudbo malega gospodarstva</b>	3,00		4,5	<b>15</b>

## 5.2 Cilji in zasnova OP II. steber: promet

### a Elementi s stališča zaznavanja prebivalstva

Prebivalci so transportno infrastrukturo v občini (avtobusni prevozi, urejenost cest, pločnikov, kolesarskih stez,...) ocenili z agregirano povprečno oceno 2,33. Pri tem so po posameznih področjih izpostavili naslednje probleme:

- Državne ceste so ocenili s povprečno oceno 2,27 (ozke, slabo vzdrževane, slabo označene, nevarne, preveč prometa, potrebna je obvoznica). Lokacije: glavna cesta Celje – Zidani Most, Zidani Most, Laško – Šentrupert, Rimske toplice – Hrastnik, Laško – Marija Gradec.
- Lokalne ceste in ulice so ocenili s povprečno oceno 2,42 (vzdrževanje, neasfaltirane ceste, slabo grajene – plazovi, neprimerne oznake, nevarne bankine, neusklanjeno delo na cesti, premalo sredstev). Lokacije: cesta v Rečico, dostop do Aškerčevega trga, ulice v starem delu Laškega, Zidani Most, Rimske toplice, Marija Gradec – Šentrupert, Jurklošter, Marof – Mala breza.
- Pločnike so ocenili s povprečno oceno 2,66 (premalo pločnikov, prilagoditev za invalide, poškodovani/slabo vzdrževani, slabo prehodni, ni razsvetljave, izven mesta jih skoraj ni). Lokacije: Zidani Most, Debro, Aškerčev trg, križišče pri lekarni, pri pokopališču, slabo urejena Celjska cesta, v obrtni coni Rečice, Marija Gradec, Rimske Toplice – Globoko, Šentrupert.
- Zagotovljenost parkirišč ob posameznih objektih (cerkev, pokopališče, kulturni dom, šola, vrtec, zdravstveni dom...) so ocenili s povprečno oceno 2,94 (premalo, urediti garažne hiše, umakniti promet iz središča mesta, slabo vzdrževanje, podjetja naj priskrbijo lastna parkirišča, primanjkuje jih ob večjih turističnih dogodkih). Lokacije: Zidani Most, ob železniški postaji v Zidanem Mostu, neasfaltirano pri zdravstvenem domu, ureditev enosmernega prometa mimo banke.
- Kolesarske poti so ocenjene s povprečno oceno 2,04 (premalo, slabo označene, nevarne, ker so v večini vezane na ceste). Lokacije: Zidani Most, Laško – Celje, Laško - Rimske toplice.
- Sprehajalne poti so ocenjene s povprečno oceno 3,06 (slabo označene, zelo slabo vzdrževane, ponekod celo zanemarjene, premalo, več parkov s fontanami, problemi izven mesta, samo v Laškem - drugje jih ni). Lokacije: Aškerčev trg, urediti okoli Laškega mimo glavne ceste, Zidani Most, Rimske toplice.
- Kažipotni so ocenjeni s povprečno oceno 2,82. Pri tem so navedeni naslednji konkretni primanjkljaji: Slabo označeno, premajhne črke - nečitljivo, enotno poimenovanje, premalo, vzdrževanje, napačna pot na trg do cerkve, neestetski, manjkajo na državnih cestah, manjkajo informacijske table.

- Javna razsvetljava je ocenjena s povprečno oceno 2,94 (neustrezna, razsvetljave je preveč – »svetlobno onesnaževanje«, manjka na določenih mestih, dodatno je potrebna še v naseljih, boljše vzdrževanje, premalo osvetljeno cestišče). Lokacije: Zdraviliški park, Jagoški park ne potrebuje razsvetljave, osvetljenost mostu, parka pri kult. domu, Zidani Most, v prednovoletnem času neustrezna osvetlitev mostu v Laškem, d križišča OŠ Debro v naselje Debro, sprehajalna pot med glavnima mostovoma slabo osvetljena, središče mesta v temi.
- Zimska služba je ocenjena s povprečno oceno 3,32 (prepočasni/zamujajo, okoliške ceste zelo slabo splužene, ni organizirana na odcepih do hiš, premalo sredstev za tako veliko območje, se trudijo, ovirajo jih parkirani avtomobili, prepočasi očistijo po »šolskih poteh«, pretirano posipavanje.

Splošne pripombe v zvezi s prometom so naslednje: na splošno slabo, celoten sektor je neustrezen, veliko priložnosti, potreba po izboljšanju na vseh področjih, problem prostorske širitve, prevelik vpliv svetnikov, čedalje gostejši promet, slaba prometna ureditev v centru Laškega, preveliko razpok na cestiščih.

Dostopnost do telefona, interneta, kabelskega sistema, GSM signala so ocenili z agregirano povprečno oceno 2,73, pri čemer je:

- TV signal (kabelska TV) premalo razširjen na področju celotne občine.
- Za Internet ni dostopa na podeželju in v zaselkih, stari vodi – ni optičnih kablov Zidani Most, prešibek signal za brezžični dostop, manjka Internet cafe, ni širokopasovnega omrežja
- GSM signal - na posameznih točkah ni ustreznega signala »temne« lise, motenje hrvaškega signala.
- Telefon - Preveliko težav za vzpostavitev linije, težave s Siol-om, zastarel.

Glede povezanosti občine z drugimi kraji (avtobus, vlak...) izpostavljajo občani zlasti preredke vožnje avtobusov, sploh ob vikendih, ukinjanje avtobusnih povezav, zelo slaba povezava proti jugu v oddaljene kraje. Dostopnost do vlaka je zaradi slabih avtobusnih povezav slaba. Slaba povezava v času poletnih počitnic, ob vikendih, ponoči.

## **b Ključna področja in ukrepi**

Na področju OP Promet se izvedejo ukrepi in projekti na področjih:

### 1. Prometna infrastruktura

- *državne ceste* (akcijski načrt, partnerstva, obvoznica, usklajenost s strategijo razvoja, kategorizacija, prometna varnost...),
- *občinske ceste* (prilagoditev NRP prioritetam, zadovoljstvu občanov in strategiji razvoja občine, dolgoročna strategija obnove cest, ureditev lastništva na občinskih cestah, transparentnost vzdrževanja cest, vzpostavitev partnerstev, stalna pozornost na možnosti sofinanciranja iz državnih in EU virov...),
- *kolesarske steze* (projekti, partnerstva, regijske povezave, uskladitev NRP s strategijo razvoja, označevanje, varnost, promocija, storitve...),
- *pločniki, bankine, sprehajalne poti* (prilagoditev za invalide, osvetljenost, označitve, uskladitev NRP s prioritetami in zadovoljstvom občanov, varnost,...),
- *javna razsvetljava* (energetska učinkovitost, vaški centri, staro mestno jedro, prioritete in zadovoljstvo občanov...),
- *javna parkirišča* (garažna hiša, standardi ob ključnih objektih, analiza mirujočega prometa, avtobusna postajališča, strategija partnerstev, zadovoljstvo občanov...),
- *kažipotni in označevanje* (priprava načrta vseh lokacij, enoten pristop oblikovanja za celotno občino, prioritete ureditve, vključitev v NRP, partnerstva, merjenje zadovoljstva občanov in obiskovalcev...),
- *vzdrževanje* (določitev standardov vzdrževanja, transparentnost, vzpostavitev režima povratnih informacij občanov, merjenje zadovoljstva občanov...).

### 2. Javni prevoz

- *avtobusne povezave* (spremljanje in analiziranje potreb prebivalcev, avtobusna postajališča, javno zasebna partnerstva...),
- *železniški promet* (analiza priložnosti v turističnem smislu, železniški prehodi in postajališča, varnost, protihrupne zaščite...),
- *zasebni prevozniki* (dopolnilna dejavnost ob vikendih, taxi za starejše občane...).

### 3. Telekomunikacije

- *dostopnost do interneta, TV in telefonskega signala* (analiza stanja, e-točke, partnerstva, informiranje, e-izobraževanje odraslih, širokopasovno omrežje, cyber caffe...),

**Tabela 27: Kvantificirani cilji v II. stebru (PROMET) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje**

II.	II. PROMET – KVANTIFICIRANI CILJI	2008	CILJI 2025		Ponder
			Realni cilji	Izzivni cilji	
1.	Dolžina urejenih državnih cest (km)	78	90		5
2.	Dolžina asfaltiranih občinskih cest (km)	321	389	409	15
3.	Lastniško urejene občinske ceste (km)	23	295	409	10
4.	Dolžina pločnikov (v km - brez con za pešce )	6,8	12	16	5
5.	Število javnih parkirnih mest	695	995		5
6.	Garažne hiše	0		1	
7.	Dolžina urejenih kolesarskih stez (km) brez peš cone	0	20	35	15
8.	<b>Zadovoljstvo občanov z urejenostjo cest in ulic</b>	2,34		4,5	15
9.	<b>Zadovoljstvo občanov z urejenostjo pločnikov in parkirišč</b>	2,80		4,5	15
10.	<b>Zadovoljstvo občanov z dostopnostjo do telekomunikacij</b>	2,73		4,5	10
11.	<b>Zadovoljstvo občanov z javnim prevozom</b>	3,18		4,5	5
12.	Proračunski odhodki za promet/prebivalca ( v € )	159			

## 5.3 Cilji in zasnova OP III. steber: okolje

### a Elementi s stališča zaznavanja prebivalstva

Pri posameznih področjih so prebivalci navedli naslednje probleme:

- Javne površine - Povprečna ocena = 3,33: Problem fasad v mestnem jedru, premalo vzdrževane, neenotno urejene, obrežje Savinje v parku se prerediti kosi,
- Ravnanje z odpadki - Povprečna ocena = 3,19: Neupoštevanje ločevanja odpadkov, preveč divjih odlagališč, več otokov, osveščanje občanov, čiščenje okoli smetnjakov, večkratni odvoz,
- Oskrba z vodo - Povprečna ocena = 3,25: Problem odročnih in višje ležečih zaselkov, Slaba pokritost z javnim vodovodom, premalo javnih vodovodov, na področju OŠ Rečica neustrezna pitna voda,
- Kanalizacija in čistilna naprava (ČN) - Povprečna ocena = 2,34: Ni kanalizacije, slabo načrtovanje, samo center mesta, težave s čistilno napravo, omrežje se prepočasi gradi, nujno potrebna izgradnja ČN – Zidani Most, onesnaževanje s fekalijami,
- Čistost potokov in jezer - Povprečna ocena = 2,72: divja odlagališča, potrebno je čiščenje nesnage na obrežju, slaba osveščenost, Savinja je umazana, v potoke je speljana kanalizacija, prenizke kazni, pomanjkanje vode v potokih,
- Kakovost zraka - Povprečna ocena = 2,78: Preobremenjenost z industrijo, industrija v Rečici, slabo ob glavni cesti, slabi vplivi iz Trbovelj - prah iz cementarne, dim iz TET,
- Stanje hrupa - Povprečna ocena = 2,98: Gost promet ves dan, protihrupna zaščita - ograja v Laškem - manjka, hrup vlakov (Zidani Most), ni zaščitne ograje ob železnici (Debro – zdravilišče), hrup ob prireditvi »Pivo in cvetje«, košnja trave ob vikendih,
- Urejenost pokopališč - Povprečna ocena = 3,75: Nepravočasni odvoz smeti, ureditev ograje na pokopališču Šentrupert, izgradnja mrliških hiš in obzidja v Sv Miklavžu, zelo neprimerna lega mrliške vežice.

**Glede vključenosti občanov v urejevanje okolja bi bilo potrebna: Večja spodbuda pri projektnih tekmovanjih, več osveščanja prebivalstva na področju okoljske problematike, čistilne akcije, finančne spodbude, vzgoja že v vrtcu, večkratno zbiranje kosovnih odpadkov.**

## **b Ključna področja in ukrepi**

Na področju OP Okolje se izvedejo ukrepi in projekti na področjih :

### 1. Področje varstva okolja (sledenje politikam EU)

- *ravnanje z odpadki* (kontinuiran proces ločenega zbiranja odpadkov – izobraževanje, informiranje...., projekt energetskega izkoriščanja odpadkov, regijsko povezovanje-RCERO, partnerstva, projekti za preprečevanje divjih odlagališč, motivacijski projekti za mlade, naselja...),
- *ravnanje z odpadno vodo* (prioritetni projekti kanalizacijskega omrežja in usklajenost NRP s strateško razvojnim načrtom občine, partnerstva, kohezijski sklad EU, nadzor, merjenje zadovoljstva uporabnikov, ohranjanje biodiverzitete, informiranje in izobraževanje...),
- *vodooskrba* (nabor in zaščita virov, prioritete izgradnje novih sistemov in uskladitev NRP, regijske povezave, načrt obnove zastarelih sistemov, izobraževalni projekti o racionalni porabi vode...),
- *vzdrževanje javnih površin* (standardi urejenosti in uporabe – sankcije, transparentni operativni plani vzdrževanja, zelenice, pokopališča, vzpostavitev odgovornosti, obnova fasad v starem mestnem jedru, informativni motivacijski in izobraževalni projekti za urejeno okolje...).

### 2. Področje energetike (sledenje politikam EU)

- *projekti za zmanjševanje porabe energije* (strategija uporabe obnovljivih virov energije, izobraževalni in informativni projekti, vzpostavljanje partnerstev, spremljanje primerov dobrih praks, vključevanje podjetništva in industrije, izračun »energetskega potenciala« v občini, motivacijski projekti za gospodinjstva, inovativni razpisi, vzpodbujanje prireditev, oskrba s plinom, trajnostni energetski razvoj občine Laško...).

### 3. Prostorsko planiranje

- *prilagajanje občinskega prostorskega plana* (trajnostni razvoj, potenciali, vizija, strateško razvojni dokument, preprečitev razseljevanja podeželja, potrebe turizma...).

**Tabela 28: Kvantificirani cilji v III. stebru (OKOLJE) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje**

III.	III. OKOLJE - KVANTIFICIRANI CILJI	2008	CILJ 2025		Ponder
			Realni cilji	Izzivni cilji	
1.	%kvalitetnega dostopa gospodinjstev v org. odvoz odpadkov	85%	90%		5
2.	% vključenih v organizirano – ločeno zbiranje	60%	80%	90%	10
3.	% gospodinjstev priključenih na javni vodovod	58%	80%	85 %	15
4.	% gospodinjstev priključenih na ČN	70%	70%	90%	10
5.	% vključenih gospodinjstev pri uporabi obnovljivih virov energ.	15%	25%	30 %	5
	<b>Zadovoljstvo občanov z :</b>				
6.	javne površine	3,33		4,5	10
7.	ravnanje z odpadki	3,19		4,5	5
8.	oskrba z vodo	3,25		4,5	5
9.	kanalizacija in ČN	2,34		4,5	5
10.	čistost potokov in jezer	2,72		4,5	5
11.	kakovost zraka	2,78		4,5	5
12.	stanje hrupa	2,98		4,5	5
13.	urejenost pokopališč	3,75		4,5	5
14.	vključenost občanov v urejenost okolja	3,14		4,5	5
15.	prostorski plan občine	2,86		4,5	5
16.	Proračunski odhodki za okolje / prebivalca (RO + PP 1502)	115 €			



## 5.4 Cilji in zasnova OP IV. steber: izobraževanje

### **a Elementi s stališča zaznavanja prebivalstva**

Glede ustreznosti šolskih objektov in otroških vrtcev navajajo občani neustrezne prostore OŠ Šentrupert in OŠ Rimske Toplice, pomanjkljivo vzdrževanje, manjkajo učni prostori in telovadnice na podružničnih šolah, neustrezni prostori (Rečica in Reka).

Izvajanju in vsebini izobraževalnih procesov prebivalci očitajo: v vrtcih pogrešajo učenje tujih jezikov ter več kulturnega in socialnega programa, v osnovnih šolah pa pogrešajo odprtost šol za zunanje mentorje, premalo vzgojno naravnost, preveč je snovi in predmetov. Prebivalci si želijo še več povezanosti s krajem.

### **b Ključna področja in ukrepi**

Na področju OP Izobraževanje se izvedejo ukrepi in projekti na področjih :

#### 1. Predšolska vzgoja

- *pogoji delovanja* (zagotavljanje standardov – Šentrupert, Rimske Toplice, Debro..., vzdrževanje objektov, varnost, posebne potrebe, vključevanje lokalnih potencialov, motivacije...),
- *čas obratovanja* (prilagajanje razmeram v občini, redna analiza potreb, možnost dodatne ponudbe...),
- *vključenost v življenje lokalne skupnosti* (prilagajanje vsebin, letni programi, koordinacija, projekti »otroci učijo starše«, merjenje zadovoljstva prebivalcev...).

#### 2. Izobraževanje

- *pogoji delovanja* (program obnove, dograditve in vzdrževanja šol, projekt energetske učinkovitosti, športne površine, varnost, okolje, glasbena šola...),
- *vsebina dela* (sofinanciranje fakultativnih vsebin s katerimi se zasleduje vizija občine, projekti popoldanskih delavnic z občani, okoljski projekti, projekt »ekoproizvodi iz domačega okolja za šolske kuhinje«, projekti oživitve starega mestnega jedra, motivacijski projekti prostovoljne pomoči...).

**Tabela 29: Kvantificirani cilji v IV. stebru (IZOBRAŽEVANJE) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje**

IV.	IV. IZOBRAŽEVANJE – KVANTIFICIRANI CILJI	2008	CILJ 2025		Ponder
			Realni cilji	Izzivni cilji	
1.	Število vpisanih otrok v vrtec OL	385	430		15
2.	Število vpisanih otrok v OŠ OL	1096	1200		10
3.	Število študentov in dijakov SURS	1243			
4.	% visokošolsko izobraženih prebivalcev SURS	3,3			
5.	Število izobraževalnih programov za odrasle OL	6			
	<b><u>Zadovoljstvo občanov :</u></b>				
6.	Ustreznost objektov (vrtci in šole )	3,42		4,5	30
7.	Ustreznost izvajanja vsebin v vrtcih	3,89		4,5	10
8.	Ustreznost izvajanja vsebin v šolah	3,14		4,5	10
9.	Vključenost v življenje lokalne skupnosti	3,75		4,5	25
10.	Skupaj odhodki za izobraževanje/ prebivalca (brez investicij)	169			

## 5.5 Cilji in zasnova OP V. steber: kvaliteta življenja

### a Elementi s stališča zaznavanja prebivalstva

Nadpovprečno angažirani prebivalci so na delavnicah po posameznih področjih kakovosti življenja v občini navedli naslednje pripombe:

- Zdravstvena oskrba (povprečna ocena 3,65): Slaba kadrovska zasedenost, čakalne vrste, parkirni prostor, boljši odnos zdravnikov, Zidani Most – samo ambulanta – za ostalo je potrebno iti drugam, potrebna sta laboratorij ter obnova zdravstvenega doma,
- Kulturno dogajanje (povprečna ocena 3,92): Neustrezno mesečno obveščanje, več prireditev, premalo posluha za mladino, prostorska stiska knjižnice,
- Možnost športa in rekreacije (povprečna ocena 3,65): Premalo športnih objektov, manjka kegljišče, manjkajo cenovno dostopne oblike, več za starejše, ni možnosti za razvoj atletike, premalo kolesarskih poti, rekreacija pod strokovnim vodstvom,
- Socialne aktivnosti (povprečna ocena 3,43): Pomoč starejšim, pomoč na terenu, pomoč odvisnikom, več možnosti za delo Hiše generacij, prostovoljno delo, premalo prostorov za druženje krajanov,
- Varnost bivanja (povprečna ocena 3,47): Povečan kriminal, promet, premalo policije na ulicah, izboljševanje varnosti pred poplavami, varnost otrok, povečana posest in uživanje drog mladih,
- Medsosedski odnosi (povprečna ocena 3,29): Več druženja v soseskah, problem služnosti, vpliv tujcev,
- Oskrba prebivalcev (povprečna ocena 3,08): Samo en trgovec, ki nima konkurence, manjka mala trgovina v oddaljenih krajih, staro mestno jedro zamira,
- Duhovna oskrba (povprečna ocena 3,16): Ni druge oblike razen cerkve, ni pretoka informacij in kvalitetnih debat na širokem nivoju – izven kroga prijateljev.

## **b Ključna področja in ukrepi**

Na področju OP kvaliteta življenja se izvede ukrepe in projekte na naslednjih področjih:

### **1. Kultura**

- *objekti* (kartuzija Jurklošter, program obnove in vzdrževanja kulturnih domov, sakralnih in kulturnih spomenikov, muzeji, galerije, knjižnice, upravljanje...),
- *projekti* (projekti za vzpodbujanje želje po druženju, negovanje tradicije, običajev, jezika, vrednot, oblačil..., prireditve v starem mestnem jedru, na gradu, v vaških središčih, »kulturni turizem«, »naša dediščina«, partnerstva, vključevanje mladine in občanov z motivacijskimi razpisi, koordinacija dogodkov, merjenje zadovoljstva občanov in gostov, Aškerc, Trubar...),
- *ključne prepoznavne prireditve* (opredelitev ključnih prireditev – v občini in po KS, vključevanje lokalnih potencialov, združevanje dogodkov v festival, koordinacija in povezovanje, informiranje in promocija, sistem inovativnih predlogov, ustvarjanje sproščenega vzdušja v občini...).

### **2. Šport**

- *športne površine in objekti* (povečanje možnosti za raznovrstno udejstvovanje občanov, sistem vzdrževanja, transparentnost pogojev uporabe, upravljanje, varnost, javno zasebna partnerstva pri novogradnjah...),
- *športni dogodki in projekti* (vzpostavitev sistema za športne družabne dogodke, povezanost v tekmovalne sisteme, izobraževanje in vodenje, vključenost šol in vrtcev, rekreativne prireditve in stalni dogodki za občane in goste, srečanja med kraji in zaselki, merjenje zadovoljstva občanov in gostov, »občinski športni dan«, partnerstva, priprave športnikov...).

### **3. Zdravstvena oskrba**

- *objekti* (program obnove in vzdrževanja objektov namenjenih zdravstveni oskrbi, parkirišča, analiza dodatnih potreb po prostorih za nove vsebine in stanovanjih za deficitarne kadre, partnerstva...),
- *zdravstvene storitve* (ukrepi za povečanje števila zdravnikov, merjenje zadovoljstva občanov, projekti preventive, koncesije, nove vsebine,
- partnerstva, informiranje, delavnice...).

#### 4. Varnost bivanja

- *projekti* (dvigovanje občutka varnosti- predavanja in delavnice v sodelovanju s policijo, vzpostavitev sistema medsebojne informiranosti, povečanje kontrole prometne varnosti, motivacijske nagrade in razpisi, sprožanje samoorganizacijskega procesa , merjenje zadovoljstva občanov in gostov, »informativna publikacija za novo priseljene«, multikulturalna srečanja...),
- *društva in oprema* (ustreznost pogojev delovanja gasilskih društev, hidranti, izobraževanje in informiranje, družabni dogodki...).

#### 5. Medsosedski odnosi

- *projekti druženja* (EU projekt »sosedski dan«, sistem vzpodbud z motivacijskimi razpisi, vzpostavitev projektne pomoči pri organizaciji, stimulacija skupnih projektov urejanja okolja, turistične ponudbe, kulturnih in družabnih dogodkov , delavnic, izobraževanja...).

#### 6. Sociala

- *pomoč ogroženim prebivalcem* (koordinirani ukrepi s centrom za socialno delo, obveščanje, družinske svetovalnice, dnevni center za starejše, delo z odvisniki...),
- *projekti* (»hiša generacij«, dom za ostarele, projekt »integrirana oskrba starostnikov«, projekt »mladi pomagajo starejšim«, merjenje zadovoljstva prebivalcev...),

Tabela 30: Kvantificirani cilji v V. stebru (KVALITETA ŽIVLJENJA) do leta 2025 s ponderji (pomembnost vpliva na kazalnike za spremljanje uresničevanja strateško razvojnega dokumenta) in izbranimi podatki za opazovanje

V.	V. KVALITETA ŽIVLJENJA	2008	CILJ 2025		Ponder
			Realni cilji	Izzivni cilji	
1.	Skupaj odhodki za kulturne dejavnosti/prebivalca-brez inv.	43,80			
2.	Športne površine - m2 / prebivalca	1,8		2,2	10
3.	Skupaj odhodki za šport in rekreacijo/prebivalca –brez inv.	9,9			
4.	Število zdravnikov na 1000 prebivalcev	0,73		1	10
5.	Število postelj v domovih za ostarele	165		300	10
6.	Skupaj odhodki za socialno varnost / prebivalca – brez inv.	51,15			
7.	število prebivalcev mlajših od 15 let	2168			
8.	število prebivalcev starejših od 65 let	2155			
	<b>Zadovoljstvo občanov:</b>				
9.	zdravstvena oskrba	3,65		4,5	10
10.	kulturno dogajanje in udejstvovanje	3,92		4,5	15
11.	možnost športa in rekreacije	3,65		4,5	10
15.	socialne aktivnosti	3,43		4,5	5
16.	oskrba prebivalcev	3,08		4,5	10
17.	duhovna oskrba	3,16		4,5	5
18.	medsosedski odnosi	3,29		4,5	5
19.	varnost bivanja	3,47		4,5	10
20.	Odhodki za javni red in varnost / prebivalca brez inv.	16			

## 6 Vpeljava kazalnikov za spremljanje izvajanja strateškega razvojnega dokumenta

### 6.1 Nabor kazalnikov

Ker je strateški razvojni dokument občine zastavljen tako, da se v skladu z osnutkom vizije pripravijo zasnove operativnih strateških programov za 5 področij (gospodarstvo, promet, okolje, izobraževanje, kakovost življenja), smo se odločili, da oblikujemo 5 agregatnih kazalnikov, po enega za vsak OPP, pri čemer bo vsak sestavljen iz večjega števila podkriterijev (podkazalnikov):

1. **Gospodarski kazalnik** upošteva vlaganja občine v turizem, kmetijstvo in drobno gospodarstvo ter industrijo, na drugi strani pa tudi kvantitativno izraža pridobitve iz teh vlaganj kot so nova prenočišča, nove turistične kmetije, nova delovna mesta in podjetniki, nove poslovne cone, nova stanovanja ipd.) in ga sestavljajo naslednji podkriteriji:

**Tabela 31: Gospodarski kazalnik**

Oznaka	Opis	Vir	Utež podkriterija v gospodarskem kazalniku
K 1-1	Število delovnih mest in podjetnikov	SURS	10 %
K 1-2	Število delovnih mest na domu	občina	5 %
K 1-3	Površina poslovnih, obrstnih in industrijskih con (v ha)	NUSZ	5 %
K 1-4	Število prenočišč (postelj) v občini	občina	10 %
K 1-5	Število kmetij z dopolnilno dejavnostjo	občina	10 %
K 1-6	Zadovoljstvo občanov s ponudbo delovnih mest	anketa	15 %
K 1-7	Zadovoljstvo občanov s turistično ponudbo	anketa	15 %
K 1-8	Zadovoljstvo občanov s stanjem na področju ponudbe stanovanj	anketa	15 %
K 1-9	Zadovoljstvo občanov s ponudbo malega gospodarstva	anketa	15 %

2. **Prometni kazalnik** upošteva vlaganja občin v ceste, pločnike, kolesarske poti, parkirišča, na drugi strani pa tudi kvantitativno izražene rezultate investicij (v km ali m<sup>2</sup> ipd.) ter zadovoljstvo občanov s stanjem na tem področju in ga sestavljajo naslednji podkriteriji:

**Tabela 32: Prometni kazalnik**

Oznaka	Opis	Vir	Utež podkriterija v prometnem kazalniku
K 2-1	Dolžina urejenih državnih cest (km)	občina	5 %
K 2-2	Dolžina asfaltiranih občinskih cest (km)	občina	15 %
K 2-3	Lastniško urejene občinske ceste (km)	občina	10 %
K 2-4	Dolžina pločnikov brez con za pešce (km)	občina	5 %
K 2-5	Število javnih parkirnih mest	občina	5 %
K 2-6	Dolžina urejenih kolesarskih stez (km) brez con za pešce	občina	15 %
K 2-7	Zadovoljstvo občanov z urejenostjo cest in ulic	anketa	15 %
K 2-8	Zadovoljstvo občanov z urejenostjo pločnikov in parkirišč	anketa	15 %
K 2-9	Zadovoljstvo občanov z dostopnostjo do telekomunikacij	anketa	10 %
K 2-10	Zadovoljstvo občanov z javnim prevozom	anketa	5 %

3. **Okoljski kazalnik** upošteva vlaganja občine v prostorske plane, čistilne naprave in kanalizacijska omrežja, vodovodna omrežja, na drugi strani pokritost občine s temi atributi ter zadovoljstvo občanov in ga sestavljajo naslednji podkriteriji:

**Tabela 33: Okoljski kazalnik**

Oznaka	Opis	Vir	Utež podkriterija v okoljskem kazalniku
K 3-1	Delež gospodinjstev vključenih v organiziran odvoz odpadkov (%)	občina	5 %
K 3-2	Delež gospodinjstev vključenih v ločeno zbiranje odpadkov (%)	občina	10 %
K 3-3	Delež gospodinjstev priključenih na javni vodovod (%)	občina	15 %
K 3-4	Delež gospodinjstev priključenih na čist. napravo (%)	občina	10 %
K 3-5	Delež gospodinjstev - uporabnikov obnovljivih virov energije (%)	občina	5 %
K 3-6	Zadovoljstvo občanov z urejenostjo javnih površin	anketa	10 %
K 3-7	Zadovoljstvo občanov z ravnanjem z odpadki	Anketa	5 %
K 3-8	Zadovoljstvo občanov z oskrbo z vodo	Anketa	5 %
K 3-9	Zadovoljstvo občanov s kanalizacijo in čist. napravo	Anketa	5 %
K 3-10	Zadovoljstvo občanov s čistostjo potokov in jezer	Anketa	5 %
K 3-11	Zadovoljstvo občanov s kakovostjo zraka	Anketa	5 %
K 3-12	Zadovoljstvo občanov s stanjem hrupa	Anketa	5 %
K 3-13	Zadovoljstvo občanov z urejenostjo pokopališč	Anketa	5 %
K 3-14	Ocena vključenosti občanov v urejenost okolja	Anketa	5 %
K 3-15	Zadovoljstvo občanov s prostorskim planom občine	Anketa	5 %



4. **Kazalnik izobraževanje** upošteva poleg vlaganj občine v šolstvo in otroško varstvo še demografsko strukturo posebej pri vpisu otrok v vrtec in šolo, predvsem pa tudi zadovoljstvo občanov s temi institucijami in ga sestavljajo naslednji podkriteriji:

**Tabela 34: Kazalnik izobraževanje**

Oznaka	Opis	Vir	Utež podkriterija v kazalniku izobraževanja
K 4-1	Število vpisanih otrok v vrtec	SURS	15 %
K 4-2	Število vpisanih otrok v osnovne šole	SURS	10 %
K 4-3	Zadovoljstvo občanov z ustreznostjo objektov vrtcev in šol	Anketa	30 %
K 4-4	Zadovoljstvo občanov z delom in vsebino v otroških vrtcih		10 %
K 4-5	Zadovoljstvo občanov z delom in vsebino v šolah	Anketa	10 %
K 4-6	Zadovoljstvo občanov z vključenostjo šol v življenje lokalne skupnosti	Anketa	25 %

5. **Kazalnik kakovosti življenja** odraža na eni strani angažiranost proračuna na kulturnem, športnem, socialnem, zdravstvenem in na področju varnosti, na drugi strani pa tudi zadovoljstvo občanov s temi storitvami in ga sestavljajo naslednji podkriteriji:

**Tabela 35: Kazalnik kakovosti življenja**

Oznaka	Opis	Vir	Utež podkriterija v kazalniku kakovosti življenja
K 5-1	Površine namenjene za športno dejavnost (m <sup>2</sup> / preb.)	občina	10 %
K 5-2	Število zdravnikov na 1000 prebivalcev	občina	10 %
K 5-3	Število postelj v domovih za ostarele	občina	10 %
K 5-4	Zadovoljstvo občanov z zdravstveno oskrbo	Anketa	10 %
K 5-5	Zadovoljstvo občanov s kulturnim dogajanjem	Anketa	15 %
K 5-6	Zadovoljstvo občanov z možnostjo za šport in rekreacijo	Anketa	10 %
K 5-7	Zadovoljstvo občanov s socialnimi aktivnostmi	Anketa	5 %
K 5-8	Zadovoljstvo občanov z oskrbo	Anketa	10 %
K 5-9	Zadovoljstvo občanov z duhovno oskrbo	Anketa	5 %
K 5-10	Zadovoljstvo občanov z medsosetskimi odnosi	Anketa	5 %
K 5-11	Zadovoljstvo občanov z varnostjo bivanja	Anketa	10 %

## 6.2 Grafični prikaz kazalnikov

### 6.2.1 Grafični prikaz posameznih podkriterijev po področjih OPP v posameznih letih

Pri spremljanju kazalnikov v bodoče bomo uporabili računalniški program Expert Choice, ki je napravljen za metodo AHP. Vsota vrednosti vseh alternativ glede na posamezni kriterij je 1, zato se lahko s spreminjanjem vzorca končne vrednosti alternativ spreminjajo.

Agregatne indekse lahko izračunavamo po različnih metodah (npr. faktorska analiza, metoda glavnih komponent, systemske enačbe, večkriterijske metode). Pri večkriterijskih metodah, ki temeljijo na določanju uteži kriterijem, skupine strateških ciljev oz. indikatorjev njihovega doseganja poimenujmo kriteriji; v našem primeru so to: gospodarstvo, promet in komunikacije, okolje, izobraževanje in kakovost življenja. Pri vsakem kriteriju so naštetih podkriteriji. Pomembnost podkriterijev glede na posamezen kriterij smo določili z neposrednim določanjem uteži, ki je temeljilo na strokovnih presojah oziroma viziji in vrednotah občanov. Vsota uteži podkriterijev glede na kriterij je ena (npr. v primeru treh podkriterijev  $0,3 + 0,2 + 0,5 = 1$ , kar pomeni, da ima prvi podkriterij 30 % ponder, drugi 20 % in tretji 50 %, skupaj torej 100 %).

Vrednosti glede na podkriterij na najnižji ravni smo merili na dva načina:

- z neposrednim vnosom (vnesemo npr. ustrezno oceno od 1 do 5, ki smo jo pridobili na osnovi ankete);
- z vrednostnimi funkcijami, in sicer linearnimi (glede na podatke vzorca ali fiktivne alternative določimo podatek, ki ima vrednost 0, in podatek, ki ima vrednost 1.

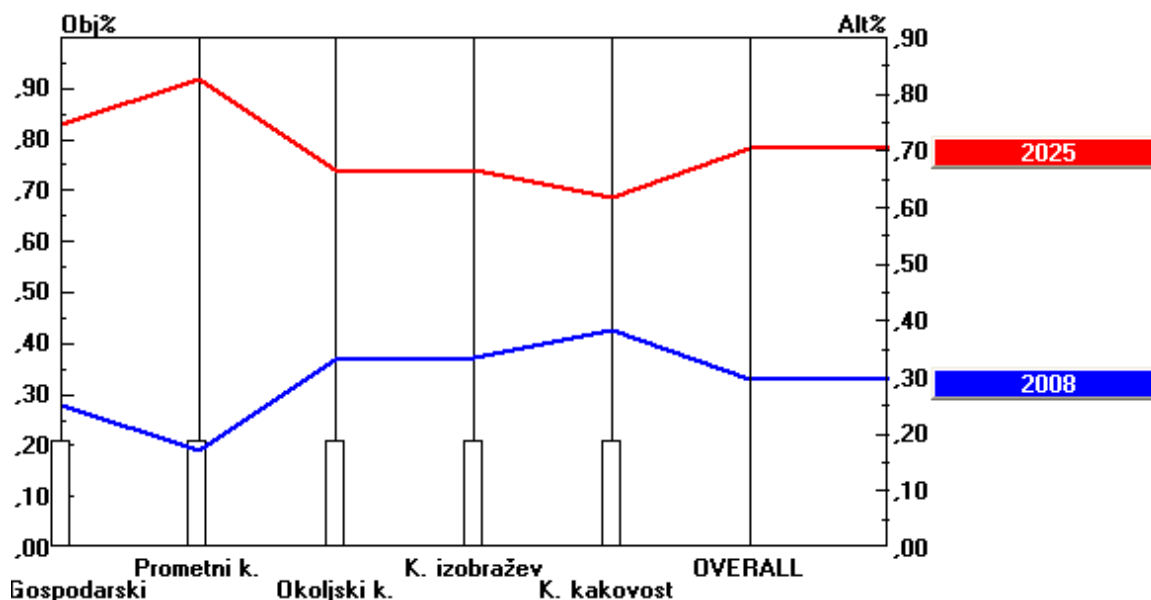
Vsako leto bomo grafično spremljali vsakega izmed 5 agregatnih kazalnikov posebej, tako da bo jasno razvidno gibanje posameznih podkriterijev.

### 6.2.2 Oblikovanje agregatnih indeksov po področjih OP za obdobje 2008 - 2025

Za spremljanje agregatnih kazalnikov po letih smo nastavili koordinatni sistem, s katerim je možno primerjati dejanske letne vrednosti z vrednostmi v predhodnih letih med stanjem pred izvajanjem strateškega dokumenta (leto 2008) in letom, na katerega je naravnana vizija občine (leto 2025), kjer je **končna vrednost za leto 2008** 0,297; za **2025** pa **0,703**. Vrednost agregatnih kazalnikov leta 2025 smo izračunali tako, da smo vanje vnesli kvantitativne cilje, ki so opredeljeni v poglavju 5.

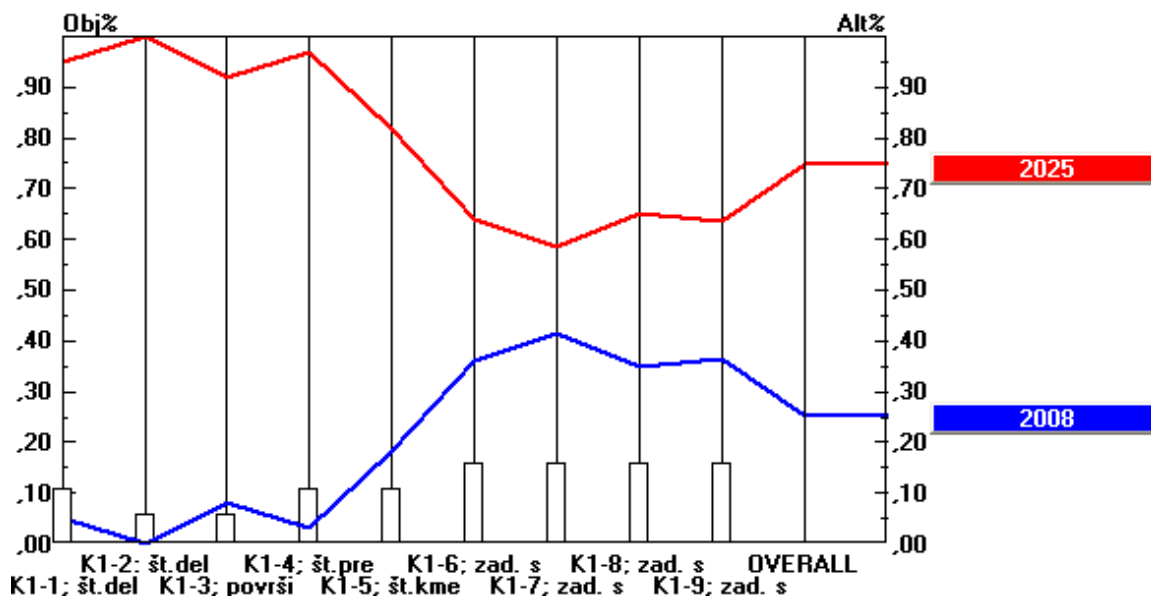
Spodnji graf prikazuje posamezne vrednosti alternativ po posameznem kazalniku, pri čemer so uteži za vse enake.

**Graf 1: Vrednosti vseh agregatnih kazalnikov**



## Agregatni kazalnik »Gospodarstvo« s podkazalniki

Graf 2: Vrednosti agregatnega kazalnika »Gospodarstvo« leta 2008 in 2025



2008: 0,253

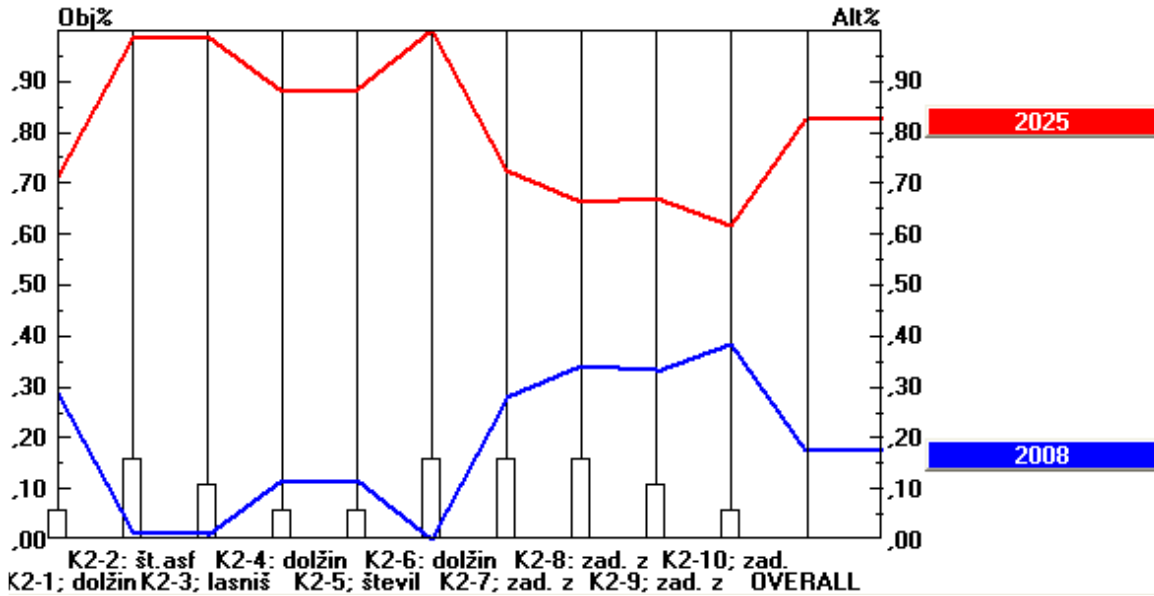
2025: 0,747

Graf 3: Gibanje gospodarskega kazalnika do leta 2025



## Agregatni kazalnik »Promet« s podkazalniki

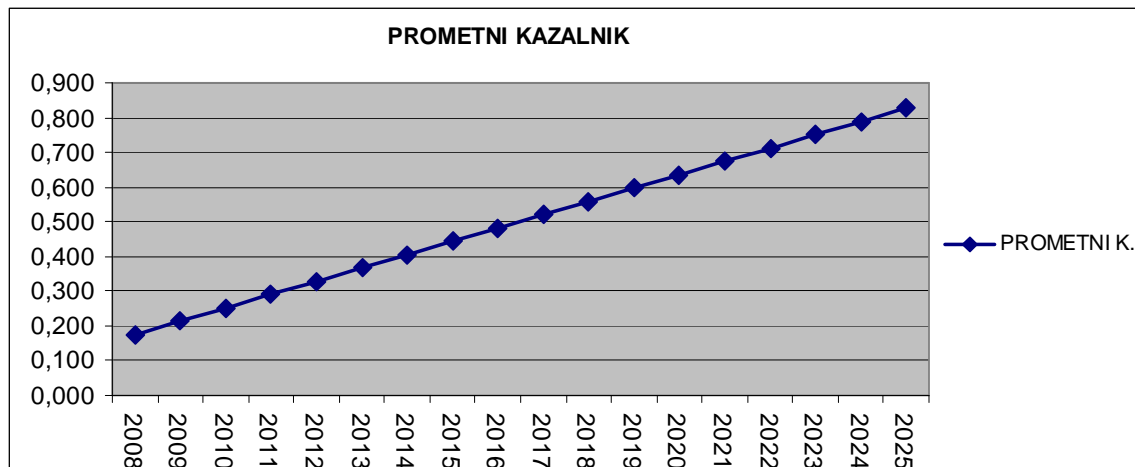
Graf 4: Vrednosti agregatnega kazalnika »Promet« leta 2008 in 2025



2008: 0,174

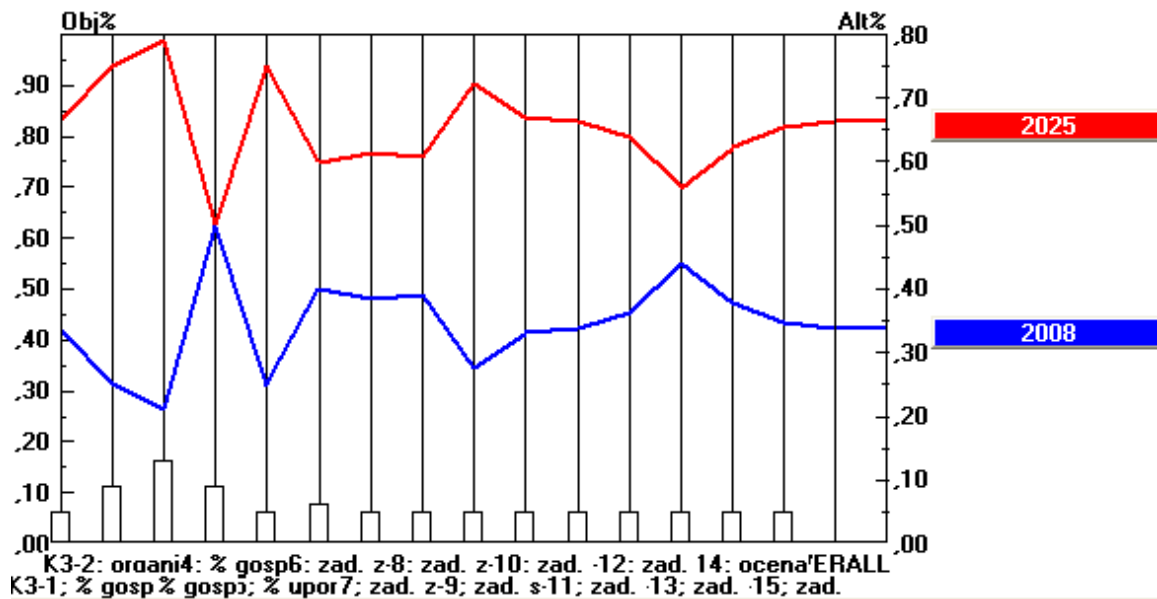
2025: 0,826

Graf 5: Gibanje prometnega kazalnika do leta 2025



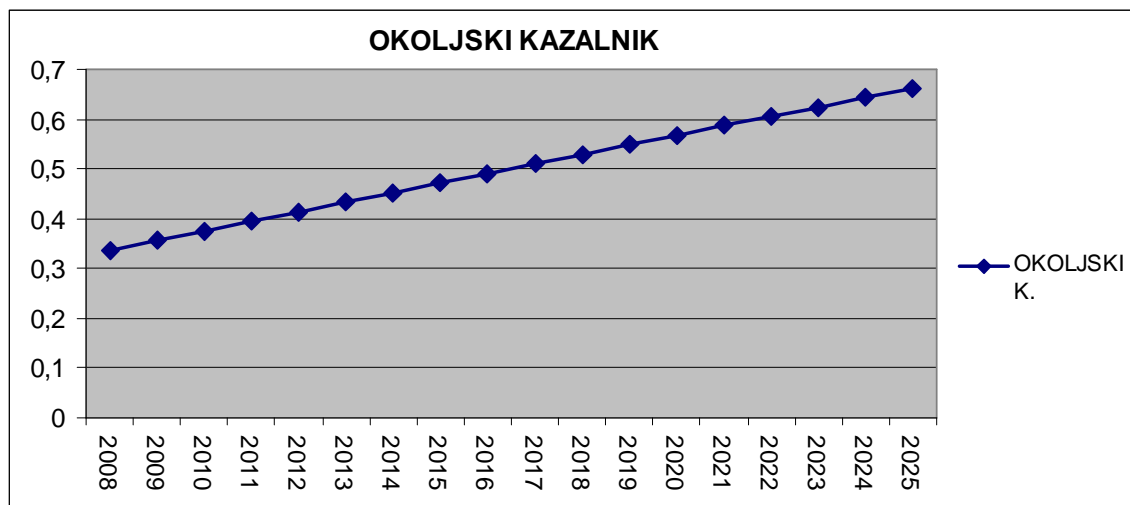
## Agregatni kazalnik »Okolje« s podkazalniki

Graf 6: Vrednosti agregatnega kazalnika »Okolje« leta 2008 in 2025



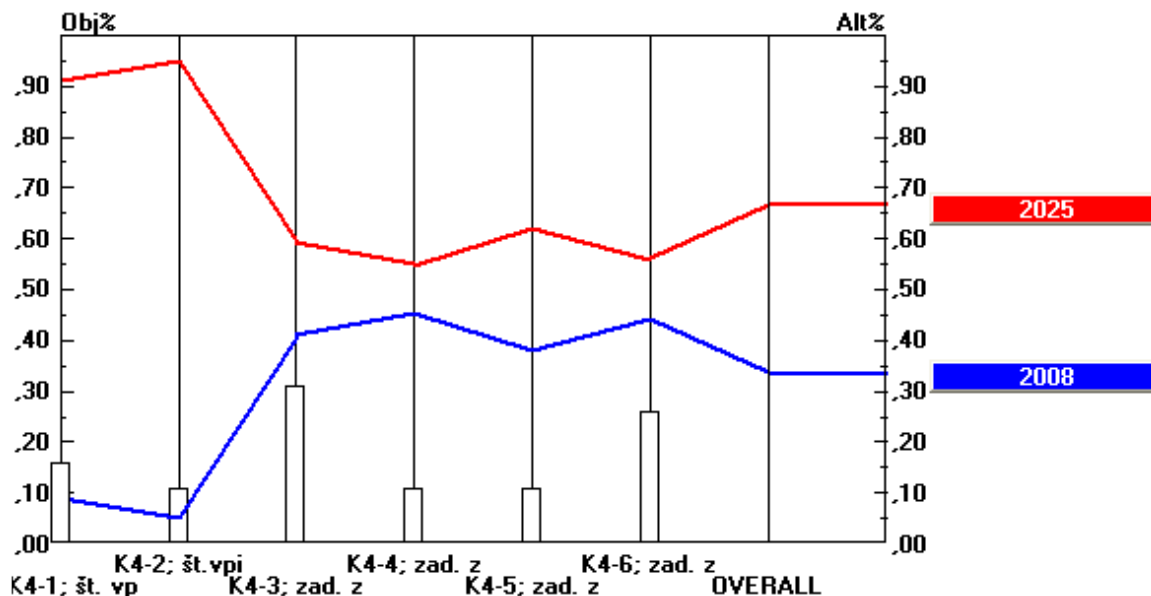
2008: 0,337  
2025: 0,663

Graf 7: Gibanje okoljskega kazalnika do leta 2025



## Agregatni kazalnik »Izobraževanje« s podkazalniki

Graf 8: Vrednosti agregatnega kazalnika »Izobraževanje« leta 2008 in 2025



2008: 0,335

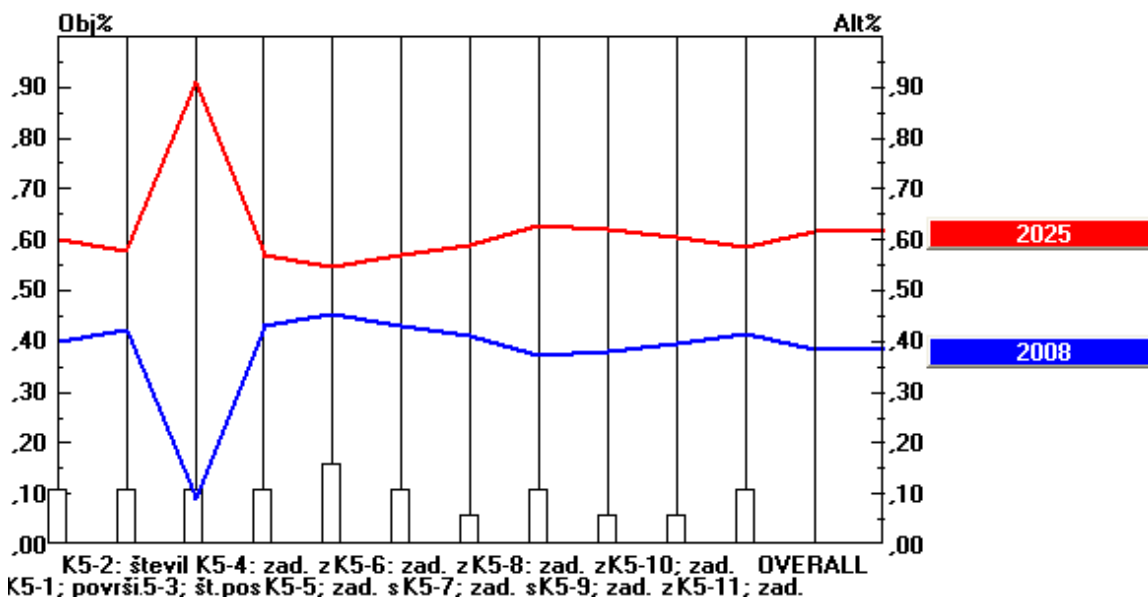
2025: 0,665

Graf 9: Gibanje izobraževalnega kazalnika do leta 2025



## Agregatni kazalnik »Kakovost življenja« s podkazalniki

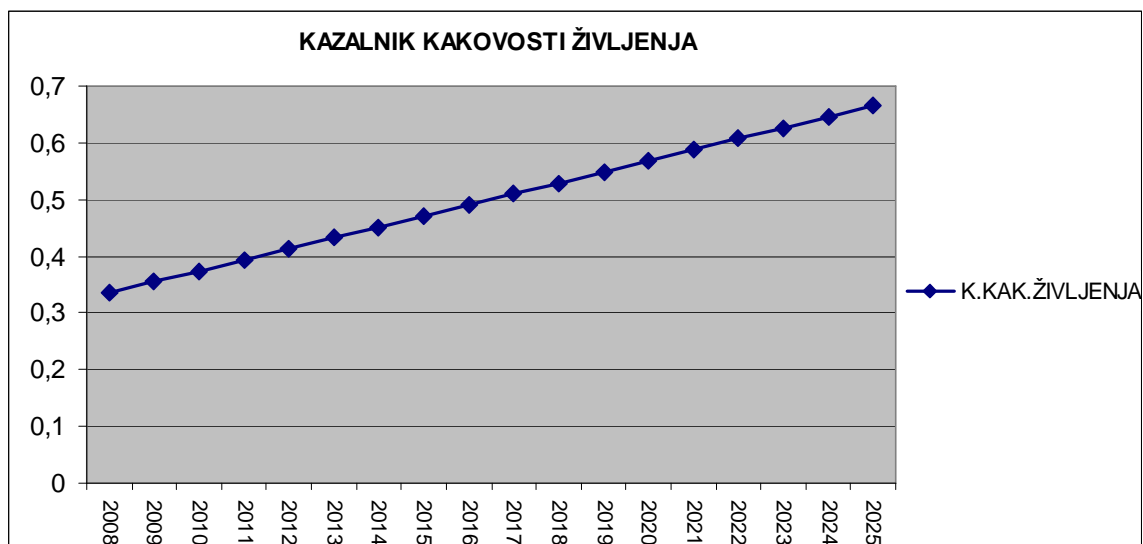
Graf 10: Vrednosti agregatnega kazalnika »Kakovost življenja« leta 2008 in 2025



2008: 0,384

2025: 0,616

Graf 11: Gibanje kazalnika »Kakovost življenja« do leta 2025

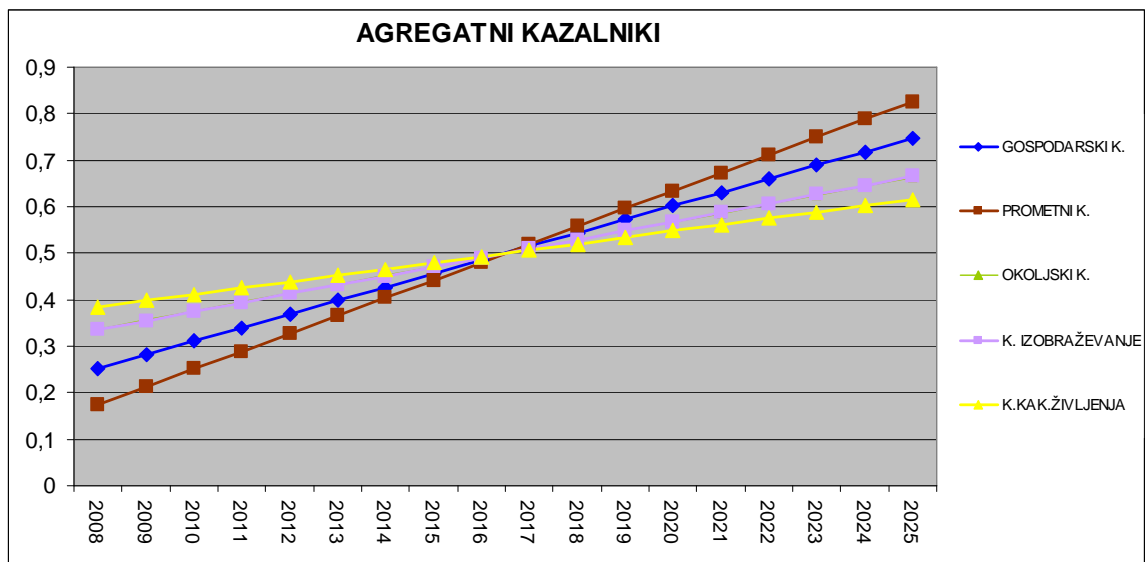




## Vrednost vseh petih agregatnih kazalnikov leta 2008 in 2025

V kolikor obe vrednosti (2008 in 2025) povežemo s premico, dobimo naslednje trende, ki jih bomo morali zasledovati z letnim izvajanjem operativnih programov.

**Graf 12: Prikaz povečevanja vrednosti petih agregatnih kazalnikov do leta 2025**



Opomba: Okoljski kazalnik se v grafu žal ne vidi, ker so si vrednosti s kazalnikom izobraževanja zelo podobne.

Absolutne vrednosti agregatnih kazalnikov in podkazalnikov po posameznih letih v obdobju 2008 – 2025 pa so naslednje:

**Tabela 36: Absolutne vrednosti agregatnih kazalnikov in podkazalnikov po posameznih letih v obdobju 2008 – 2025**

LETO	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<b>GOSP. KAZ.</b>	0,253	0,282	0,311	0,340	0,369	0,398	0,427	0,456	0,485	0,515	0,544	0,573	0,602	0,631	0,660	0,689	0,718	0,747
K 1-1	4053	4109	4164	4220	4276	4332	4387	4443	4499	4554	4610	4666	4721	4777	4833	4889	4944	5000
K 1-2	0	6	12	18	24	29	35	41	47	53	59	65	71	76	82	88	94	100
K 1-3	22,71	23,14	23,57	24,00	24,43	24,86	25,29	25,71	26,14	26,57	27,00	27,43	27,86	28,29	28,71	29,14	29,57	30,00
K 1-4	580	634	688	742	796	851	905	959	1013	1067	1121	1175	1229	1284	1338	1392	1446	1500
K 1-5	3	3	4	4	5	5	5	6	6	7	7	8	8	8	9	9	10	10
K 1-6	2,96	3,05	3,14	3,23	3,32	3,41	3,50	3,59	3,68	3,78	3,87	3,96	4,05	4,14	4,23	4,32	4,41	4,50
K 1-7	3,47	3,53	3,59	3,65	3,71	3,77	3,83	3,89	3,95	4,02	4,08	4,14	4,20	4,26	4,32	4,38	4,44	4,50
K 1-8	2,86	2,96	3,05	3,15	3,25	3,34	3,44	3,54	3,63	3,73	3,82	3,92	4,02	4,11	4,21	4,31	4,40	4,50
K 1-9	3,00	3,09	3,18	3,26	3,35	3,44	3,53	3,62	3,71	3,79	3,88	3,97	4,06	4,15	4,24	4,32	4,41	4,50
<b>PROMETNI K.</b>	0,174	0,212	0,251	0,289	0,327	0,366	0,404	0,442	0,481	0,519	0,558	0,596	0,634	0,673	0,711	0,749	0,788	0,826
K 2-1	78,00	78,71	79,41	80,12	80,82	81,53	82,24	82,94	83,65	84,35	85,06	85,76	86,47	87,18	87,88	88,59	89,29	90,00
K 2-2	321	325	329	333	337	341	345	349	353	357	361	365	369	373	377	381	385	389
K 2-3	23	39	55	71	87	103	119	135	151	167	183	199	215	231	247	263	279	295
K 2-4	6,8	7,11	7,41	7,72	8,02	8,33	8,64	8,94	9,25	9,55	9,86	10,16	10,47	10,78	11,08	11,39	11,69	12,00
K 2-5	695	713	730	748	766	783	801	819	836	854	871	889	907	924	942	960	977	995
K 2-6	0,00	1,18	2,35	3,53	4,71	5,88	7,06	8,24	9,41	10,59	11,76	12,94	14,12	15,29	16,47	17,65	18,82	20,00
K 2-7	2,34	2,47	2,59	2,72	2,85	2,98	3,10	3,23	3,36	3,48	3,61	3,74	3,86	3,99	4,12	4,25	4,37	4,50
K 2-8	2,80	2,90	3,00	3,10	3,20	3,30	3,40	3,50	3,60	3,70	3,80	3,90	4,00	4,10	4,20	4,30	4,40	4,50
K 2-9	2,73	2,83	2,94	3,04	3,15	3,25	3,35	3,46	3,56	3,67	3,77	3,88	3,98	4,08	4,19	4,29	4,40	4,50
K 2-10	3,18	3,26	3,34	3,41	3,49	3,57	3,65	3,72	3,80	3,88	3,96	4,03	4,11	4,19	4,27	4,34	4,42	4,50
<b>OKOLJSKI K.</b>	0,337	0,356	0,375	0,395	0,414	0,433	0,452	0,471	0,490	0,510	0,529	0,548	0,567	0,586	0,605	0,625	0,644	0,663
K 3-1	85,00	85,29	85,59	85,88	86,18	86,47	86,76	87,06	87,35	87,65	87,94	88,24	88,53	88,82	89,12	89,41	89,71	90,00
K 3-2	60,00	61,18	62,35	63,53	64,71	65,88	67,06	68,24	69,41	70,59	71,76	72,94	74,12	75,29	76,47	77,65	78,82	80,00
K 3-3	58,00	59,29	60,59	61,88	63,18	64,47	65,76	67,06	68,35	69,65	70,94	72,24	73,53	74,82	76,12	77,41	78,71	80,00
K 3-4	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70
K 3-5	15,00	15,59	16,18	16,76	17,35	17,94	18,53	19,12	19,71	20,29	20,88	21,47	22,06	22,65	23,24	23,82	24,41	25,00

K 3-6	3,33	3,40	3,47	3,54	3,61	3,67	3,74	3,81	3,88	3,95	4,02	4,09	4,16	4,22	4,29	4,36	4,43	4,50
K 3-7	3,19	3,27	3,34	3,42	3,50	3,58	3,65	3,73	3,81	3,88	3,96	4,04	4,11	4,19	4,27	4,35	4,42	4,50
K 3-8	3,25	3,32	3,40	3,47	3,54	3,62	3,69	3,76	3,84	3,91	3,99	4,06	4,13	4,21	4,28	4,35	4,43	4,50
K 3-9	2,34	2,47	2,59	2,72	2,85	2,98	3,10	3,23	3,36	3,48	3,61	3,74	3,86	3,99	4,12	4,25	4,37	4,50
K 3-10	2,72	2,82	2,93	3,03	3,14	3,24	3,35	3,45	3,56	3,66	3,77	3,87	3,98	4,08	4,19	4,29	4,40	4,50
K 3-11	2,78	2,88	2,98	3,08	3,18	3,29	3,39	3,49	3,59	3,69	3,79	3,89	3,99	4,10	4,20	4,30	4,40	4,50
K 3-12	2,98	3,07	3,16	3,25	3,34	3,43	3,52	3,61	3,70	3,78	3,87	3,96	4,05	4,14	4,23	4,32	4,41	4,50
K 3-13	3,75	3,79	3,84	3,88	3,93	3,97	4,01	4,06	4,10	4,15	4,19	4,24	4,28	4,32	4,37	4,41	4,46	4,50
K 3-14	3,14	3,22	3,30	3,38	3,46	3,54	3,62	3,70	3,78	3,86	3,94	4,02	4,10	4,18	4,26	4,34	4,42	4,50
K 3-15	2,86	2,96	3,05	3,15	3,25	3,34	3,44	3,54	3,63	3,73	3,82	3,92	4,02	4,11	4,21	4,31	4,40	4,50
<b>KAZ. IZOBR.</b>	<b>0,335</b>	<b>0,354</b>	<b>0,374</b>	<b>0,393</b>	<b>0,413</b>	<b>0,432</b>	<b>0,451</b>	<b>0,471</b>	<b>0,490</b>	<b>0,510</b>	<b>0,529</b>	<b>0,549</b>	<b>0,568</b>	<b>0,587</b>	<b>0,607</b>	<b>0,626</b>	<b>0,646</b>	<b>0,665</b>
K 4-1	385	388	390	393	396	398	401	404	406	409	411	414	417	419	422	425	427	430
K 4-2	1096	1102	1108	1114	1120	1127	1133	1139	1145	1151	1157	1163	1169	1176	1182	1188	1194	1200
K 4-3	3,42	3,48	3,55	3,61	3,67	3,74	3,80	3,86	3,93	3,99	4,06	4,12	4,18	4,25	4,31	4,37	4,44	4,50
K 4-4	3,89	3,93	3,96	4,00	4,03	4,07	4,11	4,14	4,18	4,21	4,25	4,28	4,32	4,36	4,39	4,43	4,46	4,50
K 4-5	3,14	3,22	3,30	3,38	3,46	3,54	3,62	3,70	3,78	3,86	3,94	4,02	4,10	4,18	4,26	4,34	4,42	4,50
K 4-6	3,75	3,79	3,84	3,88	3,93	3,97	4,01	4,06	4,10	4,15	4,19	4,24	4,28	4,32	4,37	4,41	4,46	4,50
<b>KAZ. KAK. ŽIV.</b>	<b>0,384</b>	<b>0,398</b>	<b>0,411</b>	<b>0,425</b>	<b>0,439</b>	<b>0,452</b>	<b>0,466</b>	<b>0,480</b>	<b>0,493</b>	<b>0,507</b>	<b>0,520</b>	<b>0,534</b>	<b>0,548</b>	<b>0,561</b>	<b>0,575</b>	<b>0,589</b>	<b>0,602</b>	<b>0,616</b>
K 5-1	1,80	1,82	1,85	1,87	1,89	1,92	1,94	1,96	1,99	2,01	2,04	2,06	2,08	2,11	2,13	2,15	2,18	2,20
K 5-2	0,73	0,75	0,76	0,78	0,79	0,81	0,83	0,84	0,86	0,87	0,89	0,90	0,92	0,94	0,95	0,97	0,98	1,00
K 5-3	165	173	181	189	197	205	213	221	229	236	244	252	260	268	276	284	292	300
K 5-4	3,65	3,70	3,75	3,80	3,85	3,90	3,95	4,00	4,05	4,10	4,15	4,20	4,25	4,30	4,35	4,40	4,45	4,50
K 5-5	3,92	3,95	3,99	4,02	4,06	4,09	4,12	4,16	4,19	4,23	4,26	4,30	4,33	4,36	4,40	4,43	4,47	4,50
K 5-6	3,65	3,70	3,75	3,80	3,85	3,90	3,95	4,00	4,05	4,10	4,15	4,20	4,25	4,30	4,35	4,40	4,45	4,50
K 5-7	3,43	3,49	3,56	3,62	3,68	3,74	3,81	3,87	3,93	4,00	4,06	4,12	4,19	4,25	4,31	4,37	4,44	4,50
K 5-8	3,08	3,16	3,25	3,33	3,41	3,50	3,58	3,66	3,75	3,83	3,92	4,00	4,08	4,17	4,25	4,33	4,42	4,50
K 5-9	3,16	3,24	3,32	3,40	3,48	3,55	3,63	3,71	3,79	3,87	3,95	4,03	4,11	4,18	4,26	4,34	4,42	4,50
K 5-10	3,29	3,36	3,43	3,50	3,57	3,65	3,72	3,79	3,86	3,93	4,00	4,07	4,14	4,22	4,29	4,36	4,43	4,50
K 5-11	3,47	3,53	3,59	3,65	3,71	3,77	3,83	3,89	3,95	4,02	4,08	4,14	4,20	4,26	4,32	4,38	4,44	4,50



**Prof. Dr. Ferik & Partner d.o.o.**  
Management consultants  
München • Maribor • Ljubljana